

Autonomia Universitare në Evropë II

Fletëvlerësimi

Nga Thomas Estermann, Terhi Nokkala &
Monika Steinel

E drejta e autorit ©2011 Asociacioni i Universiteteve Evropiane
Të gjitha të drejtat e rezervuara. Ky informacion mund të përdoret lirishëm
dhe të kopjohet
për qëllime jo-komerciale, me kushte që të tregohet burimi
(©Asociacioni i Universiteteve Evropiane)

Asociacioni i Universiteteve Evropiane asbl

Avenue de l'Yser, 24 – 1040 Bruksel, Belgjikë
Tel: +32 2 230 55 44 – Fax: + 32 2 230 57 51

ISBN: 9789078997306

Ky projekt është financuar me ndihmën e Komisionit Evropian.
Ky publikim reflekton vetëm pikëpamjet e autorit dhe se Komisioni nuk mund
të mbahet përgjegjës për ndonjë përdorim që mund t'i bëhet informacionit që
ai përmban.

Autonomia Universitare në Evropë II

Fletëvlerësimi

Nga Thomas Estermann, Terhi Nokkala & Monika Steinel

Përmbajtja

PARATHËNIA	6
FALËNDERIME	7
HYRJE	8
1. PROJEKTI FLETËVLËRSIMI I AUTONOMISË	12
1.1 Synimet dhe objektivat e projektit	12
1.2 Metodologjia	12
Nga studimi kërkimor në autonominë e fletëvlerësimit.....	12
Sistemi i vlerësimit.....	14
Sistemi i koeficientit.....	16
1.3 Sfidat dhe kufizimet	18
Mbledhja e të dhënave.....	18
Përzgjedhja, poentimi dhe peshimi i indikatorëve të autonomisë.....	18
Rangimi dhe vlerësimi.....	19
Matja e llogaridhënies.....	19
2. GJENDJA E AUTONOMISË UNIVERSITARE MË 2010	20
2.1 Autonomia organizative	20
Udhëheqja ekzekutive.....	21
Strukturat e brendshme akademike.....	23
Krijimi i entiteteve juridike.....	24
Organet drejtuese.....	24
Zhvillimet e fundit.....	28
2.2 Autonomia financiare	30
Alokimi i fondeve publike.....	30
Mbajtja e suficitit në financimin publik.....	31
Huamarrja e parave.....	32
Pronësia e tokës dhe ndërtesave.....	32
Kontributet financiare të studentëve.....	34
Zhvillimet e fundit.....	36
2.3 Autonomia e personelit	38
Rekrutimi i personelit.....	38
Pagat e personelit.....	41
Shkarkimi i personelit.....	42
Promovimi i personelit.....	42
Zhvillimet e fundit.....	44

2.4 Autonomia akademike	44
Numri i përgjithshëm i studentëve	44
Mekanizmat e pranimit	46
Hapja dhe ndërprerja e programeve akademike	47
Gjuha e mësimi	49
Mekanizmat dhe ofruesit për sigurimin e cilësisë	50
Projektimi i përmbajtjes akademike	51
Zhvillimet e fundit	52
3. FLETËVLERËSIMI I AUTONOMISË 2010	53
3.1 Autonomia organizative	53
3.2 Autonomia financiare	56
3.3 Autonomia personelit	59
3.4 Autonomia akademike	62
4. PËRCEPTIMET DHE SFIDAT	65
Sfidat lidhur me implementimin e reformës	65
Dallimet në mes të autonomisë formale dhe praktike	65
Çështjet financiare	65
Kërkesat e llogaridhënies	66
Niveli i përgjithshëm i autonomisë	66
5. TRENDET	67
SHTOJCAT	70
Shtojca 1 – Kontribuesit e studimit	70
Shtojca 2 – Lista e anëtarëve të komisionit drejtues, të ekspertëve dhe personelit të EUA	71
Shtojca 3 – Lista e treguesve dhe kufizimet	72
Shtojca 4 – Faktorët koeficient për tregues	77
Shtojca 5 – Rezultatet jo tregues për fushën e autonomisë	78
REFERENCAT	80

Tabelat & Shifrat

Tabela	1 - Sistemet e larta të anketuara të arsimit dhe shkurtesat	13
Tabela	2 - Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve - vlerat e zbritjes	14
Tabela	3 - Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve – llogaritja e pikëve	15
Tabela	4 - Kapaciteti për të mbajtur suficit - llogaritja e rezultatit	15
Tabela	5 - Aftësia për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve – llogaritja e ‘rëndësisë së vlerës’	16
Tabela	6 - Autonomia akademike – ‘rëndësia e vlerës’ dhe faktori matës	17
Tabela	7 - Autonomia akademike – rezultatet e matshme dhe pamatshëm	17
Tabela	8 - Kualifikimet e udhëheqësit të ekzekutivit	22
Tabela	9 - Vendosja tarifave për shkollim	35
Tabela	10 - Kufizimet në rekrutimin e stafit të lartë akademik	39
Tabela	11 - Kufizimet në promovimin e stafit të lartë akademik	43
Tabela	12 - Rezultatet e autonomisë organizative	53
Tabela	13 - Rezultatet e autonomisë financiare	56
Tabela	14 - Rezultatet e autonomisë së personelit	59
Tabela	15 - Rezultatet e autonomisë akademike	62
Shifra	1 - Zhvillimi i projektit autonomia e fletvlerësimit	13
Shifra	2 - Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit	21
Shifra	3 - Mandati i kreut të ekzekutivit	23
Shifra	4 - Aftësia për të vendosur në strukturat e brendshme akademike	24
Shifra	5 - Aftësia për të krijuar entitete juridike	24
Shifra	6 - Përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet qeverisëse	28
Shifra	7 - Modalitetet e financimit publik	30
Shifra	8 - Aftësia për të mbajtur një suficit	31
Shifra	9 - Aftësia për huamarrje	32
Shifra	10 - Aftësia për të shitur pasuri të patundshme universitare	33
Shifra	11 - Tarifat e shkollimit për studentët bachelor kombëtar/të BE-së	34
Shifra	12 - Aftësia për të promovuar stafin e lartë akademik	42
Shifra	13 - Numrat e përgjithshëm të studentëve	45
Shifra	14 - Kriteret e përzgjedhjes në nivelin bachelor	46
Shifra	15 - Prezantimi i programeve akademike në nivelin bachelor	48
Shifra	16 - Kapaciteti për të hartuar përmbajtje akademike	52

Karakteristikat & hartat

Karakteristika 1	- Qeverisja në Mbretërinë e Bashkuar	25
Karakteristika 2	- Organet e mëdha qeverisëse (Spanjë, Zvicër dhe Itali).....	25
Karakteristika 3	- Qeverisja në Holandë	26
Karakteristika 4	- Qeverisja në universitetet me fondacione në Turqi.....	28
Karakteristika 5	- Pronësa ligjore kundër asaj aktuale e ndërtesave të universitetit (Danimarkë, Austri dhe Francë).....	33
Karakteristika 6	- Praktikrat e përzgjedhjes për personelin e lartë akademik (Republikë Çeke, Finlandë, Suedi, Francë dhe Itali)	39
Karakteristika 7	- Pagat në Mbretërinë e Bashkuar	41
Karakteristika 8	- Numri i studentëve në Turqi.....	45
Karakteristika 9	- Pranimi i studentëve në Holandë	46
Karakteristika 10	- Shembuj të mekanizmave të pranimi (Greqi, Suedi dhe Estoni).....	47
Harta	1 - Struktura e organeve drejtuese dhe përfshirja e anëtarëve të jashtëm	27
Harta	2 - Tarifat e shkollimit për studentët jo BE bachelor.....	36
Harta	3 - Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat e sigurimit të cilësisë.....	50
Harta	4 - Kapaciteti për të zgjedhur ofruesit e sigurimit të cilësisë.....	51

PARATHËNIE

Akterët e arsimit të lartë në përgjithësi bien dakord mbi përfitimet e konsiderueshme dhe rëndësinë e autonomisë universitare. Në deklaratat e saj të ndryshme, Asociacioni i Universiteteve Evropiane (EUA) ka rikonfirmuar rolin vendimtar të autonomisë institucionale për institucionet e arsimit të lartë dhe shoqërisë në përgjithësi. Ndërsa autonomia nuk është një qëllim në vetvete, është një parakusht jetik për suksesin e universiteteve të Evropës. Pas studimit të saj kërkimor "Autonomia universitare në Evropë I" në vitin 2009, ky raport i projektit është një tjetër gurëthemelet në rendin e ditës në agjendën e zhvillimit të EUA-së mbi këtë temë të rëndësishme.

Studimi ofron një pasqyrë më të detajuar (se sa në raportin paraprak) të statusit aktual të autonomisë institucionale në vendet anëtare të EUA-së. Indeksi i Autonomisë në vetvete ofron një kornizë matëse kombëtare në arsimin e lartë për autonominë dhe mundëson lidhjen në mes të autonomisë dhe koncepteve të tjera si performancës, financimit, kualitetit, qasjes dhe mbajtjes. Duke pranuar se ka shumë modele të ndryshme, ajo megjithatë përpiqet për të identifikuar parimet themelore dhe kushtet të cilat janë të rëndësishme për universitetet në qoftë se ato janë për të përmbushura në mënyrë optimale misionet dhe detyrat e tyre. Fletëvlerësimet, të cilat janë zhvilluar në katër elemente të ndryshme për autonominë, synon të pezantojnë një pamje subjektive të çështjes nga perspektiva institucionale. Ato kanë për qëllim të nxisin debatin dhe inkurajojnë krijuesit e politikave kombëtare që të ndërmarrin veprime për të përmirësuar kushtet për universitetet në reformat e qeverisjes në të ardhmen.

Është e qartë se autonomia nuk do të thotë mungesa e rregulloreve. Shteti duhet të sigurojë një strukturë të përshtatshme në të cilën universitetet mund të përmbushin misionin e tyre në mënyrën më të mirë të mundshme. Projekti u përpoq që të krahasojë kushte të sistemeve të ndryshme, duke u përqëndruar veçanërisht në fushat e autonomisë organizative, financiare, akademike dhe personelit.

Matja, notimi dhe peshimi i autonomisë në aspekte të ndryshme ka qenë një ndërmarrje komplekse dhe shpesh e diskutueshme. Për këtë arsye, transparenca në prezantimin e metodologjisë së përdorur është me rëndësi të madhe. Një kuptim i shëndoshë i metodologjisë është gjithashtu thelbësor për interpretimin e të dhënave dhe rezultatet në fletëvlerësim.

Raporti tregon se, edhe pse liria institucionale e universiteteve evropiane është rritur në përgjithësi, një numër i sistemeve ende i japin universitetet e tyre shumë pak autonomi dhe në këtë mënyrë kufizojnë performancën e tyre. Ky studim dhe punë të tjera të kohëve të fundit të EUA-së tregojnë se reformat në fushën e autonomisë do të duhet të shoqërohen me masa për të zhvilluar kapacitetet institucionale dhe burimeve njerëzore.

EUA nga ana e saj do të vazhdojë të monitoroj progresin e reformave në qeverisje duke parë rëndësinë e tyre qëndrore për universitetet. Në vitin 2012, informacione dhe të dhënat më të hollësishme do të jetë në dispozicion në një platformë online në faqen e EUA-së.

Së fundi, unë do të doja të falënderoj partnerët e këtij projekti, si dhe sekretarët e Përgjithshëm të konferencave kombëtare të rektorëve të Evropës dhe stafin e tyre të ekspertëve, të cilët kontribuan ndjeshëm në këtë projekt.

Professor Jean-Marc Rapp President i EUA-së

FALËNDERIME

Monitorimi, krahasimi, matja dhe vlerësimi i elementeve të ndryshme të autonomisë institucionale në 28 sisteme të arsimit të lartë evropian ka qenë një implementim ambicioz i cili mund të arrihet vetëm me përkrahjen aktive të shumë individëve dhe organizatave.

EUA është thëllësisht mirënjohëse për mbështetjen aktive të anëtarëve të saj. Kontributi, ekspertiza dhe përkushtimi i sekretarëve të përgjithshëm të konferencave të rektorëve kombëtar dhe ekspertëve të tyre ishin të dobishëm për suksesin e projektit.

Anëtarët e bordit dhe këshillit të EUA-së dhanë udhëzime dhe ekspertizë gjatë gjithë projektit dhe siguroi se larmia e sistemeve të arsimit të lartë është respektuar në studim.

Më tutje poashtu do të donim të falënderojmë partnerët e projektit, anëtarët e komisionit drejtues dhe ekspertët për kohën dhe ekspertizën e investuar në projektin Autonomia e Fletëvlerësimit. Perspektivat e tyre të shumta dhe përvoja u dëshmuara të jenë të çmuara për të ndihmuar trajtimin e sfidave të konsiderueshme të hasura gjatë rrjedhës së projektit. Entuziazmi i tyre, përkushtimi dhe reflektimi kritik mbi metodologjinë dhe analizën ishin faktorët vendimtarë të suksesit që nga fillimi.

Veçanërisht i detyrohemi Howard Newby, kryetari i komitetit drejtues të projektit, për angazhimin e tij të vazhdueshëm. Kapaciteti i tij për të sintetizuar të gjitha reflektimet dhe sugjerimet në mënyrë koherente ishte tepër e çmuar për suksesin e projektit.

Falënderim tjetër shkon për Terhi Nokkala, bashkëautor i raportit, i cili gjithashtu ka kryer intervistat dhe ka kontribuar në analizën e të dhënave.

Ne do të donim poashtu të falënderojmë kolegët në sekretariatit e EUA-së për ndihmën e dhënë: Ulrike Reimann dhe Andrew Miller, për mbështetjen e tyre të vazhdueshme në përhapjen e suksesshme të rezultateve, dhe Enora Bennetot Pruvot, për kontributin e dhënë për projektin në mënyra të ndryshme, veçanërisht në zhvillimin e mekanizmave të vlerësimit dhe të peshimit.

Monika Steinel, bashkëautore e raportit, meriton mirënjohje të veçantë për kontributin e saj në çdo aspekt të projektit. Puna e saj e angazhuar për analizën e të dhënave, vlerësimin dhe menaxhimin e përditshëm ishte vendimtare për suksesin e projektit.

Së fundi, EUA do të donte të falënderonte për mbështetjen financiare Komisionin Evropian, Drejtorinë e Përgjithshme për Arsim dhe Kulturë, e cila ka bashkë-financuar këtë projekt sipas Programit të Mësim afatgjatë.

Thomas Estermann

Udhëheqësi i Njësisë, EUA

Hyrje

Qeverisja universitare dhe marrëdhëniet në mes të institucioneve shtetërore dhe të arsimit të lartë janë çështje që kanë gjeneruar debat intensiv në vitet e fundit, pasi që ato shihen si kushte të rëndësishme për modernizimin e universiteteve të Evropës. EUA ka monitoruar dhe analizuar zhvillimin dhe ndikimin e autonomisë dhe reformave të lidhura me një rrjet të gjerë të studimeve, si dhe me anë të debateve të palëve të interesuara, konferencave dhe programit të vlerësimit institucional. Rëndësia e autonomisë për universitetet anëtare të UEA-së reflektohet në rezultatet e raportit e trendeve të EUA-së të vitit 2010, në të cilin 43% e universiteteve të anketuarve e shohin autonominë e reformës si një nga zhvillimet më të rëndësishme institucionale të dekadës së fundit (Sursock & Smidt 2010:18). Në të vërtetë, studime të ndryshme kanë treguar efektet pozitive të autonomisë institucionale (Aghion et al 2008: 5; Reichert & Tauch 2005: 7; Estermann & Bennett PRUVOT 2011).

Me studimin e saj "Autonomia universitare në Evropë I" (Estermann & Nokkala 2009), EUA ka

filluar të sigurojë të dhëna për autonominë institucionale, e cila ka për qëllim të mundësojë praktikuesit universitar dhe hartuesit e politikave për të krahasuar sistemet në mënyrë më efektive në të gjithë Evropën. Autonomia e Fletëvlerësimit përfaqëson një hap të mëtejshëm në këtë proces duke përshkruar gjendjen aktuale të autonomisë universitare dhe duke i renditur dhe vlerësuar sistemet e arsimit të lartë, sipas shkallës së tyre të autonomisë. Me zhvillimin e një metodologjie e cila bënë matjen dhe vlerësimin e niveleve të ndryshme të autonomisë institucionale në sistemin e arsimit të lartë në Evropë, ky projekt hynë në teren të ri. Ai synon të angazhojë të gjithë akterët relevant në një debat më të thellë për autonominë dhe në këtë mënyrë të ndihmojë në përmirësimin e sistemeve të arsimit të lartë. Ai ofron një perspektivë institucionale për autonominë duke përfshirë sektorin universitar, të përfaqësuar në të gjitha fazat kryesisht nga konferenca evropiane e rektorëve kombëtar.

Qëndrimet politike të EUA-së

Që nga fillimi, autonomia ka luajtur një rol të rëndësishëm në qëndrimet politike dhe deklaratave të EUA-së. **Deklarata e Salamancas**, e lëshuar gjatë Konventës që shënoi krijimin e EUA-së në vitin 2001, thotë se ka "autonomi me përgjegjshmëri", si parimi i saj i parë. Në të thuhet se:

"Institucionet e arsimit të lartë evropian pranojnë sfidat e veprimit në një mjedis konkurrues në vend, në Evropë dhe në botë, por për ta bërë këtë ato kanë nevojë për liri të nevojshme manaxheriale, korniza ligjore të lehta dhe mbështetëse si dhe financim të drejtë, përndryshe ato do të kenë një disavantazh në bashkëpunim dhe konkurrencë. Dinamika e nevojshme për përfundimin e hapësirës evropiane të arsimit të lartë do të mbetet e paplotësuar, ose do të rezultojë në një konkurrencë të pabarabartë, në qoftë se mbi-

rregullimi aktual dhe kontrolli administrativ dhe financiar në arsimin e lartë në shumë vende nuk pranohet".

Nevoja për autonomi më të madhe është theksuar edhe në **Deklaratën e Gracës** (2003), e cila thotë se:

"Qeveritë duhet të fuqizojnë institucionet dhe për të forcuar autonominë e tyre thelbësore ato duhet siguruar mjedise të qëndrueshme ligjore dhe financiare. Universitetet pranojnë llogaridhënie dhe poashtu do të marrin përgjegjësinë e zbatimit të reformës në bashkëpunim të ngushtë me studentët dhe grupet e interesit, përmirësimin e cilësisë institucionale dhe kapaciteteve strategjike të menaxhimit".

Deklarata e Lisbonës e EUA-së (2007) përcakton katër dimensione themelore të autonomisë;

1. Autonomia akademike (që vendosë për

programet akademike, programin mësimor dhe metodat e mësimdhënies, vendosë për fushat, fushëveprimet, qëllimet dhe metodat e hulumtimit);

2. Autonomia financiare (marrja dhe shpërndarja e fondeve, duke vendosur tarifatat e shkollimit, suficitit e akumuluar);
3. Autonomia organizative (vendosja e strukturave universitare dhe statutetve, duke bërë kontrata, duke zgjedhur organet vendimmarrëse dhe të personave);
4. Autonomia e personelit (përgjegjësia për rekrutimin, pagat dhe avancimet).

Deklarata e Pragës e EUA-së (2009) paraqet 10 faktorët e suksesit për universitetet evropiane në dekadën e ardhshme, e cila përfshinte autonominë:

"Universiteteve i duhet të forcojnë autonominë për t'i shërbyer më mirë shoqërisë dhe në mënyrë specifike për të siguruar kornizat e favorshme ligjore që i lejojnë drejtuesit e universitetit për të hartuar strukturat e brendshme në mënyrë efektive, për të zgjedhur dhe trajnuar personelin, për të formuar programe akademike dhe për të përdorur burimet financiare, të gjitha këto në përputhje me misionet dhe profilet e tyre specifike institucionale".

Komisioni Evropian dhe një numër i konsiderueshëm i qeverive evropiane kanë njohur gjithashtu nevojën e autonomisë universitare. Në komunikatën "Plotësimi i agjendës së modernizimit për Universitete: Arsimi, hulumtimi dhe inovacioni" (Maj 2006), Komisioni Evropian shënon si prioritet krijimin e kornizave të reja për universitetet, të karakterizuara nga autonomia dhe përgjegjshmëritë e përmirësuara. Këshilli i Bashkimit Evropian (2007) e konfirmon këtë qëndrim dhe e bën një lidhje të qartë midis autonomisë dhe aftësinë e universiteteve për t'iu përgjigjur pritjeve të shoqërisë.

Në këtë kornizë, autonomia universitare nuk është vetëm e rëndësishme për arritjen e zonës evropiane të arsimit të lartë (HEAL), por është gjithashtu një faktor përcaktues në përfundimin e

zonës evropiane të hulumtimit (ERA), siç thuhet në dokumentin e gjelbër të Komisionit Evropian "Zona Evropiane e Hulumtimit: Perspektivat e reja" (Prill 2007). Në këndvështrimin e saj mbi dokumentin e gjelbër të komisionit, EUA ka riafirmuar parimet e autonomisë universitare.

Iniciativa e BE-së "Bashkimi i Inovacioneve" nga strategjia Evropa 2020 për rritjen e mençur, të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse (2010) thekson nevojën që universitetet evropiane të çlirohen nga mbirregullimi dhe mikromenaxhimi në këmbim të llogaridhënies së plotë. Deklarata e EUA-së, për "Bashkimin e Inovacionit", gjithashtu ka ardhë në përfundimin se përparimi i autonomisë universitare do të jetë një komponent thelbësor në realizimin e ambicieve të Bashkimit të Inovacionit.

Puna e EUA-së për autonomi

Raportet e EUA-së kanë mbështetur këto deklaratat. Raportet e *Trendeve* "Universitetet financiarisht të qëndrueshme: Drejt kostos së plotë në universitetet evropiane", "Universitetet e qëndrueshme financiarisht II: Burimet e ndryshme të të ardhurave të universitetetve evropiane", dhe "Diversiteti Institucional në Arsimin e Lartë Evropian" ka analizuar rëndësinë e autonomisë nga këndvështrime të ndryshme dhe ka ofruar dëshmi empirike për deklaratat dhe qëndrimet politike të EUA-së.

Raportet e *Trendeve* të EUA-së për shembull, kanë gjetur se autonomia ndihmon për të përmirësuar standardet e cilësisë. Në studimin e *Trendeve IV* thuhet se "ka prova të qarta se sukcesi në përmirësimin e cilësisë brenda institucioneve është e lidhur drejtpërdrejt me shkallën e autonomisë institucionale" (Reichert & Tauch 2005: 7). Ky korrelacion është konfirmuar kohëve të fundit edhe nga studimet e *Trendeve* të EUA-së 2010 (Sursock & Smidt 2010).

Studimi "Universitetet financiarisht të qëndrueshme II: Burimet e ndryshme të të ardhurave të universitetetve evropiane" zbuloi se aftësia e një universitetit për të gjeneruar të ardhura shtesë ka të bëjë me shkallën e autonomisë institucionale të

dhënë nga korniza ligjore në të cilën vepron. Kjo lidhje është themeluar për të gjitha dimensionet e autonomisë, duke përfshirë ato organizative, financiare, të personelit dhe autonomisë akademike. Të dhënat treguan se autonomia financiare është e lidhur ngushtë me kapacitetet e universiteteve për të tërhequr të ardhura nga burime të tjera të financimit. Autonomia e personelit, dhe në veçanti liria për të rekrutuar dhe për të vendosur nivelet e pagave për personelin akademik dhe administrativ, janë gjetur gjithashtu të jenë të lidhura pozitivisht me shkallën e diversifikimit të ardhurave (Estermann & Bennetot PRUVOT 2011). Së fundi, duke zbutur rreziqet që lidhen me një varësi të tepruar të çfarëdo financuesi të veçantë, një strukturë e larmishme e të ardhurave nga ana e saj do të kontribuojë në zgjerimin e mëtejshëm të autonomisë institucionale.

Për të i'u mundësuar praktikuesëve universitar dhe autoriteteve rregullatore krahasimin e sistemeve në të gjithë Evropën në një mënyrë të frytshme, EUA kishte filluar të mbledhë një grup të gjerë të të dhënave mbi autonomitë universitare në vitin 2007 dhe duke i publikuar rezultatet në raportin e saj në vitin 2009 "Autonomia universitare në Evropë I". Ky studim ka krahasuar 34 vende evropiane dhe ka analizuar më shumë se 30 tregues të ndryshëm në katër fusha kryesore të autonomisë. Këtu janë përfshirë autonomia organizative (duke përfshirë strukturat akademike dhe administrative, udhëheqësinë dhe qeverisjen), autonomia akademike (duke përfshirë fushat e studimit, numrin e studentëve, përzgjedhjen e studentëve dhe strukturën dhe përmbajtjen e gradave akademike), autonomia financiare (duke përfshirë aftësinë për të ngritur fonde, për të zotëruar ndërtesa të veta dhe aftësia për huamarrje) dhe autonomia e personelit (duke përfshirë aftësinë për të rekrutuar në mënyrë të pavarur dhe për të avancuar dhe zhvilluar personelin akademik dhe jo akademik).

Ky studim zbuloi se rregullat dhe kushtet sipas të cilave veprojnë universitetet e Evropës janë karakterizuar nga një shkallë e lartë e shumëllojshmërisë. Kjo shumëllojshmëri reflekton qasjet e shumta për kërkimin e vazhdueshëm për një ekuilibër midis autonomisë dhe llogaridhënies

si përgjigje të kërkesave të shoqërisë dhe në ndryshim të kuptuarit e përgjegjësisë publike për arsimin e lartë. Dhe, edhe pse studimi konfirmoi ekzistencën e një prirje të përgjithshme drejt një rritje të autonomisë universitare në të gjithë Evropën, ajo tregoi se një numër i madh i vendeve ende nuk arriti të japë universiteteve të tyre autonomi të mjaftueshme. Ka pasur edhe raste kur autonomia e dhënë më parë kishte qenë reduktuar. Në disa raste rritja e masave të llogaridhënies kishte cunguar në mënyrë efektive autonominë universitare. Shumë shpesh ka pasur edhe një hendek midis autonomisë formale dhe shkallës reale të aftësisë së një universitetit për të vepruar me pavarësi.

EUA ka qenë gjithashtu duke monitoruar edhe rritjen dhe ndikimin e krizës ekonomike dhe efektet e saj në sistemin e arsimit të lartë në Evropë që nga fillimi i tij në vitin 2008. Kjo përfshinte një analizë se si kriza ka ndikuar në natyrën e fondeve publike dhe si ndërrime të tilla ndikojnë në nivel institucional të universitetet. Kjo tregoi se financimi publik nuk është vetëm pakësuar, por edhe ka ndryshuar në natyrën dhe formën në të cilën i është dhënë universiteteve. Financimi publik bëhet gjithnjë e më tepër duke i'u nënshtruar kushteve të lidhura me ndarjen e tij, të shoqëruara me kërkesat në rritje të llogaridhënies. Kjo i ka dhënë autoriteteve publike më shumë pushtet drejtues mbi universitetet, i cili në mënyrë të konsiderueshme kontribuon në uljen e aftësisë së universiteteve për të administruar fondet e tyre lirshëm, duke kufizuar kështu autonominë e tyre.

Këto zhvillime janë shqetësuese pasi që ato mund të pengojnë kapacitetin e universiteteve për të kapërcyer krizën me sukses. Monitorimi i ndikimit të krizës së EUA-së, ka treguar se aftësia e universitetit për t'i'u përgjigjur në mënyrë efektive gjendjes ekonomike varet edhe nga niveli i institucional i tyre dhe, në veçanti, autonomia financiare ("Ndikimi i krizës ekonomike në universitetet evropiane", EUA 2011). Në këtë kuptim, autonomia është parë si një nga parakushtet që i mundëson institucioneve të ndajnë fondet e tyre në mënyrë strategjike dhe për të mbrojtur ato fusha që janë vendimtare për përmbushjen e misionëve të tyre institucionale.

Studime dhe hulumtime të tjera

Studime të shumta të tjera janë përpjekur për të zhvilluar bazën konceptuale të autonomisë institucionale (Anderson & Johnson 1998; Ashby & Anderson 1966; Berdahl 1990; Verhoerst et al 2004). Studimet e fundit e autonomisë kanë trajtuar marrëdhëniet midis institucionit të arsimit të lartë dhe të shtetit (p.sh. Dill 2001; Ordorika 2003), apo në mes të institucioneve të arsimit të lartë dhe një rregullatori tjetër, shpesh trupit financues, (Kohtamäki 2009), lirisë akademike (Karran 2009. Romo de la Rosa 2007), ndryshimet në masat e llogaridhënies (Salmi 2007), dhe parametrat specifike politike dhe historike në të cilën autonomia është e përcaktuar (Felt & Glanz 2002; Huisman 2007; Ordorika 2003).

Autonomia është trajtuar shpesh si pjesë e studimeve më të mëdha në qeverisjen dhe menaxhimin e arsimit të lartë. Dy botime të kohëve të fundit (de Boer et al 2010; Jongbloed et al 2010), i porositur nga Komisioni Evropian, ka trajtuar lidhjen ndërmjet ndryshimeve të politikave që kanë të bëjnë me qeverisjen e arsimit të lartë dhe financimin e sistemeve kombëtare të arsimit të lartë në 33 vende evropiane. Studimet gjithashtu reflektojnë mbi agjendën e modernizimit evropian dhe lidhjet e saj me reformat e qeverisjes. Studimi qeverisës arrin në përfundimin se, përderisa autonomia e përgjithshme institucionale është në rritje, ka dallime të mëdha në dimensionet e autonomisë: autonomia organizative është ende mjaft e kufizuar, ndërkohë që autonomia financiare konsiderohet të jetë në një nivel të mesëm të lartë. Studimi gjithashtu vë në dukje një lidhje midis performancës së universitetit dhe të autonomisë institucionale.

Përpjekjet e mëtejshme për të përcaktuar qeverisjen e universiteteve në punën e tyre janë bërë nga Aghion et al. (2008), për shembull në "Aspiratat e larta: Agjendë për reformimin e universiteteve evropiane". Ky studim analizon

lidhjen ndërmjet performancës në renditjen, statusin e autonomisë dhe të niveleve të financimit publik.

Një studim i fundit i Bankës Botërore (Fielden 2008) shikon strukturat, proceset dhe aktivitetet e përfshira në planifikimin dhe drejtimin e institucioneve të arsimit të lartë, me theks të veçantë në strategjinë, financimin dhe qeverisjen, dhe referenca për sigurimin e cilësisë dhe menaxhimin institucional. Studimi përqendrohet në vendet e Komonuelthit, por merr shembuj nga rajonet frankofone dhe vendet e Amerikës Latine.

Raporti i Eurydice i vitit 2008 për "Qeverisjen e arsimit të lartë në Evropë" veçanërisht ka analizuar politikën, rregulloret zyrtare, të drejtat dhe përgjegjësitë në qeverisjen e institucioneve të arsimit të lartë dhe arriti në përfundimin se "në përgjithësi është një tendencë e gjerë evropiane drejt kornizave më pak përshtetëse ligjore dhe se një shumëllojshmëri e modeleve kombëtare janë zhvilluar në kontekstin përkatës të vetëqeverisjes akademike dhe llogaridhënies së jashtme".

1. PROJEKTI FLETËVLERËSIMI I AUTONOMISË

1.1. Synimet dhe objektivat e projektit

Projekti i fletëvlërimit të autonomisë ofron një pasqyrë të detajuar dhe të saktë të gjendjes aktuale të autonomisë institucionale në 26 vende të ndryshme evropiane¹. Projekti fokusohet në kornizat ligjore në të cilat institucionet e arsimit të lartë funksionojnë. Ai sjell një përditësim të informatave nga studimi i vitit 2009 "Autonomia Universitare në Evropë I" (Estermann & Nokkala 2009) dhe përfshin elemente të reja të autonomisë. Përveç kësaj, ajo shqyrton disa aspekte të autonomisë institucionale në më shumë detaje, të tilla si përfshirja e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese dhe mekanizmat e sigurimit të cilësisë.

Fletëvlërësimi i autonomisë synon të shërbejë qëllimeve të shumta, të tilla si krahasimit të politikave kombëtare dhe ngritjen e vetëdijes në mesin e universiteteve. Ajo ka për qëllim të veprojë si një referencë për studime të mëtejshme dhe të sigurojë një grup të krahasueshëm të të dhënave për të vendosur marrëdhëniet midis autonomisë dhe koncepteve të tjera, të tilla si performanca, financimi, cilësia dhe qasja dhe mbajtja në arsimin e lartë evropian.

1.2. Metodologjia

Nga studimi paraprak të fletëvlërësimi i autonomisë

Raporti i EUA "Autonomia e Universiteteve në Evropë I" ka siguruar një bazë të rëndësishme për projektin e fletëvlërimit të autonomisë, projekti aktual ndërtohet mbi këtë studim duke zgjeruar listën e treguesve dhe duke zhvilluar grupe më të

hollësishme të kufizimeve për secilin tregues. Përveç mbledhjes së të dhënave që reflekton statusin e autonomisë institucionale në vitin 2010, projekti ka zhvilluar një metodologji që mat nivelet e ndryshme të autonomisë në sistemet e arsimit të lartë në Evropë, duke llogaritur një rezultat të autonomisë. Vështirësitë e përfshira në përcaktimin sasior të shkallës së autonomisë kanë qenë të njohura që nga fillimi i projektit (shih seksionin 1.3 "Sfidat dhe pengesat"). Megjithatë, shpresohet se krijimi i një fletëvlërësimi, i cili mundëson krahasime të 'performancës autonomisë' të një sistemit vis-à-vis me një tjetër, do të nxisë një debat të gjallë dhe do të zhvilloj politika pozitive në këtë fushë.

Një aspekt i rëndësishëm i metodologjisë së projektit është përfshirja e komunitetit të gjerë universitar, përmes anëtarëve kolektiv të EUA-së, gjatë gjithë ciklit të jetës së projektit. Kontributi i tyre ishte jetik në përgatitjen e aplikimit të projektit fletëvlërësimi i autonomisë. Konferencat e rektorëve të Polonisë, Gjermanisë dhe Danimarkës, të cilat përfaqësojnë sisteme të ndryshme të arsimit të lartë, u bashkuan EUA-së në konsorciumin që e ka kryer projektin.

Megjithatë, të gjithë anëtarët kolektiv të EUA-së kanë qenë të përfshirë në përgjithësi. Sekretarët e përgjithshëm të organizatave universitare kombëtare dhe anëtarëve të këshillit EUA në veçanti kanë ndjekur nga afër zhvillimin e metodologjisë, duke gjurmuar progresin në drejtim të mbledhjes së të dhënave dhe analizës, duke ofruar pikëpamjet e sektorit mbi drejtimin e përgjithshëm të projektit. Ata gjithashtu ofrojnë të dhënat e nevojshme nga sistemet e tyre të arsimit të lartë. Bordi i EUA-së ishte po aq i përfshirë në të gjitha fazat dhe ka shërbyer si një element i rëndësishëm i sigurimit të cilësisë.

1 Projekti fletëvlërësimi i autonomisë ka analizuar 28 sistemeve të arsimit të lartë në 26 vende evropiane. Për shkak të strukturës federale të sistemit gjerman të arsimit të lartë, tri Lande federale gjermane janë përfshirë në studim: Brandenburg (BB), Hessen (HE) dhe Nordrhein-Westfalen (NRW). Ekipi i projektit prandaj ka analizuar 28 pyetësorë autonom për 26 vende.

Një arritje tjetër e rëndësishme ishte zgjedhja e një komiteti ekspertësh ndërkombëtar që ndihmoi konsorciumin për të drejtuar projektin dhe zhvillimin e metodologjisë. Gama e gjerë e karrierëve të anëtarëve të komisionit drejtues ofruan ekspertizën e duhur për të drejtuar konsorciumin përmes këtij projekti të vështirë. Komiteti drejtues përfshiu

shefat ekzekutivë të konferencave të rektorëve kombëtar, udhëheqësit e universiteteve dhe studiues të arsimit të lartë (Shtojca 2).

Projekti u zhvillua në katër, ndonjëherë faza paralele.

Shifra 1 - Zhvillimi i projektit autonomia e fletëvlerësimit

Faza e parë ishte dedikuar për zhvillimin dhe rafinimin e treguesit autonom dhe përshkrimin e elementeve që përfaqësojnë kufizime siç shihet nga këndvështrimi i institucioneve të arsimit të lartë. Në mes të Tetorit 2009 dhe Prillit 2010, Sekretariati i EUA-së, në bashkëpunim të ngushtë me komitetin drejtues dhe sekretarët e përgjithshëm të konferencave së rektorëve, krijuan një listë të treguesve dhe kufizimeve (Shtojca 3).

Bazuar në këtë listë, një pyetësor është projektuar për të mbledhur të dhëna nga sistemet individuale të arsimit të lartë. Pyetësori është testuar më pas nga partnerët e projektit me të dhënat nga sistemet e tyre të arsimit të lartë (Prill-Korrik 2010) dhe përshtatjet janë bërë në verën e vitit 2010 për të reflektuar komentet dhe përvojat nga ky gjykim.

Tabela 1: Sistemet e anketuara të arsimit të lartë dhe shkurtesat

Shteti/Sistemi	Kodi shtetror	Shteti/Sistemi	Kodi shtetror
Austri	AT	Letoni	LV
Brandenburg (Gjermani)	BB (DE)	Lituani	LT
Qipro	CY	Luksemburg	LU
Republikë Çeke	CZ	Holandë	NL
Danimarkë	DK	Nordrhein-Westfalen (Gjermani)	NRW (DE)
Estoni	EE	Norvegji	NO
Finlandë	FI	Poloni	PL
Francë	FR	Portugali	PT
Greqi	GR	Sllovaki	SK
Hessen (Gjermani)	HE (DE)	Spanjë	ES
Hungari	HU	Suedi	SE
Islandë	IS	Zvicër	CH
Irelandë	IE	Turqi	TR
Itali	IT	Mbretëri e Bashkuar	UK ²

² Të dhënat përshkruajnë situatën në Angli, përveq nëse nuk shprehet ndryshe.

Pyetësi i është paraqitur pjesëmarrëseve në konferencën e 26 rektorëve kombëtar në Gusht të vitit 2010 (tabela 1). Sekretarët e përgjithshëm kanë përfunduar atë vetë, ose e kanë kaluar atë ekspertëve të tjerë nga e njëjta ose organizata bashkëpunuese. Këto përgjigje pastaj formuan bazën për intervistat ballë për ballë ose telefonike me të gjithë të anketuarit. Kjo lejoi mbledhjen e të dhënave më cilësore dhe informacioneve të cilat mungonin si dhe për sqarimin e ndonjë paqartësie të mbetur. Memot e intervistave janë dërguar intervistuesëve për miratim dhe i janë kthyer ekipit të projektit në mes të Tetorit 2010 dhe Janar 2011. Në muajt e parë të vitit 2011, një raund final i miratimit është realizuar me më shumë se gjysmën e sistemeve të anketuara të arsimit të lartë, për të cilat është konstatuar se për disa tregues të përzgjedhur të autonomisë ka pasur nevojë për shpjegime të mëtejshme.

Paralelisht kësaj, puna për zhvillimin e një sistemi të vlerësimit dhe koeficientit është marrë deri në pranverë të vitit 2010. Sistemi i vlerësimit për fletëvlerësimin e autonomisë, i cili është bazuar në evaluimet se sa kufizuese rregulloret e veçanta janë perceptuar që të jenë, u zhvillua pas diskutimeve intenzive në kuadër të ekipit të projektit, bordit drejtues dhe organeve statutores të EUA-së.

Sistemi i koeficientit, i cili vlerëson rëndësinë relative të treguesve individual, është i bazuar në rezultatet e një studimi të kryer nga organet e brendshme e EUA-së (Këshillit EUA, Sekretarëve e përgjithshëm si dhe të asamblesë së sërgjithshme) në Tetor të vitit 2010 gjatë takimeve vjetore të EUA-së.

Përgjigjet e dy grupeve të mëparshme janë kombinuar dhe janë përdorur për të hartuar një sistem koeficienti për treguesit e autonomisë, ndërsa ato të mbledhura nga asambleja e përgjithshme kanë vepruar si një grup kontrolli për të siguruar vlefshmërinë e rezultateve të anketës.

Pas kësaj, ekipi i projektit ka zhvilluar një strukturë teknike për sistemin e vlerësimit dhe koeficientit, i cili ishte kombinuar me pyetësin e mbledhjeve të të dhënave kryesore. Kjo e bëri të mundur përkthimin e të dhënave të mbledhura menjëherë në një rezultat. Raunde të ndryshme të krahasimit dhe të vlefshmërisë janë kryer për të siguruar përputhshmërinë e të dhënave të grumbulluara dhe rezultateve. Një përshkrim më i detajuar i vlerësimit dhe metodologjisë së matjes vijon më poshtë.

Sistemi i vlerësimit

Sistemi i pikëve të autonomisë së fletëvlerësimit është i bazuar në vlerat e zbritjes. Çdo kufizimi në autonominë institucionale i është caktuar një vlerë e zbritjes që tregon se sa kufizuese një rregullore e veçantë është perceptuar të jetë³. Kujdes i veçantë është dhënë për të siguruar zbatimin e vazhdueshëm të vlerave të zbritshme të krahasueshme për kufizime të ngjashme tek të gjithë treguesit e ndryshëm dhe sistemet kombëtare apo rajonale.

Për shembull, për treguesin e "kapacitetit për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të studentëve" vlerat e zbritshme ishin caktuar si më poshtë.

Tabela 2 - Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve - vlerat e zbritshme

Kufizimi	Vlera e zbritjes
Vendimi i pavarur i universiteteve	0 pikë
Universitetet vendosin për numrin e studentëve me pagesë, ndërkohë që një autoritet i jashtëm vendos për numrin e studentëve të financuar nga shteti	2 pikë
Negocimi mes universiteteve dhe një autoriteti i jashtëm	2 pikë
Vendimi ekskluziv i një autoriteti të jashtëm	5 pikë
Pranimi falas	5 pikë

3 Në rastet kur të anketuarit kalonin "kufizime të tjera", një vlerë zbritje është caktuar në mënyrë individuale, në bazë të shpjegimit të dhënë nga të anketuarit.

Vlera maksimale ose vlera totale e mundur e zbritshme për kapacitetin për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve është vlera më e lartë e zbritshme për treguesin, dmth 5 pikë. Rezultati i një sistemi, llogaritet si përqindje e këtij totali.

Për shembull, në qoftë se numri i përgjithshëm i nxënësve vendoset nëpërmjet negociatave mes universiteteve dhe një autoritet të jashtëm, rezultatet e këtij sistemi janë 0.4 ose 40% - 2 nga 5 pikë - për këtë tregues të veçantë.

Tabela 3 - Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve - përlllogaritja e pikëve

Kufizimi	Vlera e zbritshme	Rezultati	Përqindja
Vendimi i pavarur i universiteteve	0 pikë	0/5	0 = 0%
Universitetet vendosin për numrin e studentëve me pagesë, ndërkohë që një autoritet i jashtëm vendos për numrin e studentëve të financuara nga shteti	2 pikë	2/5	0.4 = 40%
Negocimi mes universiteteve dhe një autoriteti të jashtëm	2 pikë	2/5	0.4 = 40%
Vendimi ekskluziv i një autoriteti të jashtëm	5 pikë	5/5	1 = 100%
Pranimi falas	5 pikë	5/5	1 = 100%

Në rastin e zbritjeve kumulative, vlera e përgjithshme e mundur e zbritshme është shuma e vlerave të zbritshme të çdo kufizimi të mundshëm. Kjo ilustron duke përdorur treguesin "kapacitetet për të mbajtur suficit të fondeve publike", ku vlera maksimale e zbritshme është dhënë kur suficiti nuk mund të mbahet. Në qoftë se ajo mund të mbahet

me lloje tjera të kufizimeve, të gjitha vlerat e kufizimit që zbatohen në të njëjtën kohë janë të përmbledhura. Shembulli i mëposhtëm tregon një rast në të cilin universitetet mund të mbajnë një suficit deri në një përqindje të caktuar me miratimin e një autoriteti të jashtëm.

Tabela 4 - Kapaciteti për të mbajtur suficit - llogaritja e rezultatit

Kufizimi	Vlera e zbritshme	Rezultati	Përqindja
Suficiti nuk mund të mbahet	10 pikë		
Suficiti mund të mbahet pa kufizime	0 pikë		
Suficiti mund të mbahet deri në një përqindje	2 pikë	2/10	0.2 = 20%
Suficiti mund të mbahet, por miratimi i një autoriteti të jashtëm është i nevojshëm	2 pikë	2/10	0.2 = 20%
Suficiti mund të mbahet, por ndarja e saj është e parapërcaktuar nga një autoritet i jashtëm	2 pikë		
Suficiti mund të mbahet me llojet e tjera të kufizimeve	2 pikë		
Rezultati total		4/10	0.4 = 40%

Kur vetëm një kombinim specifik i kufizimeve është i mundur, vlera e përgjithshme e zbritshme e mundur është shuma e vlerave të zbritshme të të gjitha kufizimeve të mundura. Duke përdorur këtë qasje, një rezultat llogaritet për secilin tregues.

Pasi që është marë një rezultat për një tregues apo për një fushë të autonomisë, ajo kthehet "mbrapa", në kuptimin që një rezultat prej 5%, e cila tregon një nivel të lartë të autonomisë, bëhet 95% (dmth $100-5\% = 95\%$).

Sistemi i koeficientit

Koeficientet e treguesve të autonomisë janë të bazuara në rezultatet e një studimi të ndërmarrë gjatë konferencës vjetore të EUA-së dhe mbledhjes statutare të mbajtur në Universitetin e Palermos (Itali) në Tetor 2010. Gjatë takimeve të sekretarëve të përgjithshëm dhe Këshillit të EUA-së, përfaqësuesëve të konferencave kombëtare evropiane të rektorëve iu kërkua për të përfunduar një studim mbi rëndësinë relative të treguesve të autonomisë. Atyre u kërkua për të vendosur nëse ata konsiderojnë se treguesit e përfshirë në pyetësinë e autonomisë janë "shumë të rëndësishëm", "mjaft të rëndësishëm", "deri diku të rëndësishëm" ose "jo të rëndësishëm". 30 përfaqësues nga 18 vende morën pjesë në studim.

Dy sondazhe të ndërmarrë kanë dhënë rezultate shumë të ngjashme, duke treguar se akterët relevant përgjithësisht janë dakord për rëndësinë relative të treguesve të autonomisë. Analiza tregoi se treguesit janë perceptuar në mënyrë të vazhdueshme si të rëndësishme si nga Këshilli i EUA-së dhe sekretarët e përgjithshëm. Pothuajse të gjithë treguesit janë konsideruar si "shumë të rëndësishëm" ose "mjaft të rëndësishëm". Pikëpamjet e ndryshme janë reflektuar kryesisht në aspektin e pagesave të shkollimit, e cila pa dyshim reflekton prejardhjet e ndryshme kulturore dhe traditat kombëtare në lidhje me këtë çështje.

Këto rezultate janë përdorë për të zhvilluar një sistem të koeficientit të autonomisë së treguesëve: në një hap të parë, përgjigjet ishin llogaritur për çdo tregues të autonomisë - për shembull, nga 30 të anketuar, 21 konsideruan aftësinë për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të studentëve si "shumë të rëndësishme", shtatë si "mjaft të rëndësishme", një si "deri diku e rëndësishme" dhe një si "jo e rëndësishme". Pikët më pas janë caktuar te opsionet e ndryshme: 3 pikë për 'shumë e rëndësishme', 2 pikë për 'mjaft të rëndësishme', 1 pikë për 'deri diku e rëndësishme' dhe 0 pikë për 'jo e rëndësishme'⁴.

Numri i të anketuarve të cilët kishin markuar një nga katër opsionet e mundshme për përgjigje për një tregues të veçantë, ai numër më pas është shumëzuar me numrin e duhur të pikëve të caktuara për këtë opsion të veçantë përgjigjeje. Kjo rezultoi në të ashtuquajturin "vlerë e rëndësishme" totale të treguesit. Për shembull, në rastin e treguesit "aftësia për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të studentëve", 21 përgjigje për "shumë e rëndësishme", 7 për "mjaft e rëndësishme", 1 për "deri diku e rëndësishme" dhe 1 për "jo e rëndësishme" ishin shumëzuar me 3 ('shumë e rëndësishme'), 2 ('mjaft e rëndësishme'), 1 ('deri diku e rëndësishme') dhe 0 ('jo e rëndësishme'), përkatësisht (Tabela 5).

Tabela 5 - Aftësia për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të studentëve – llogaritja e "vlerës me rëndësi"

Aftësia për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të studentëve	Numri i të anketuarve	"vlera me rëndësi"
Shumë e rëndësishme	21	63
Mjaft e rëndësishme	7	14
Deri diku e rëndësishme	1	1
Jo e rëndësishme	1	0
Totali	30	78

Kjo përlogaritje është bërë për secilin tregues, dhe "vlera me rëndësi" e të gjithë treguesve është përmbledhur brenda çdo zone të autonomisë. Në një hap përfundimtar, "vlera me rëndësi" e çdo treguesi individual është shprehur si një përqindje e shumës së "vlerave me rëndësi" për të gjithë

treguesit brenda një zone të autonomisë. Për shembull, duke e ndarë "vlerën me rëndësi" 78 nga "vlera me rëndësi" totale të autonomisë akademike (543), atëherë treguesi "aftësia për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të studentëve", ka marrë një faktor koeficienti prej 14%.

⁴ Boshllëket ishin caktuar 1, në vend se 0 pikë, për të shmangur rezultateve të kthyeshme për tregues të caktuar drejt një faktori më të ulët se sa koeficienti i garantuar.

Tabela 6 – Autonomia akademike – “vlerat me rëndësi” dhe faktorët e koeficientit

Treguesi – autonomia akademike	“vlera me rëndësi”	Faktorët e koeficientit
Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve	78	14%
Kapaciteti për të zgjedhur studentët	78	14%
Kapaciteti për të hapur dhe ndërprerë programe akademike	87	16%
Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimi	70	14%
Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat e sigurimit të cilësisë	80	15%
Kapaciteti për të zgjedhur ofruesit e sigurimit të cilësisë	61	11%
Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike	89	16%
Totali	543	100%

zhvilluan për treguesit që lidhen me autonominë akademike. Rezultatet e peshuara janë fituar duke shumëzuar rezultatet e pamatura me vlerat e përqindjeve përkatëse (tabela 7).

Tabela 7 – Autonomia akademike – Rezultatet e pa peshuara dhe të peshuara

Treguesi	Rezultati i papeshuar	Faktorët e koeficientit	Rezultati i koeficientit
Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve	100%	14%	14%
Kapaciteti për të vendosur mbi mekanizmat e pranimit për shkallën Bachelor	100%	7%	7%
Kapaciteti për të vendosur mbi mekanizmat e pranimit për shkallën Master	40%	7%	3%
Kapaciteti për të vendosur për futjen e nivelit Bachelor	20%	4%	1%
Kapaciteti për të vendosur për futjen e nivelit Master	20%	4%	1%
Kapaciteti për të vendosur për futjen e nivelit të Doktoraturës	20%	4%	1%
Kapaciteti për të vendosur për përfundimin e nivelit akademike	40%	4%	2%
Kapaciteti për të vendosur mbi gjuhën e mësimi për shkallën Bachelor	0%	7%	0%
Kapaciteti për të vendosur mbi gjuhën e mësimi për shkallën Master	0%	7%	0%
Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat e sigurimit të cilësisë	0%	15%	0%
Kapaciteti për të zgjedhur ofruesit e sigurimit të cilësisë	0%	11%	0%
Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e niveli akademike	0%	16%	0%
Rezultati total	28%	100%	29%

Është e rëndësishme të theksohet se zonat e ndryshme autonome-organizative, financiare, të personelit dhe të autonomisë akademike - nuk janë peshuar kundër njëra-tjetrës. Ishte vendosur se, për shkak të lidhjeve të ndryshme dhe të ndërlikuara mes zonave të ndryshme të autonomisë, do të ishte e pamundur të peshohet rëndësia e autonomisë financiare kundrejt asaj të autonomisë së personelit, për shembull. Rëndësia e perceptuar e një treguesi të veçantë është i krahasueshëm me rëndësinë e perceptuar të treguesve të tjerë në të njëjtën zonë të autonomisë.

1.3. Sfidat dhe pengesat

Ekipi i projektit u ballafaqua me një numër sfidash, si në mbledhjen dhe vlerësimin e të dhënave ashtu edhe në krijimin e një metodologjie të fuqishme për të matur, të shënuar dhe peshuar elementet e ndryshme të autonomisë.

Mbledhja e të dhënave

Monitorimi i të gjitha ndryshimeve në kornizën kombëtare dhe ligjore në një numër të madh të sistemeve të arsimit të lartë brenda periudhës së studimit ka paraqitur një sfidë të madhe për shkak të reformave të vazhdueshme në disa vende. Praktikrat e mëparshme të mbledhjes së të dhënave tregojnë se edhe ndryshimet e vogla në legjislacion mund të ndryshojnë pamjen dukshëm dhe përditësimi i vazhdueshëm, madje edhe brenda periudhës së mbledhjes së të dhënave, ishte i nevojshëm.

Së dyti, një krahasim i besueshëm i autonomisë universitare përtej kufijve është shumë i vështirë. Autonomia është një koncept që kuptohet në mënyra të ndryshme në gjithë Evropën; perceptimet shoqëruese dhe terminologjia kanë tendencë të ndryshojnë mjaft konsiderueshëm. Kjo është jo vetëm për shkak të kornizave të ndryshme ligjore, por edhe nga parametrat historik dhe kulturor që përcaktojnë autonominë institucionale në secilin vend. Në të vërtetë, krijimi i një grupi të vetëm të kufizimeve për të gjithë treguesit u dëshmuar të jetë i vështirë në disa raste. Për të mundësuar krahasime të përgjithshme, situata komplekse dhe të ndryshme është dashur të thjeshtësohen, të cilat më pas mund të kenë çuar në situata të veçanta në disa sisteme duke u pasqyruar me më pak detaje se sa do të ishte e dëshirueshme.

Përzgjedhja, vlerësimi dhe peshimi i treguesëve të autonomisë

Autonomia institucionale nuk mund të matet në mënyrë objektive dhe ishte e qartë që nga fillimi se zhvillimi i një fletvlerësimi për të katër zonat e

autonomisë do të jetë një detyrë komplekse dhe delikate. Një numër vendimesh normative janë marrë, sidomos në përzgjedhjen e treguesve, ndarjen e vlerave të zbritjes për kufizimet individuale dhe hartimin e një sistemi të koeficientit, i cili karakterizon vlera të ndryshme me rëndësi për treguesit e autonomisë.

Përzgjedhja e treguesve dhe kufizimeve pasqyron një perspektivë institucionale. Anëtarët kolektiv dhe individual të EUA-së dhanë të dhëna, të cilat udhëheqën zgjedhjen e treguesëve dhe sqaruan se cilat rregulla janë perceptuar si kufizime në autonominë institucionale. Pavarësisht shumëllojshmërisë së sistemeve të arsimit të lartë në Evropë, ka pasur një pamje koherente në atë se cilët tregues duhet të përfshihen në fletvlerësim.

Duhet gjithashtu të theksohet se autonomia institucionale nuk do të thotë mungesë të rregullave. Të gjitha sistemet e arsimit të lartë kanë nevojë për të vendosur një kornizë ligjore mbi të cilën universitetet e tyre mund të veprojnë. Për shembull, sistemet kanë nevojë për rregullore për të siguruar standardet e cilësisë dhe për të përcaktuar kushtet e financimit publik. Në shumë nga këto fusha, EUA ka zhvilluar pozicionet e politikave që pasqyrojnë pamje të sektorit universitar. Në fushën e sigurimit të cilësisë, për shembull, pozicionet e EUA-së dhanë një pikënisje në përcaktimin e masave të sigurimit të cilësisë, të cilat duhet të konsiderohen si të përshtatshme; masat që janë në përputhje me këto pozita politike nuk janë konsideruar si kufizuese dhe kështu nuk përcaktohet ndonjë masë zbritje. Në mënyrë të ngjashme, në fushën e autonomisë së personelit, rregulloret e ligjit të punës të një vendi janë parë si bazë për politikat e personelit universitar dhe vetëm rregulloret e veçanta për institucionet e arsimit të lartë ose të nëpunësve civilë janë trajtuar si kufizime.

Në mënyrë që të krijojë një sistem të vlerësimit, vlerat numerike është dashur të ndahen për kufizimet e ndryshme mbi autonominë institucionale. Sistemi i vlerësimit dhe zbritjet individuale mbi të cilat është bazuar, debatuar dhe testuar gjerësisht është edhe miratuar së fundi nga komiteti drejtues i projektit.

Krijimi i një sistemi të koeficient për të pasqyruar shkallë të ndryshme të një rëndësie të caktuar të treguesve të autonomisë kanë shkaktuar një seri hapash normativ. Vendimi për të zhvilluar një sistem të tillë koeficienti është marrë vetëm pas diskutimeve të gjata nga ana e komitetit drejtues, të cilët mendonin se peshimi i barabartë i të gjithë treguesve të autonomisë - në thelb një koeficient "standard" - nuk do të çojë në rezultate më të sakta apo objektive. Për këtë arsye u vendos që raporti duhet të përfshijë rezultatet jo të peshuara dhe të peshuara. Rezultatet e autonomisë të paraqitura në tekstin kryesor kanë qenë të peshuara; rezultatet jo të peshuara janë bashkëngjitur në shtojcën 5.

Faktorët e koeficient, të cilët janë të bazuar në një anketë në mes të këshillit të EUA-së dhe sekretarëve të përgjithshëm të konferencave të rektorëve kombëtar, pasqyrojnë perceptimet e sistemeve të ndryshme të Evropës në arsimin e lartë. Me caktimin e vlerave numerike me shkallën e rëndësisë së caktuar të treguesve të ndryshëm, këto pikëpamje janë përkthyer në një sistem numerik (shih seksionin 1.2). Anketa tregoi se pikëpamjet e rëndësisë relative të treguesve ishin çuditërisht koherente në mesin e të anketuarve. Siç u përmend më parë, pikëpamjet e ndryshme mbi tarifën e shkollimit janë tregues për prejardhjet e ndryshme kulturore dhe praktike të gjetura në sistemet e arsimit të lartë në Evropë. Përderisa shumica e të anketuarve konsideruan si të rëndësishme tarifën e shkollimit, të tjerët nuk e konsideruan kapacitetin për të ngarkuar tarifën si një element qendror i autonomisë financiare. Më shumë kishte mirëkuptim për tarifën për student ndërkombëtar dhe, deri në një farë mase, për studentët e masterit.

Renditja dhe vlerësimi

Mundësitë e ndryshme për paraqitjen e rezultateve të fletëvlerësimit janë debatuar intensivisht. Kur të dhënat për 28 sistemet e arsimit të lartë janë futur në rezultat dhe koeficientin e sistemit, rezultatet shfaqen në një renditje. Edhe pse nuk u shfaqen grupe të dukshme, sistemet më pas janë grupuar ose vlerësuar në katër grupe në bazë të rezultateve të tyre në mënyrë që të mundësohet një krahasim më i detajuar i analizave dhe

rezultateve. Prandaj, raporti paraqet dy grupe, një të renditjes dhe një të grupeve të vlerësimit. Është e rëndësishme për të lexuar tabelat e rezultateve paralelisht me analizën në kapitullin 3, pasi ky i fundit shpjegon se pse një sistem i caktuar është i vendosur në një grup të veçantë. Kur bën përfundime në lidhje se pse universitetet në një sistem mund të jenë më autonome sesa ato të një sistemi tjetër, është e rëndësishme për t'iu referuar tekstit. Së fundi, gjithashtu duhet të theksohet se një vend renditje pasqyron natyrën dhe numrin e kufizimeve në vetëm një fushë të autonomisë.

Matja e llogaridhënies

Ky studim ka të bëjë me marrëdhëniet midis shtetit dhe institucioneve dhe analiza se si kjo marrëdhënie është formuar me rregullat dhe rregulloret e veçanta. Kjo gjithashtu përfshin masa të përgjegjësive, të cilat janë të vendosura në këmbim për rritjen e autonomisë institucionale. Proceset e sigurimit të cilësisë janë një mënyrë e rëndësishme për të siguruar përgjegjshmërinë, për shembull. Përderisa duhet të ketë një kornizë të përshtatshme për proceset e sigurimit të cilësisë, rregullat e lidhura mund të jenë të vështira dhe kufizuese. Duke analizuar nëse universitetet mund të zgjedhin lirshëm mekanizmat dhe ofruesit e sigurimit të cilësisë, fletëvlerësimi i autonomisë ka për qëllim të vlerësojë nëse sistemet ekzistuese të sigurimit të cilësisë mund të konsiderohen si të përshtatshme.

Ka aspekte të tjera të llogaridhënies të cilat nuk janë përfshirë në studim, pasi ato nuk përshtaten për krahasim ndërkombëtar. Në shumë prej projekteve të saj, EUA ka vërejtur rritjen e masave të vështira dhe të papërshtatshme të llogaridhënies, për shembull, tek skemat konkurruese të financimit. Këto mund të kenë një ndikim të fortë negativ në autonominë institucionale.

Përkundër këtyre kufizimeve dhe sfidave, ky raport jep informacione shumë të nevojshme, të detajuara dhe të krahasueshme për statusin e autonomisë institucionale në 28 sistemet e arsimit të lartë. Shpresohet se duke miratuar një qasje disi më provokuese, fletëvlerësimi do të inkurajojë një debat të gjallë në këtë fushë të rëndësishme të politikës.

2. Gjendja e autonomisë së universitetit në vitin 2010

Ky kapitull përshkruan gjendjen aktuale në të katër dimensionet e autonomisë universitare në 28 sistemet evropiane të arsimit të lartë (në 26 vende) në vitin 2010. Struktura dhe përshkrimet e dimensioneve të ndryshme të autonomisë janë të bazuara në studimin e EUA-së "Autonomia universitare në Evropë I". Teksti më poshtë trajton studimin e parë organizativ, financiar, të personelit dhe autonominë akademike veç e veç. Sekuenca e elementeve individuale në të katër dimensionet e autonomisë është përshtatur pak dhe titujt e kapitullit janë ristrukturuar në seksionin e autonomisë financiare. Në krahasim me raportin fillestar "Autonomia universitare në Evropë I", ky tekst përmban informacion më të detajuar mbi disa aspekte të autonomisë institucionale; këto janë të theksuara në kutia të veçanta. Për lehtësim në

lexim dhe ngjeshje, kapitulli i tanishëm përmban më pak përkufizime të elementeve individuale të autonomisë universitare. Shpjegimet se përse treguesit e zgjedhur konsiderohen si të rëndësishëm për të siguruar autonominë institucionale, janë të përfshira në studimin e parë të EUA-së.

Informacioni i paraqitur këtu në radhë të parë i referohet institucioneve publike të arsimit të lartë ose universiteteve. Deri në qfarë mase sistemet private apo sistemet tjera të institucioneve të arsimit të lartë kanë qenë të përfshira, ajo është e shprehur qartë në këtë tekst. Kjo është veçanërisht rasti në vendet ku institucionet private përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të sektorit të arsimit të lartë, të tilla si në Portugali dhe Turqi.

2.1 Autonomia organizative

Autonomia organizative	Autonomia financiare	Autonomia e personelit	Autonomia akademike
• Procedura e përzgjedhjes së kreut të ekzekutivit • Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit • Shkarkimi i kreut të ekzekutivit • Mandati i kreut të ekzekutivit • Përfshirja dhe përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet qeverisëse • Kapaciteti për të vendosur për strukturat akademike • Kapaciteti për të krijuar entitete juridike	• Gjatësia dhe lloji i financimit publik • Aftësia për të mbajtur suficit • Aftësia për huamarrje • Aftësia për pasur në pronësi ndërtesa • Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët kombëtar/BE-së (BA, MA, PhD) • Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët jo të BE-së (BA, MA, PhD)	• Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur mbi pagat (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për avancime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ)	• Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve • Kapaciteti për të përzgjedhur studentët (BA, MA) • Kapaciteti për të futur programe (BA, MA, PhD) • Kapaciteti për të përfunduar programe • Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimit (BA, MA) • Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat dhe ofruesit e sigurimit të cilësisë • Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike

Udhëheqja ekzekutive

Përzgjedhja e kreut të ekzekutivit

Edhe pse udhëheqja e universitetit mund të përmbajë disa persona kyç në institucion, si rektori, prorektorët, kreu i administratës dhe dekanët e fakulteteve, ky studim fokusohet kryesisht në kreun e ekzekutivit të universitetit, i cili më poshtë është përmendur si 'rektori', pasi që ky është emërtimi më i zakonshëm që përdoret në Evropë. Emërtime të tjera, të tilla si "zëvendës-kancelar", "udhëheqës", "president" ose "drejtor", mund të përdoren në mënyrë alternative.

Procedurat e përzgjedhjes së rektorit ndryshojnë nga vendi në vend. Procedurat, të cilat bien në katër kategori themelore, janë diskutuar më konkretisht në studimin fillestar "Autonomia universitare në Evropë I" (Estermann & Nokkala 2009:14). Katër kategoritë më të zakonshme janë si më poshtë:

1. I/E përzgjedhur nga një organ i veçantë zgjedhor, i cili është zakonisht i madh, që përfaqëson (direkt ose indirekt) grupe të ndryshme të komunitetit universitar (personeli akademik, personeli tjetër, studentët), votat e të cilëve mund të peshohen.
2. I/E përzgjedhur nga organi drejtues, i cili është zgjedhur në mënyrë demokratike brenda komunitetit universitar (zakonisht senatit, dmth organi që vendos për çështje akademike).
3. I/E emëruar nga këshilli/bordi i universitetit (p.sh. organi drejtues i cili vendos për çështjet strategjike).
4. I/E emëruar përmes një procesi dyhapësh, në të cilën janë të përfshira të dyjat si senati ashtu edhe këshilli/bordi.

Përzgjedhja e rektorit ndonjëherë duhet të vlerësohet edhe nga një autoritet i jashtëm. Kjo vlen për gjysmën e sistemeve të studiuara: Brandenburg, Republikë Çeke, Greqi, Hungari, Islandë, Itali, Letoni, Luksemburg, Holandë, Sllovaki, Spanjë, Suedi, Zvicër dhe Turqi. Emërimi konfirmohet nga ministria apo ministri për arsimin e lartë në Brandenburg, Greqi, Islandë, Itali dhe Holandë, dhe nga presidenti (ose kreu tjetër të shtetit/qeverisë) në Republikën Çeke, Hungari,

Luksemburg dhe Sllovaki. Në Spanjë, emërimi konfirmohet nga autoriteti rajonal, në Letoni nga një autoritet publik kombëtar, dhe në Suedi nga qeveria. Megjithatë, në Suedi kjo shihet thjesht si një formalitet.

Procedura e përzgjedhjes nuk ka nevojë të vlerësohet nga një autoritet i jashtëm në sistemet e mbetura (AT, CY, DK, EE, FI, FR, HE, IE, LT, NRW, JO, PL, PT, UK).

Kualifikimet e kreut të ekzekutivit

Dispozitat në lidhje me kërkesat për kualifikim për rektor përcaktohen me ligj në 16 vende. Në 12 sisteme, përkufizimet se kush është i përshtatshëm për këtë pozitë, zakonisht rrjedhin nga statutet e vetë universiteteve ose nga praktikat e zakonshme, në vend të urdhërave ligjore.

Figura 2 - Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit

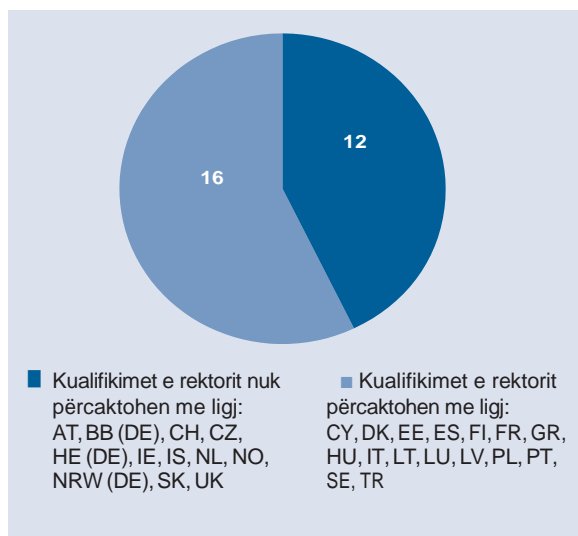

Tabela e mëposhtme përmbledh kërkesat për kualifikim të përcaktuara me ligj. Kërkesa më e zakonshme, e cila aplikohet në 13 sisteme, është nevoja që rektori të mbajë një pozicion akademik. Në tetë sisteme, ai/ajo pritet të mbajë një titull të doktoraturës. Në katër, ai/ajo duhet të vijë nga universiteti në fjalë.

Në disa sisteme, ka udhëzime të tjera në lidhje me, se qfarë duhet të mbajnë kandidatët, për shembull, llojin e veçantë të pozitës akademike (p.sh. profesor i rregullt ose i asociuar) ose diplomës universitare (p.sh. diplomë ose shkallë më e ulët universitare). Specifikimet tjera përfshijnë përvojën ndërkombëtare (AT), kompetencat e demonstruara menaxheriale (AT, FI, LT, NRW), ose përvojën në pedagogji (LT)⁵. Në Danimarkë, rektori duhet të jetë një shkencëtar i njohur. Në Qipro dhe Luksemburg, rektori nuk mund të mbajë në të njëjtën kohë një pozicion si dekan apo si kreu i

departamentit ose të veprojë si anëtar i bordit të guvernatorëve. Në Turqi, rektorët duhet të jenë më të ri se 67 vjeç para marrjes së detyrës.

Mund të ketë lloje të ndryshme të kualifikimeve varësisht nga lloji i institucionit në fjalë. Në Letoni, për shembull, rektori i një universiteti duhet të jetë profesor, ndërsa në llojet e tjera të institucioneve, një shkallë të doktoraturës është e mjaftueshme. Në Finlandë, një shkallë të doktoraturës është e nevojshme në të gjitha universitetet, përveç në akademitë e arteve të bukura.

Tabela 8 - Kualifikimet e kreut të ekzekutivit

	Rektori duhet të mbajë një pozicion akademik	Rektori duhet të ketë titull të doktoraturës	Rektori duhet të vijë nga vetë universiteti
CY	•	•	•
DK	•		
EE	•		
ES	•		•
FI		•	
FR	•		
GR	•	•	•
HU	•		
IT	•		•
LT		•	
LU	•	•	
LV	•		
PL	•	•	
PT	•		
SE		•	
TR	•	•	

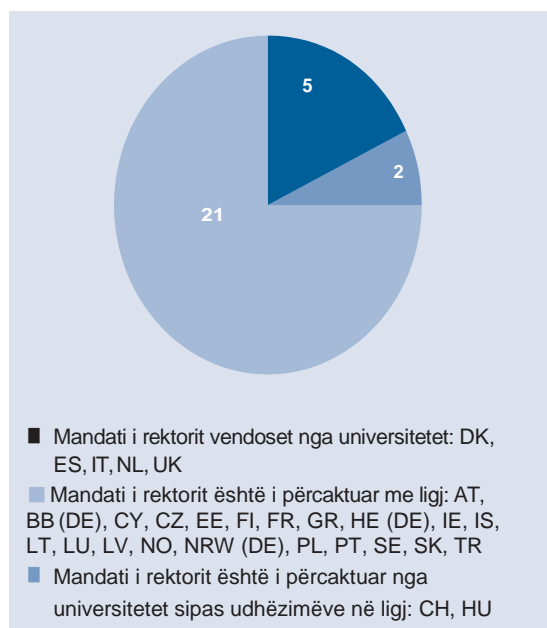
Mandati dhe shkarkimin e kreut të ekzekutivit

Në shumicën e sistemeve mandati i rektorit është i përcaktuar me ligj, ose si një periudhë e caktuar ose si periudhë që kufizohet në një periudhë maksimale. Mandati është zakonisht katër (AT, CY, CZ, FR, GR, NO, PL, PT, SK, TR), pesë (EE, FI, IS, LT, LV, LU) ose gjashtë vjet (BB, HE, NRW, SE) dhe shpesh është një herë i rinovueshëm.

Në Hungari, mandati është midis tre dhe pesë viteve, ndërsa në Zvicër, është në mes të dy dhe gjashtë viteve, varësisht nga universiteti. Në Irlandë, mandati i plotë është 10 vite. Vetëm në pesë vende institucionet janë në gjendje për të përcaktuar lirishëm edhe kohëzgjatjen e mandatit të udhëheqësve të tyre ekzekutive (DK, ES, IT, NL, UK).

⁵ Edhe pse në disa raste, sidomos Austria, këto kërkesa shtesë mund të përmenden në ligj, ato janë parë si kompetenca themelore për pozitën e rektorit dhe, për qëllime të këtij studimi, nuk konsiderohen si kufizime.

Figura 3 – Mandati I kreut të ekzekutivit

Mundësia e shkarkimit është një faktor kyç kur vlerësohet llogaridhënia e rektorit ndaj institucionit dhe të aktorëve të tjerë. Në nëntë vende (CH, CY, DK, EE, FI, IE, IT, NL, UK), ligji nuk përmban dispozita në lidhje me shkarkimin e rektorit.

Në sistemet e mbetura, shkarkimi i kreut të ekzekutivit është pak a shumë i rregulluar në mënyrë rigorozë. Në Greqi, Hungari, Lituani, Portugali, Sllovakia dhe Suedi, shkarkimi duhet të konfirmohet nga një autoritet i jashtëm, ndërkohë që universiteti është i lirë të vendosë mbi procedurën. Në Hessen dhe Nordrhein-Westfalen, procedura e shkarkimit është e përmendur në ligj, edhe se vetë shkarkimi kryhet nga universiteti. Në Brandenburg, Republikën Çeke, Islandë, Letoni, Luksemburg dhe Spanjë, shkarkimi është konfirmuar nga një autoritet i jashtëm, dhe procedura e shkarkimit përmendet në ligj. Në Francë dhe Turqi, procedurat e shkarkimit janë të përcaktuara në ligj dhe kryhen nga një autoritet i jashtëm.

Në disa sisteme, rregulloret në lidhje me shkarkimin e kreut të ekzekutivit janë të paraqitura në më shumë detaje. Në Austri, shkarkimet mund të kryhen nga universiteti, por mund të ndodhë vetëm në rastet e shkeljeve të rënda, dënimit për një vepër penale, për paaftësi mendore ose fizike

ose humbja e besimit mbi baza të arsyeshme, dhe sipas një procedure të përcaktuar në ligj. Në Norvegji, rektori është nëpunës civil dhe mund të shkarkohet vetëm në bazë të shkeljeve të rënda dhe në përputhje me ligjin përkatës. Në Poloni, rektori mund të shkarkohet nga komisioni përzgjedhës, ose, në rastin e sjellje të gabuar, nga ministria pas konsultimit me konferencën e rektorëve kombëtar dhe këshillit për arsimin e lartë.

Strukturat e brendshme akademike

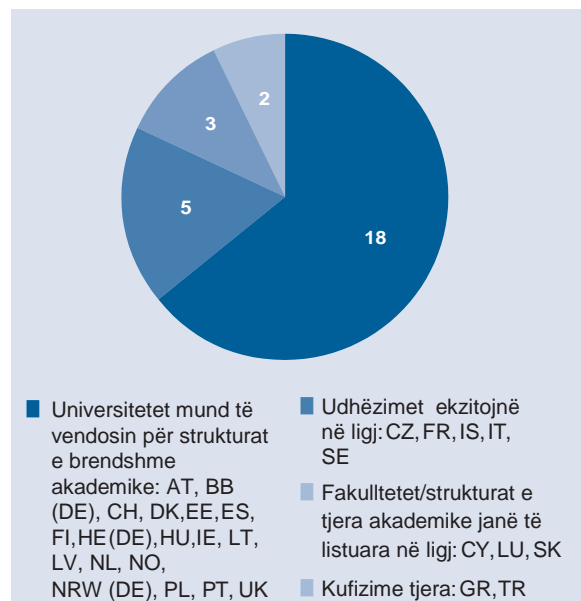
Në 18 sistemet e anketuara, universitetet janë në thelb të lira të përcaktojnë strukturat e tyre të brendshme akademike. Edhe pse në disa prej këtyre sistemeve, disa dispozita ligjore lidhur me njësitë organizative ekzistojnë, ato nuk janë konsideruar si kufizime të rëndësishme në autonominë institucionale.

Në pesë vende, universitetet duhet t'i përmbahen udhëzimeve ligjore. Përderisa ligji nuk e specifikon qartë numrin dhe emrin e njësive akademike, zbatohen kufizime të tjera. Në Itali, ligji thotë se universitetet duhet të kenë fakultete dhe departamente ku dhe përshkruan kompetencat e tyre. Në mënyrë të ngjashme, në Republikën Çeke, ligji parashikon që universitetet duhet të kenë fakultete dhe përcakton kompetencat e tyre si dhe organet drejtuese. Përderisa universitetet mund të krijojnë apo të bashkojnë fakultete, mendimi i komisionit të akreditimit të Republikës Çeke duhet të kërkohet para se të bëhet një gjë e tillë. Në Islandë, ligji thotë se universitetet duhet të organizohen në shkolla, fakultete dhe institutet kërkimore. Megjithatë, këshilli i universitet mund të vendosë për krijimin e këtyre njësive të reja akademike, më të vogla, të tilla si departamente.

Në Qipro, Luksemburg dhe Sllovakia, njësitë akademike janë të shënuara me emër në ligj. Në këto sisteme, universitetet nuk janë në gjendje për të krijuar fakultete dhe departamente të reja apo ndoshta të ristrukturoj ato ekzistuese, pa ndryshuar ligjin.

Rregullore të ndryshme ekzistojnë në Greqi dhe Turqi: këtu, strukturat akademike janë subjekt i miratimit nga ministria apo këshilli për arsimin e lartë, respektivisht.

Figura 4 - Aftësia për të vendosur për strukturat e brendshme akademike

Krijimi i entiteteve juridike

Kapaciteti për të krijuar entitete të pavarura ligjore i mundëson universiteteve për të zbatuar strategjitë e tyre në një mënyrë fleksibile dhe të përshtatshme dhe në këtë mënyrë për të kryer misionet e tyre kryesore. Në Qipro, Greqi, Portugali, Sllovaki, Zvicër dhe Turqi, universitetet janë të lejuara për të krijuar vetëm entitete jo-fitimprurëse. Në 18 vendet e mbetura (AT, BB, CZ, EE, ES, FI, FR, HE, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, NO, NRW, UK), universitetet janë në gjendje për të krijuar entitete edhe fitimprurëse dhe jo-fitimprurëse.

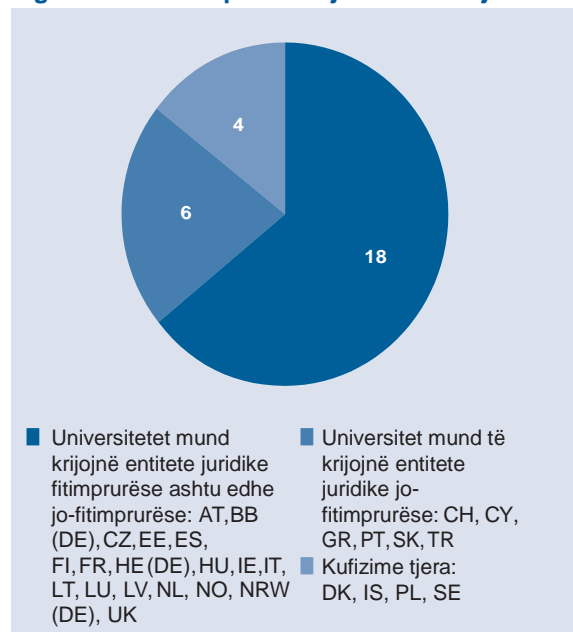
Kufizime të tjera mund të aplikohen në disa vende. Në Poloni dhe Islandë, universitetet janë të lejuara për të krijuar entitete vetëm nëse objekti i veprimtarisë është në përputhje me misionin e universitetit. Në Islandë, pëlqimi i një autoriteti të jashtëm (Ministria e Arsimit dhe Kërkimit) është gjithashtu i nevojshëm. Në Danimarkë, universitetet mund të krijojnë kompani plotësisht në pronësi të kufizuara, të cilat pastaj mund të krijojnë kompanive ndihmëse së bashku me palët e treta në mënyrë që të angazhohen në entitete të tjera,

Karaktersitika 1 - Qeverisja në Mbretërinë e bashkuar

Universitetet në Mbretërinë e Bashkuar kanë një strukturë të dyfishtë qeverisëse, e cila përfshin një senat akademik dhe një këshill. Këshilli i cili zakonisht përbëhet nga

të tilla si kompanitë e spin-off, për shkak shkencore apo konviktet e studentëve. Ligji thotë se deri në 5% të buxhetit të hulumtimit mund të përdoret për të krijuar kompani të tilla. Në Suedi, vetëm universitetet që janë të listuara në mënyrë specifike në ligj kanë të drejtë të themelojnë kompani holding.

Figura 5 - Aftësia për të krijuar entitete juridike

Organet drejtuese

Strukturat e qeverisjës

Ka dy lloje kryesore të strukturave qeverisëse: dual dhe unik. Në 15 sisteme të anketuara, universitetet kanë një strukturë të dyfishtë të përbërë nga një bord ose këshill, i cili është i kufizuar zakonisht në madhësi, dhe Senati. Edhe pse terminologjia ndryshon në mënyrë të konsiderueshme, senati është shpesh një trup më i gjerë dhe më përfaqësues, i cili përfshin komunitetin akademik dhe, në një farë mase, kategoritë e tjera të personelit universitar. Kompetencat janë të ndara në mes të bordit/këshillit dhe senatit.

Universitetet kanë një strukturë të qeverisjes së dyfishtë në Austri, Qipro, Republikë Çeke, Finlandë, Hessen, Hungari, Islandë, Itali, Lituani, Holandë, Nordrhein-Westfalen, Sllovaki, Spanjë, Zvicër dhe Mbretëri e Bashkuar (shih hartën 1).

Në një strukturë të dyfishtë, bordi/këshilli shpesh është përgjegjës për vendimet afatgjate strategjike, siç janë statutet, planet strategjike, zgjedhja e rektorit dhe të prorektorëve dhe ndarja e buxhetit. Senatit i janë besuar çështjet akademike, si kurikulat, gradat dhe avancimet e personelit, dhe përbëhet kryesisht nga anëtarë të brendshëm të komunitetit të universitetit. Në disa raste, senati përfshin vetëm profesorë. Më zakonishëm, megjithatë, është se ajo gjithashtu përfshin përfaqësues të kategorive të tjera të personelit akademik dhe administrativ, si dhe studentë.

Karakteristika 2 - Organet e mëdha qeverisëse (Spanja, Zvicra dhe Italia)

Në **Spanjë**, përbërja e organeve qeverisëse të universitetit ndryshon gjerësisht. Senati mund të përbëhet deri nga 300 anëtarë, duke përfshirë profesorë, personel të ri akademik, personel administrativ si dhe studentë. Universitetet vetë përcaktojnë përbërjen e sakt të senatit, edhe pse ligji parashikon se profesorët duhet të përbëjnë shumicën. Senati zakonisht vendos për strategjinë e universitetit dhe të përzgjedh rektorin.

Ashtu si me senatin, edhe përbërja e bordeve të universiteteve ndryshon në Spanjë. Bordi mund të përmbajë deri në 50 anëtarë, kurse përbërja e tij është e ngjashme me atë të senatit. Profesorët përbëjnë shumicën, ndërsa pjesa e mbetur është e përbërë nga akademikët e rinjë, personeli administrativ dhe studentët. Bordi është organi ekzekutiv i universitetit dhe merret me punët e përditshme të tilla si çështje të personelit. Ajo gjithashtu propozon buxhetin. Bordi përmban vetëm disa anëtarë të jashtëm. Këta janë të zgjedhur nga këshilli social i universitetit, i cili emërohet nga qeveria rajonale dhe përfshin përfaqësues nga biznesi, sindikatat dhe shoqëria civile. Këshilli social miraton buxhetin institucional dhe llogaritë vjetore.

Shtirja dhe ndarja e përgjegjësive ndërmjet organeve drejtuese mund të ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme në mes të sistemeve të arsimit të lartë. Në Islandë, për shembull, senati emëron përfaqësuesit akademik të stafit në bord të universitetit; përndryshe ajo vetëm luan një rol këshillues. Në Gjermani, fuqitë vendimmarrëse shtrihen kryesisht në senat në disa shtete kurse në borde/këshilla në të tjera. Në Hessen, për shembull, senati është organi kryesor vendimmarrës, ndërsa këshilli është këshillimor dhe vetëm konfirmon planin e zhvillimit të institucionit. Në Nordrhein-Westfalen, këshilli zgjedh kryetarin dhe zëvendëskryetarin dhe vendos për planin e zhvillimit, ndërsa senati konfirmon zgjedhjet dhe vendos për statutin e universitetit. Në Austri, rektorati bashkëjeton si një organ kolegjal në mënyrë të barabartë me senatin dhe këshillin, në fakt sigurimin e universiteteve austriake me tre organe drejtuese.

Në **Zvicër**, përbërja e senatit universitar gjithashtu ndryshon. Numri shkon nga rreth 25 (të zgjedhur) deri rreth 200 anëtarë (nëse të gjithë profesorët ulen në senat). Përveç profesorëve, senatet e zgjedhura zakonisht përfshijnë personel tjetër akademik, personelin administrativ dhe përfaqësues të studentëve. Profesorët (duke përfshirë dekanët) zakonisht përbëjnë pjesën më të madhe. Senati kryesisht vepron si një organ konsultativ. Ai mund të komentojë mbi një sërë çështjesh, që kanë të bëjnë me drejtimin strategjik të universitetit. Në disa raste, kjo e vë përpara një kandidat për postin e rektorit dhe, në shumicën e rasteve, ai konfirmon zgjedhjen e kreut të ekzekutivit. Në disa raste, senati mund të sugjerojë kandidatët e mundshëm për këshillin e universitetit ose të përzgjedh prorektorët.

Këshilli i Universiteti është organi kryesor ekzekutiv. Ky është zakonisht një organ – i tipit bord dhe përfshin vetëm anëtarë të jashtëm. Ai merr të gjitha vendimet e mëdha, të tilla si çështjet financiare, planifikimin strategjik, raportimit dhe procedurat e personelit (veçanërisht për profesorët e përhershëm).

Në **Itali**, struktura e organeve qeverisëse është përcaktuar në statutin e universitetit, por në fakt ndryshon fare pak në mes të institucioneve. Mund të ketë disa ndryshime në lidhje me, për shembull, numrin e anëtarëve të jashtëm të përfshira në bord. Senati përbëhet nga të gjithë dekanët, përfaqësues akademik të zgjedhur në bazë të disiplinës (psh nga departamenti) dhe, sipas ligjit, dhe 15% të studentëve. Është e pazakontë që në senat të përfaqësohet personeli joakademik.

Bordi përbëhet nga rektori, kreu i administratës dhe përfaqësues të kategorive të ndryshme të personelit akademik (profesorë, profesorë të asociuar dhe studiues). 15% e anëtarëve vijnë nga përfaqësuesit e studentëve dhe në mes të dy dhe katër anëtarëve përzgjedhen nga personeli joakademik. Bordet mund të përfshijnë një ose dy anëtarë të jashtëm, të emëruar nga qeveritë kombëtare apo rajonale. Këta anëtarë janë zakonisht nga sektori publik.

Disa universitete kanë krijuar këshilla këshilluese, në të cilën bizneset lokale dhe anëtarët e shoqërisë civile janë të përfaqësuar.

Në vende të tjera, universitetet kanë një sistem unitar të qeverisjes, në të cilën ka vetëm një organ kryesor vendimmarrës. Ky organ, i cili është përgjegjës për të gjitha vendimet e mëdha, mund të jetë i njohur si senati, këshilli ose me ndonjë emër tjetër. Një organ në tipin e senatit ekziston në Brandenburg, Estoni, Greqi, Irlandë, Letoni, Poloni dhe Turqi. Një organ si tipi i bordit ose këshillit ekziston në Danimarkë, Francë, Luksemburg, Norvegji, Portugali dhe Suedi. (Institucionet e arsimit të lartë në Brandenburg në fakt kanë një bord të përbashkët, i cili ofron këshilla strategjike për udhëheqjen e universitetit dhe vë përpara kandidatët për presidencën e universitetit).

Karakteristika 3 – Qeverisja në Holandë

Institucionet holandeze kanë një strukturë të dyfishtë qeverisëse, e cila përfshin tipin e dy organeve (në vend të një Senati dhe një bordi). Organi kryesor qeverisës i universitetit është bordi ekzekutiv, i cili zakonisht përfshinë presidentin, zëvendëspresidentin dhe rektorin. Presidenti është përgjegjës për vendimet e mëdha strategjike dhe paraqet universitetin jashtë. Zëvendëspresidenti, i cili shpesh është i jashtëm nga universiteti, është përgjegjës për financat dhe personelin. Rektori merret me çështjet akademike.

Anëtarët e bordit ekzekutiv caktohen nga bordi mbikëqyrës, i cili përfshin vetëm anëtarë të jashtëm të zgjedhur nga ministria. Anëtarët përfaqësojnë një shumëllojshmëri të interesave, si biznesi, universitete të tjera dhe institutet shkencore, qeveria dhe shoqëria civile. Përveç emërimit dhe shkarkimit të anëtarëve të bordit ekzekutiv, organi mbikëqyrës mban një distancë të caktuar nga punët e përditshme. Në vend të kësaj, ajo monitoron pajtueshmërinë me rregulloret përkatëse dhe arritjen e qëllimeve strategjike.

Anëtarët e jashtëm në organet qeverisëse

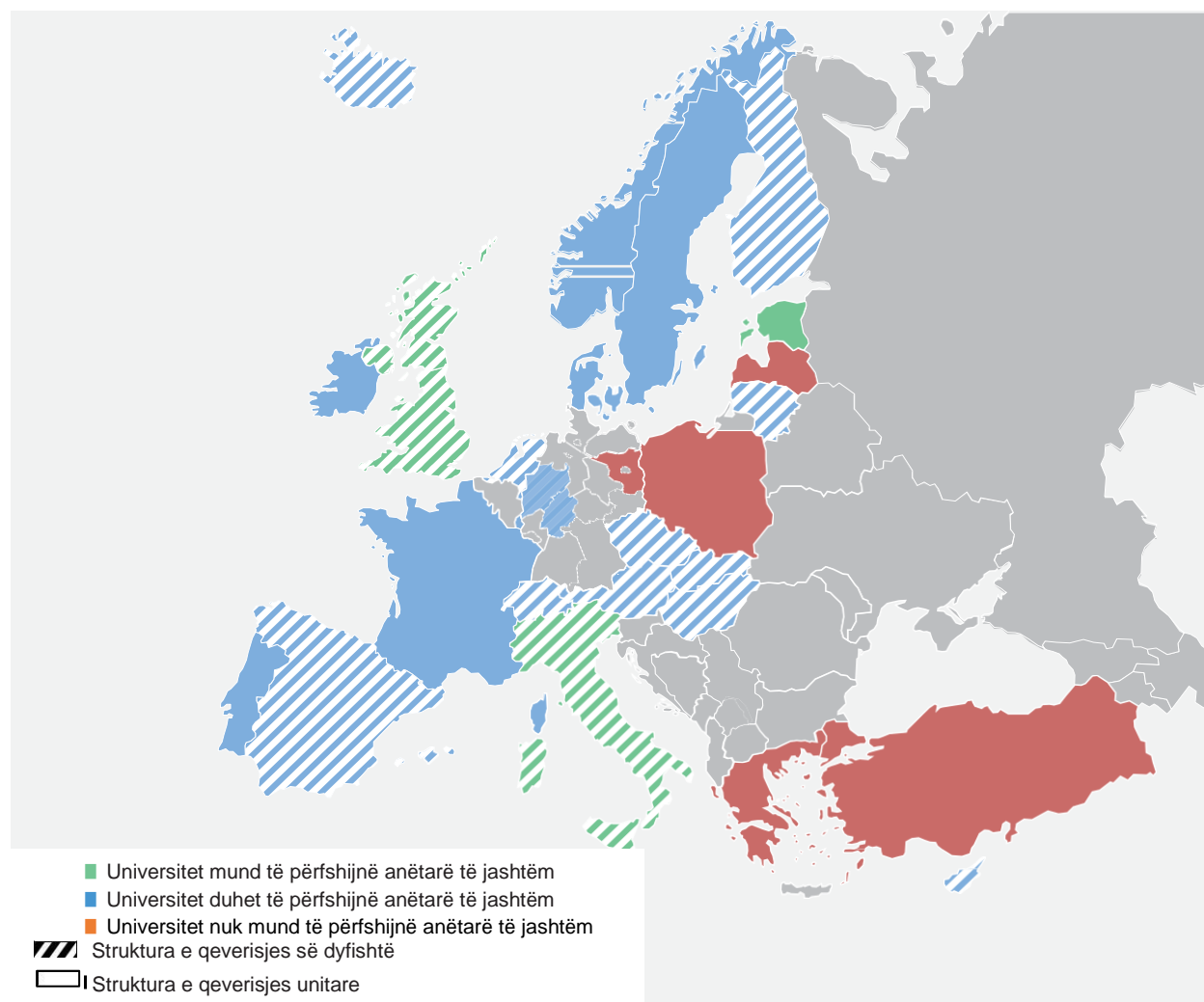
Përfshirja dhe emërimi i anëtarëve të jashtëm është një aspekt i rëndësishëm i strukturës qeverisëse të një universiteti. Nëse një institucion është në gjendje që të përfshijë ata, zgjedhja mund të kryhet nga vetë universiteti dhe/ose nga një autoritet i jashtëm.

Aftësia për të vendosur mbi përfshirjen e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese të universitetit është mjaft e rrallë. Vetëm në Estoni, Itali dhe Mbretërinë e Bashkuar universitetet janë të lira për të vendosur nëse dëshirojnë apo jo që të përfshijnë anëtar të jashtëm. Në Brandenburg, Greqi, Letoni, Poloni dhe Turqi, universitetet nuk janë në gjendje për të përfshirë anëtarë të jashtëm në organet e

tyre drejtuese, edhe pse në Turqi ky kufizim nuk zbatohet për institucionet private. Në 20 sistemet e mbetura, ato janë të detyruara për të përfshirë anëtarët e jashtëm.

Anëtarët e jashtëm të organeve drejtuese zakonisht janë të integruar plotësisht në procesin e vendimmarrjes. Ka vetëm disa kufizime në këtë drejtim: në Francë, për shembull, anëtarët e jashtëm nuk mund të marrin pjesë në zgjedhjen e rektorit. Në sistemet e dyfishta, anëtarët e jashtëm janë të përfshirë zakonisht në organin e tipit të bordit ose tipit të këshillit. Nga të gjitha sistemet unitare të qeverisjes së llojit të senatit, vetëm Estonia dhe Irlanda përfshijnë anëtarë të jashtëm.

Harta 1 - Struktura e organeve drejtuese dhe përfshirja e anëtarëve të jashtëm

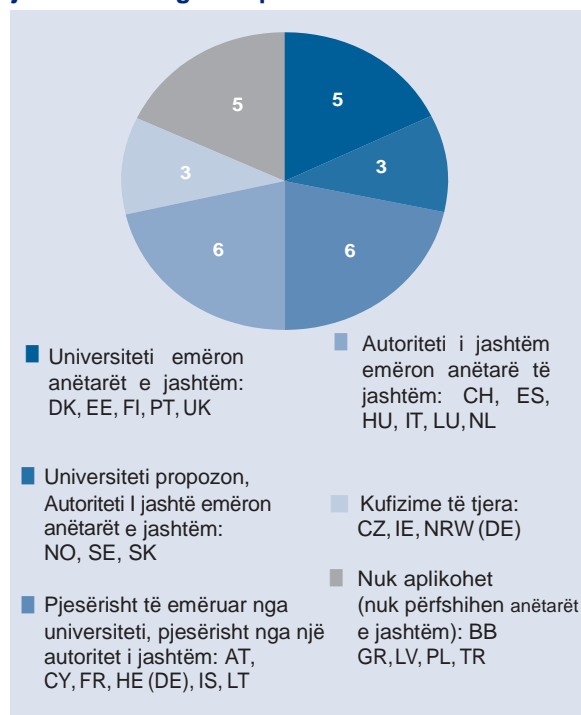

Emërimi i anëtarëve të jashtëm ndjek katër modele kryesore:

1. Universitetet janë të lira për të emëruar anëtarët e jashtëm të organeve të tyre drejtuese në Danimarkë, Estoni, Finlandë, Portugali dhe në Mbretërinë e Bashkuar.
2. Anëtarët e jashtëm propozohen nga institucioni, por janë të emëruar nga një autoritet i jashtëm në Norvegji, Sllovaki dhe Suedi.
3. Disa nga anëtarët emërohen nga universiteti dhe disa nga një autoritet i jashtëm në Austri, Qipro, Francë, Hessen, Islandë dhe Lituani.
4. Një autoritet i jashtëm vendos për emërimin në Hungari, Itali, Luksemburg, Holandë, Spanjë dhe Zvicër.

Mund të ketë disa variacione më specifike në të katër procedurat kryesore. Në Republikën Çeke, anëtarët e jashtëm emërohen nga ministri pas konsultimeve me rektorin. Në Nordrhein-Westfallen, anëtarët e jashtëm emërohen nga një komision i veçantë përzgjedhjes, i cili përbëhet nga përfaqësues të universitetit, vetë bordit dhe ministrisë së shtetit.

Figura 6 - Përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet qeverisëse

Karakteristika 4 – Qeverisja e universiteteve në formë të fondacioneve në Turqi

Turqia ka një sektor të rëndësishëm të arsimit të lartë privat. Ai përbëhet nga universitetet private jo fitimprurëse, qeverisja e të cilave ndryshon nga ajo e universiteteve publike. Universitetet me formë të fondacioneve kanë një strukturë të qeverisjes së dyfishtë, e përbërë nga një senat, i cili është i përbërë nga përfaqësues të grupeve të ndryshme të komunitetit universitar, dhe një bord i besuar. Bordi përfshin përfaqësues të fondacionit themelues, anëtarë të jashtëm të emëruar nga fondacioni si dhe rektori i universitetit. Fondacioni përcakton numrin e anëtarëve të jashtëm që do të përfshihen, numër i cili zakonisht varion midis katër dhe gjashtë. Anëtarët e jashtëm zakonisht vijnë nga fusha e industrisë, ekonomisë dhe financave, ose ata mund të jenë akademikë nga universitete të tjera.

Nuk ka marrëdhënie hierarkike mes senatit dhe bordit. I pari vendos për çështjet akademike, ndërsa i dyti merr vendime financiare dhe administrative. Bordi gjithashtu zgjedh rektorin, i cili pastaj emërohet zyrtarisht nga këshilli për arsimin e lartë.

Zhvillimet e fundit

Stimulimi drejt një aftësie të zgjeruar institucionale për të vendosur për çështjet e universiteti vazhdon, duke qenë e nxitur nga disa ndryshime të mëdha legjislative në vitet e fundit. Në Portugali, për shembull, një ligj i ri i arsimit të lartë, i cili u miratua në vitin 2007, ka përmirësuar autonominë universiteteve publike në shumë aspekte. Nëse i plotësojnë kriteret e caktuara - për shembull, të paktën gjysma e fondeve të tyre janë të jashtme - universitetet publike mund të aplikojnë për statusin ligjor të fondacioneve. Deri më tani, këtë mundësi e kanë marrë tre universitete. Duke miratuar këtë status, universitetet fitojnë fleksibilitet më të madh, në mënyrë të veçantë për të vendosur për strukturat

e tyre të qeverisjes dhe çështjeve financiare.

Në Finlandë, statusi ligjor i universiteteve ka ndryshuar në janar 2010. Universitetet janë tani korporata sipas ligjit publik. Dy universitete kanë fituar statusin e fondacioneve sipas të drejtës private. Në të njëjtën kohë, struktura qeverisëse e universiteteve ka ndryshuar nga ai unitar në një sistem të dyfishtë. Anëtarët e jashtëm më parë ishin të kufizuar në një ose dy në senatin institucional. Tani, të paktën 40% e anëtarëve të bordit të një universiteti publik duhet të jetë i jashtëm. Anëtarët zgjidhen nga senati i universitetit, i cili mund të vendosë të përfshijë shumicën e anëtarëve të jashtëm në bord. Kryetari dhe zëvendëskryetari zgjidhen nga radhët e anëtarëve të jashtëm.

Në Lituani, ka pasur një ndryshim të ngjashëm. Statusi i organeve qeverisëse ka ndryshuar me kalimin e një ligji të ri në pranverën e vitit 2009. Më parë, organi kryesor vendimmarrës ishte senati, ndërsa këshilli ka luajtur një rol mbikëqyrës. Tani senati, i cili kryesisht përbëhet nga anëtarë të brendshëm, vendos për çështjet akademike dhe vepron si një organ përgatitor për këshillin. Këshilli është organi kryesor ekzekutiv. Ai përbëhet nga nëntë ose njëmbëdhjetë anëtarë, prej të cilëve katër ose pesë janë propozuar nga ministria. Universiteti dhe Ministria gjithashtu bashkërisht

vendosin për një anëtarë shtesë - anëtar i këshillit - zakonisht i jashtëm.

Një strukturë e re qeverisëse është gati për t'u futur në Universitetin e Tartu-s në Estoni. Në të ardhmën, organi kryesor qeverisës do të ketë një bord i cili do përbëhet me një shumicë të anëtarëve të jashtëm, të cilët emërohen nga ministria dhe akademia e shkencave. Ligjet që rregullojnë qeverisjen universitare pritet të ndryshohen në vitin e ardhshëm edhe në Itali dhe Poloni.

Këta shembuj pasqyrojnë një prirje drejt më shumë universiteteve menaxheriale me organe më të vogla vendimmarrëse, në të cilën palët e jashtme janë të integruara.

Aftësia e universiteteve për të vendosur për strukturat e tyre të brendshme akademike gjithashtu paraqet një aspekt të rëndësishëm të autonomisë organizative. Në Suedi, për shembull, organizimi i brendshëm i universiteteve është rirregulluar në janar 2011. Ligji i mëparshëm kërkonte ekzistencën e nevojshme të bordeve të fakultetit për të vendosur për çështje të ndryshme akademike. Bordet e fakulteteve nuk janë ligjërisht të detyrueshme dhe universitetet tani janë të lira për të përcaktuar strukturat e tyre të brendshme akademike.

2.2 Autonomia Financiare

Autonomia organizative	Autonomia financiare	Autonomia e personelit	Autonomia akademike
• Procedura e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit • Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit • Shkarkimi i kreut të ekzekutivit • Mandati i kreut të ekzekutivit • Përfshirja dhe përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet qeverisëse • Kapaciteti për të vendosur në strukturat akademike • Kapaciteti për të krijuar entitete juridike	• Gjatësia dhe lloji i financimit publik • Aftësia për të mbajtur suficit • Aftësia për huamarrje • Aftësia për të pasur ndërtesa në pronësi • Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit studentët kombëtar dhe të BE-së (BA, MA, PhD) • Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët jo të BE-së (BA, MA, PhD)	• Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur mbi pagat (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për avancime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ)	• Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve • Kapaciteti për të përzgjedhur studentët (BA, MA) • Kapaciteti për të futur programe (BA, MA, PhD) • Kapaciteti për të përfunduar programe • Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimi (BA, MA) • Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat dhe ofruesit e sigurimit të cilësisë • Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike

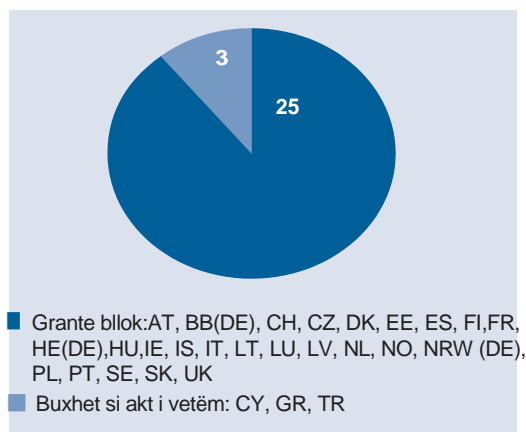
Alokimi i fondeve publike

Gjithnjë e më shumë vende po lëvizin drejt kontratave afatgjate të negociuara mes ministrisë dhe universiteteve, në të cilën të drejtat dhe përgjegjësitë e institucionit - në lidhje me burimet dhe numrit të studentëve, për shembull - janë të përcaktuara me rregullime të mundshme vjetore. Ka një trend të dukshëm, sidomos në Evropën Perëndimore, në drejtim të alokimit të fondeve publike nëpërmjet bllok subvencioneve, në vend të akteve të vetme buxhetore (Estermann & Bennetot Pruvot 2011: 25-26).

Bllok subvencionet janë grante financiare që mbulojnë disa kategori të shpenzimeve, si mësimdhënëse, kostot operative dhe/ose aktiviteteve hulumtuese. Në një kornizë të tillë, universitetet janë të lira për të ndarë dhe për të shpërndarë fondet e tyre brenda vendit sipas nevojave të tyre, edhe pse mund të zbatohen ende disa kufizime.

Në të kundërt, tek buxheti i akteve të vetme, ministria ose parlamenti para-alojnë fondet e universitetit për kosto dhe/ose aktivitete. Institucionet në këtë mënyrë nuk janë në gjendje për të shpërndarë fondet e tyre, ose mund të veprojnë kështu vetëm brenda kufizimeve të rrepta. Buxhetet e akteve të vetme janë përdorur vetëm në Qipro Greqi dhe Turqi. Në 25 sistemet e mbetura, universitetet I marrin fondet e tyre themelore publike në formën e një granti bllok, të cilin ata në mënyrë të pavarur mund të ndajnë në mes të artikujve të tyre të brendshëm të kostos dhe/ose aktiviteteve. Megjithatë, kjo nuk do të thotë se universitetet janë tërësisht të lirë në përdorimin e fondeve të tyre themelore.

Figura 7 - Modalitetet e financimit publik

Nuk ka kufizime të brendshme të grantve bllok në Brandenburg, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Hessen, Itali, Luksemburg, Holandë, Nordrhein-Westfalen, Norvegji, Spanjë, Zvicër dhe Mbretëri e Bashkuar.

Në Francë, Hungari, Islandë, Letoni, Lituani, Portugali, Sllovakia dhe Suedi, granti bllok është i ndarë në kategori të gjëra, të tilla si mësimdhënies dhe kërkimit shkencor (Islandë, Suedi), mësimdhënies, hulumtimit dhe infrastrukturës (Letoni, Lituani), pagat dhe kostot operative (Portugali), ose investimet, pagat dhe kostot operative (Francë). Si rregull, universitetet nuk janë në gjendje për të lëvizur fondet mes këtyre kategorive. Në Francë, fondet mund të transferohen në operacione dhe investime, por jo në paga; në Islandë, zhvendosja e fondeve është e mundur në teori, por bëhet shumë rrallë në praktikë.

Në vendet e mëposhtme, universitetet marrin një grant bllok i cili mund të ndahet lirishëm, megjithëse zbatohen disa kufizime të vogla. Në Austri, ku universitetet marrin fondet e tyre themelore si një grant bllok tre-vjeçar, një rezervë prej 2% është lënë mënjanë dhe ndarë për institucionet në baza vjetore, edhe pse kjo nuk është perceptuar si një kufizim i rëndësishëm në autonominë institucionale. Në Republikën Çeke, rreth 80% të fondeve themelore ndahen si një grant bllok dhe kryesisht janë të destinuar për mësimdhënie, 20% janë të ndara për projekte dhe zhvillim, përderisa financimi për hulumtim është kryesisht konkurrues. Në Irlandë, një përqindje e grantit bllok është caktuar për detyra të veçanta, të

tilla si zgjerimi i aksesit për grupet me nevojë socio-ekonomike. Institucionet nuk mund të përdorin këto para për qëllime të tjera. Në Poloni, universitetet marrin një grant bllok për mësimdhënie dhe, potencialisht, një grant shtesë për zhvillimin e infrastrukturës. Financimi për hulumtim iu ndahet fakulteteve drejtpërdrejtë.

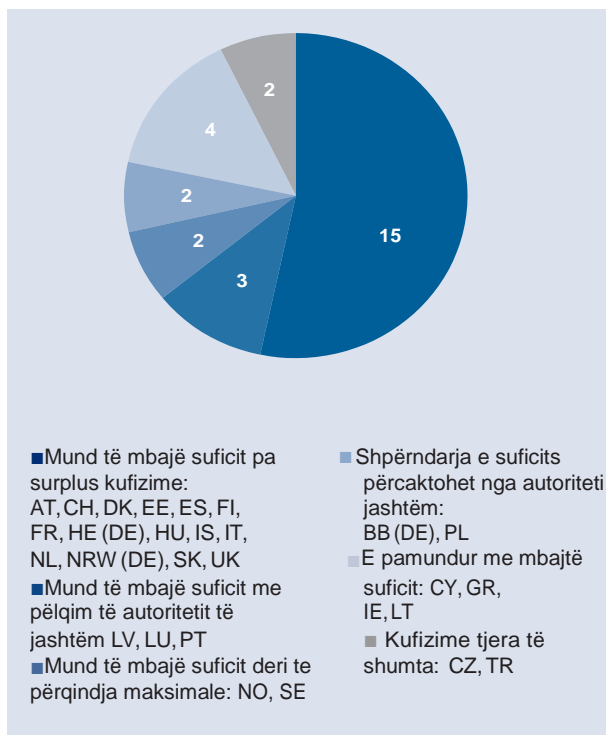
Financimet një vjeçare janë ato më të zakonshmet. Vetëm në Austri, Brandenburg dhe Luksemburg ato janë më të gjata. Në këto sisteme, buxhetet janë të ndara për tre, respektivisht për dy dhe katër vjet. Në Norvegji, periudha e financimit për rezultatet e bazuara në fonde, të cilat përbëjnë gati gjysmën e financimit të përgjithshëm publik, është dy vjet. Së fundi, periudha e financimit të disa universiteteve në Zvicër mund të jetë më e gjatë se një vit, por kjo duhet të konfirmohet çdo vit nga parlamenti kantonal dhe federal.

Mbajtja e suficitit në financimin publik

Universitetet në 15 sistemet e mëposhtme janë krejtësisht të lira për të mbajtur një suficit të financimit të tyre publik: Austri, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Francë, Hessen, Hungari, Islandë, Itali, Holandë, Nordrhein-Westfalen, Sllovakia, Spanjë, Zvicër dhe Mbretëri e Bashkuar. Në Mbretërinë e Bashkuar dhe Estoni, megjithatë, financimi publik mund të rregullohet për vitin e ardhshëm, nëse universiteti ose tejkalon ose dështon për të plotësuar hyrjet apo të diplomuarit e përshtuar. Universitetet në Qipro, Greqi, Irlandë dhe Lituani janë në gjendje për të mbajtur një suficit.

Përveç kësaj, kufizime tjera mund të zbatohen. Miratimi i një autoriteti të jashtëm është i nevojshëm në Republikën Çeke, Letoni, Luksemburg, Portugali dhe Turqi. Në Republikën Çeke, Norvegji dhe Suedi, suficiti mund të mbahet deri në një përqindje maksimale (5% në Republikën Çeke dhe Norvegji, dhe 10% në Suedi). Në Turqi, shpërndarja e suficitit është i paracaktuar nga një autoritet i jashtëm. Në Poloni, suficiti mund të shpenzohet vetëm për investime. Në Brandenburg, megjithëse universitetet kanë të drejtë ligjrisht për të mbajtur një suficit, kriza financiare ka çuar qeverinë e shtetit për të kërkuar disa nga fondet e tepërta.

Figura 8 – Aftësia me mbajtë suficit

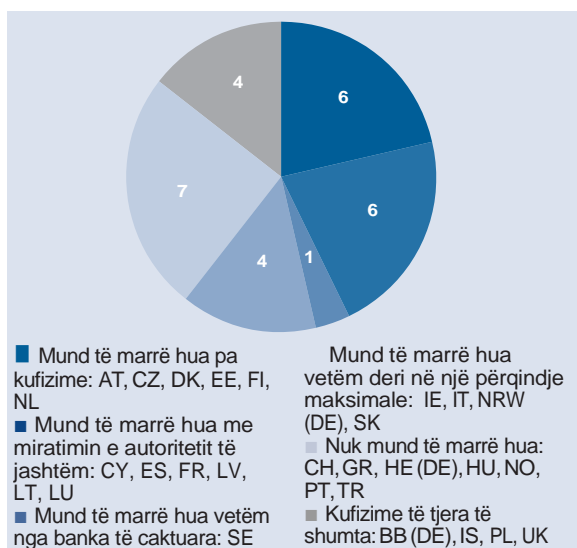
Huamarrja

Universitetet në shtatë sisteme - Greqi, Hessen, Hungari, Norvegji, Portugali, Zvicër dhe Turqi – nuk janë në gjendje për të marrë para hua në tregjet financiare. (Universitetet private në Portugali dhe Turqi janë të paktën teorikisht në gjendje për ta bërë këtë). Në Austri, Republikën Çeke, Danimarkë, Estoni, Finlandë dhe Holandë, universitetet mund të marrin para hua pa kufizime.

Në Qipro, Francë, Letoni, Lituani, Luksemburg dhe Spanjë, institucionet mund të marrin para hua me miratimin e një autoriteti të jashtëm, ndërsa në Suedi dhe në Brandenburg ato mund të përdorin vetëm, banka të veçanta shtetërore. Në Brandenburg, Irlandë, Itali, Nordrhein-Westfallen dhe Sllovakia, ligji parashikon që universitetet mund të marrin para hua vetëm deri në një përqindje maksimale.

Në Poloni, universitetet janë në gjendje për të marrë para hua dhe shteti mund të garantojë kredinë. Megjithatë, në qoftë se kredia duhet të garantohet nga asetet e universitetit të cilat janë të mara nga shteti apo qeverisja lokale, ministri i thesarit duhet të miratojë aplikimin e kredisë. Në Islandë, edhe pse universitetet publike nuk mund të marrin para hua drejtëpërsëdrejti, kompanitë në pronësi nga këto universitete mund të marrin hua lirishëm për aq kohë sa kostot vjetore të angazhimit financiar mbeten nën 4% të të ardhurave të tyre totale; përtej kësaj përqindje, ata janë të detyruar të sigurojnë miratimin e këshillit për financim të arsimit të lartë.

Figura 9 – Aftësia për huamarrje

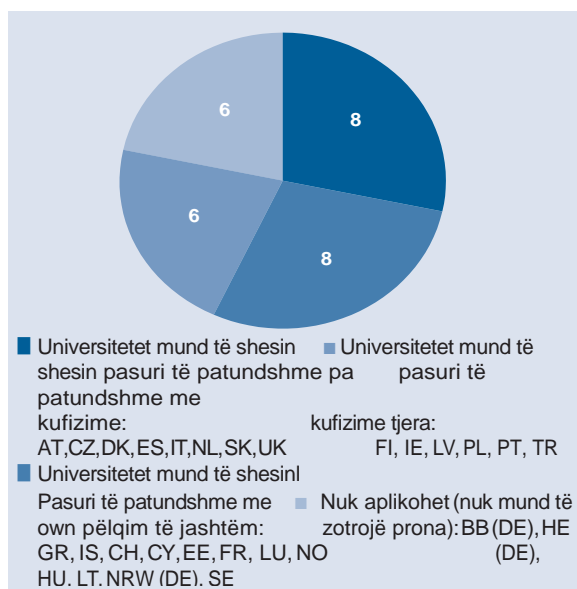
Pronësia e tokave dhe ndërtesave

Kapaciteti i universiteteve për të blerë, të shitur dhe për të ndërtuar objektet në mënyrë të pavarur është e lidhur ngushtë me lirinë e tyre për të përcaktuar strategjinë institucionale dhe profilin akademik. Ky studim edhe njëherë konfirmoi se perceptimet kulturore dhe traditat në një masë të madhe përcaktojnë nëse institucionet e konsiderojnë si më të favorshme të kenë në pronësi ose me qira objektet e tyre. Kostot e larta të mirëmbajtjes ose kufizime që lidhen me ndërtesat historike në disa sisteme mund të çojnë universitetet që të preferojnë të mos kenë në pronë të vet objektet e tyre.

Universitetet nuk janë në gjendje të zotërojnë ndërtesa në Brandenburg, Hessen, Hungari, Lituani, Nordrhein-Westfallen dhe Suedi. Në 22 vendet e mbetura, universitetet mund të zotërojnë ndërtesat e tyre. Studimi fillestar i EUA-së rreth autonomisë universitare ka treguar tashmë se, në disa sisteme të arsimit të lartë, ndërtesat nuk janë në pronësi domosdoshmërisht drejtpërdrejt nga shteti ose nga universiteti, por nga kompanitë e pasurive të patundshme publike (Estermann & Nokkala 2009: 24-25). Ky është rasti në Austri, Finlandë dhe Suedi.

Një vështrim më i detajuar në kornizën ligjore të atyre vendeve në të cilat universitetet mund të zotërojnë ndërtesat e tyre tregon se institucionet e arsimit të lartë nuk janë domosdoshmërisht në gjendje të vendosin në mënyrë autonome për shitjen e këtyre aseteve. Në Austri, Republikën Çeke, Danimarkë, Itali, Holandë, Sllovakia, Spanjë dhe Mbretërinë e Bashkuar, universitetet mund të shesin ndërtesat pa asnjë kufizim. Në tetë vende (CH, CY, EE, FR, GR, IS, LU, NO), institucionet kërkojnë leje nga një autoritet i jashtëm, zakonisht nga ministria apo parlamenti, për të shitur pasurin e tyre. Në Norvegji, një autorizim i tillë është i nevojshëm vetëm në rastin e ndërtesave historike. Në gjashtë vende (FI, IE, LV, PL, PT, TR), ka kufizime të tjera, disa prej të cilave janë paraqitur në figurën 10.

Figura 10 - Aftësia për të shitur pasuri të patundshme universitare

Në vitin 2010, qeveria finlandeze ka hequr dorë nga pronësia e plotë e ndërtesave duke i dhuruar universiteteve shumicën e drejtave të pronësisë nëpërmjet një kornize specifike ligjore. Ndërtesat janë në pronësi dhe mirëmbahen nga tri kompani, të cilat me rradhë janë në pronësi bashkërisht nga universitetet (67%) dhe qeveria (33%). Me këtë marrëveshje të re, universitetet janë në gjendje të përdorin shumicën e pronësisë e tyre të këtyre kompanive si kolateral për kredi. Universitetet mund të vendosin për shitjen e pasurive të patundshme vetëm nëpërmjet këtyre kompanive. Nga ana tjetër, kompanitë e pasurive të patundshme negociojmë me universitetet para se të bëhet shitja e pronave.

Në Poloni, shumica e ndërtesave që janë në pronësi të universiteteve janë dhënë nga shteti apo qeverisja lokale. Senati universitar mund të vendosë për shitjen e aseteve të universitetit, por në qoftë se ndërtesa është ndarë nga burimet e thesarit apo pushtetit vendor, ministri i thesarit duhet ta miratojë atë.

Në Letoni, ndërtesat e universitetit mund të jenë në pronësi të shtetit ose të universitetit, në këto raste institucionet mund të shesin ato lirishëm. Universitetet mund të kërkojnë që shteti t'i shesë ndërtesat shtetërore që kanë zënë. Në shumicën e rasteve megjithatë, universitetet zgjedhin të

vazhdojnë t'i zëjnë këto ndërtesa; duke shpresuar për të marrë pronësinë e plotë të tyre në një pikë në të ardhmen duke rimarrë kështu të ardhurat e gjeneruara nga shitja.

Karakteristika 5 – Pronësia ligjore vs. aktuale të ndërtesave universitare (Danmarkë, Austri & Francë)

Aftësia juridike apo formale e universitetit për të zotëruar ndërtesa, dhe shtrirja deri në atë masë sa që edhe mund të zotërojnë, mund të ndryshojnë gjerësisht. Universitetet në Austri dhe Danimarkë, për shembull, janë teorikisht në gjendje të zotërojnë pasuri të patundshme. Megjithatë, në të dyja vendet, universitetet në fakt zotërojnë vetëm një numër të vogël të ndërtesave që i shfrytëzojnë.

Në **Danimarkë**, institucionet e arsimit të lartë teorikisht janë në gjendje të zotërojnë (dhe të shesin) ndërtesat e tyre. Universitetet janë të etura për të marrë pronësinë, për të rritur kapitalin dhe për të rritur fleksibilitetin. Megjithatë, kushtet në të cilat ndërtesat mund të blihen janë të paparashikueshme dhe të pafavorshme. Shumica e ndërtesave janë, pra, ende në pronësi të shtetit. Universitetet tentojnë të zotërojnë pasuri të patundshme të cilat i kanë marrë si donacione apo të fituara nëpërmjet bashkimit me një njësi ekonomike që vetëm i kanë në pronësi ndërtesat në rradhë të parë. Ka disa përjashtime, të tilla si Shkolla e Biznesit e Kopenhagenit dhe Universiteti Teknik i Danimarkës, të cilat vetë zotërojnë të gjitha ndërtesat e tyre.

Në **Austri**, shumica e ndërtesave të universitetit janë në pronësi të një kompanie të pasurive të patundshme të quajtur BIG (Bundesimmobiliengesellschaft), dhe janë me qira të universiteteve. BIG menaxhon pjesën më të madhe të pasurive të patundshme publike. Edhe pse universitetet janë të lira për të marrë ndërtesa, për shembull në një partneritet publiko-privat, ose sipërmarrje të përbashkët, kjo ndodh vetëm në një shkallë të vogël. Kjo situatë konsiderohet si një kufizim i rëndësishëm në autonominë institucionale.

Universitetet **franceze** mund të zotërojnë vetëm ndërtesat e tyre në qoftë se ato kanë kompetencat teknike dhe burimet për ta bërë këtë. Pas zbatimit të reformës së autonomisë

Në 2007, universitetet janë tani në gjendje për të kërkuar 'bartjen', dmth dorëzimin e të gjitha ndërtesave të universitetit të zotëruara nga shteti te institucioni. Universitetet duhet të përmbushin disa kushte për t'u kualifikuar për këtë skemë, e cila ishte pilotuar vullnetarisht nga tre universitete në vitin 2011. Megjithatë, pavarësisht marrjës në pronësi të plotë të pasurive të tyre, universitetet ende kanë nevojë për të siguruar miratimin e një autoriteti shtetëror për të shitur pasuritë e tyre.

Kontributet financiare të studentëve

Ky studim shqyrton çështjen e kontributeve⁶ të studentëve për aq sa ka të bëjë me autonominë financiare të universiteteve. Aftësia e universitetit për të vendosur tarifat dhe për të vendosur për nivelet e tyre shpesh është e domosdoshme për të siguruar kapacitetin e tyre financiar, pasi ajo i mundëson institucionit për të gjeneruar burime të reja të financimit nëpërmjet kontributeve private. Në disa sisteme, këto të ardhura përfaqësojnë një përqindje të konsiderueshme të buxhetit të universitetit dhe aftësinë për të ngarkuar dhe për të vendosur tarifat kështu luan një rol qendror për strategjitë institucionale.

Figura 11 - Tarifat e shkollimit për studentët Bachelor kombëtar/BE-së

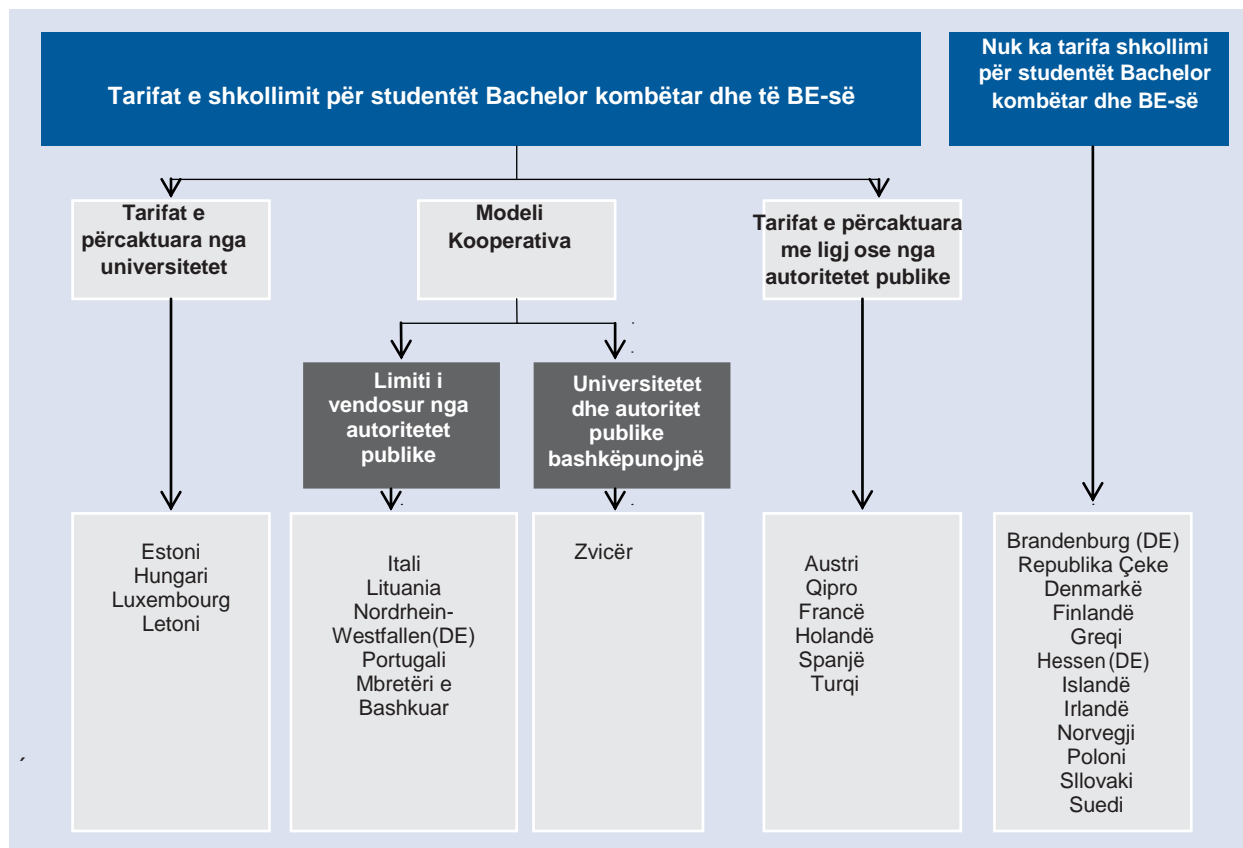

Tabela e mëposhtme përshkruan aftësinë për të vendosur tarifat e shkollimit për studentët kombëtar/të BE-së dhe studentët jo-të BE-së në 28 sistemet e arsimit të lartë të përfshira në studim. Në Evropë ekzitojnë tri modele kryesore: Tarifat

mund të përcaktohen lirishëm nga vetë universiteti; një autoritet publik mund të vendosë për tarifat; ose autoriteti publik dhe universitetet mund të bashkëpunojnë në vendosjen e tarifave. Modalitetet e përcaktimit të tarifës bashkëpunuese kanë një gamë nga negociata të mirëfillta midis

⁶ Ky studim vlerëson kontributet private të studentëve në dy forma: (1) të studimit, si kontributet vjetore të paguara nga studentët për të mbuluar të gjitha ose një pjesë të shpenzimeve për shkollim në arsimin e lartë; dhe (2) taksat administrative, si kontributet e nxënësve të kostove të ndryshme administrative (tarifat e hyrjes, tarifat e regjistrimit, tarifat e certifikimit, etj).

universiteteve dhe organit të jashtëm, e deri te autoriteti i jashtëm të vendosë një limit në të cilat universitetet mund të imponojë tarifaf.

Në disa sisteme, autoritetet publike ndanë një numër të vendeve të studimit të financuara nga

Në përgjithësi, universitetet janë më të pavarura në vendosjen e tarifave për studentët jo të BE-së sesa për studentët kombëtar/BE-së tarifaf e të cilëve

shteti, përderisa institucionet mund të marrin studentë shtesë dhe të vendosin tarifaf për ta brenda një kornize të caktuar.

shpesh janë të vendosura ose nga një autoritet i jashtëm, ose nuk aplikohet fare.

Tabela 9 – Vendosja e tarifave të shkollimit

	Universitetet janë të lira për të vendosur tarifaf e studimit	Bashkëpunimi në mes të Universiteteve/ autoriteti jashtëm	Limiti përcaktuar me ligj apo autoriteti jashtëm	Tarifaf e përcaktuara me ligj apo nga autoriteti jashtëm	Nuk ka tarifaf
Studentët kombëtar/BE-së nivelit Bachelor	EE, HU, LU, LV	CH	IT, LT, NRW (DE), PT, UK	AT, CY, ES, FR, NL, TR	BB (DE), CZ, DK, FI, GR, HE (DE), IE, IS, NO, PL, SE,
Studentët kombëtar/BE-së nivelit Master	EE, GR, HU, IE, LU, LV, PT, UK	CH	IT, LT, NRW (DE)	AT, CY, ES, FR, NL, TR	BB (DE), CZ, DK, FI, HE (DE), IS, NO, PL,
Studentët kombëtar/BE-së nivelit Doktoraturë	EE, IE, HU, LT, LU, LV, NL, PT, UK	CH	IT	AT, CY, ES, FR, TR	BB (DE), CZ, DK, FI, GR, HE (DE), IS, NO, NRW (DE), PL, SE, SK
Studentët Jo BE nivelit Bachelor	EE, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PT, SE,	CH, DK, PL	IT, NRW (DE)	AT, CY, ES, FR, GR	BB (DE), CZ, FI, HE (DE), IS, NO
Studentët Jo BE nivelit Master	EE, GR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PT,	CH, DK, PL	IT, NRW (DE)	AT, CY, ES, FR	BB (DE), CZ, FI, HE (DE), IS, NO
Studentët Jo BE nivelit Doktoraturë	EE, IE, LT, LU, LV, NL, PT, SK, TR, UK	CH, HU, PL	IT	AT, CY, ES, FR	BB (DE), CZ, DK, FI, GR, HE (DE), IS, NO, NRW

Ka një numër të madh të rregulloreve të tjera në lidhje me kontributet e studentëve. Edhe në sisteme ku shumica e studentëve kombëtar/BE-së nuk paguajnë tarifaf sipas rregullave, ata megjithatë mund të jenë të nevojshëm për ta bërë këtë, nëse ata plotësojnë disa kushte të caktuara specifike, disa prej të cilave janë të përshkruara më poshtë.

Në Austri, për shkak të një ndryshimi në ligjin e arsimit të lartë, në shtator të vitit 2008, nuk ka pagesa për studentët e rregullt, vetëm nëse ata studiojnë për më shumë se kohëzgjatja standarde (plus një semester tolerancë). Në disa raste të veçanta (p.sh. studentët në punësim me kohë të pjesshme ose nga vendet më pak të zhvilluara),

tarifaf mund të hiqen. Një situatë e ngjashme është edhe në Republikën Çeke, ku nuk ka tarifaf për studentët të cilët ndjekin program në gjuhën çeke

dhe përfundojnë studimet e tyre në kohë. Reformat e fundit në Finlandë kanë çuar në futjen e një pilot skeme, e cila i mundëson universiteteteve për të vënë tarifaf e shkollimit për studentët jo-BE/EEA të cilët janë duke marrë pjesë në programe të ndara, Master në gjuhën angleze, me kusht se skemat e duhura për bursa janë të ngritura. Në Norvegji, universitetet mund të marrin leje për të krijuar gradën Master Profesional (p.sh. programe MBA), për të cilat ata mund të caktojnë tarifaf.

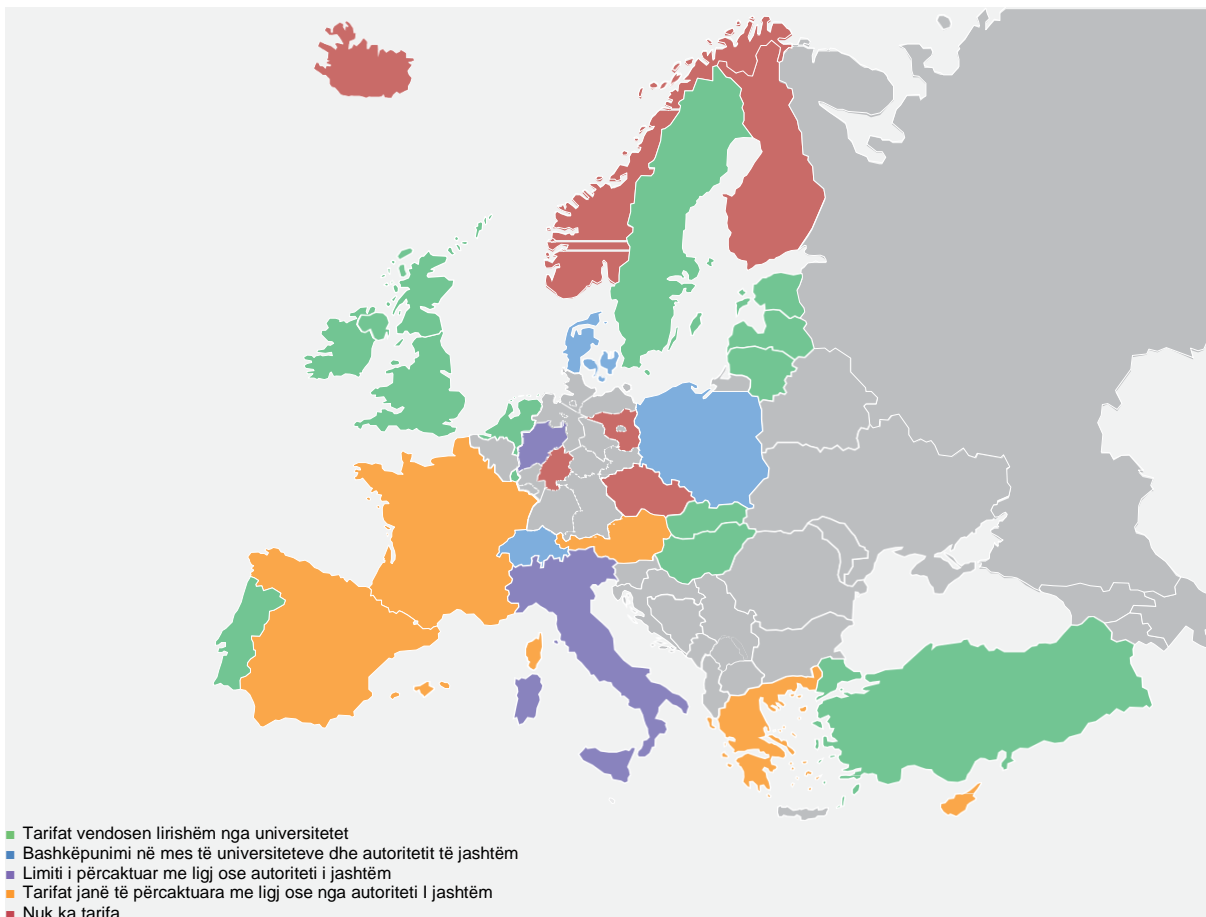
Në Estoni, Letoni dhe Lituani, ka dy vende studimi të financuara publikisht dhe privatisht. Një autoritet i jashtëm vendos për numrin e financuar nga shteti - dhe kështu përcakton vendet e lira për studim. Universitetet mund të përcaktojnë nivelin e tarifës të studimit për vende të tjera që financohen privatisht, e cila është përgjithësisht e njëjtë ose më e ulët se fondet që ata marrin për vendet të financuara nga shteti. Në mënyrë të ngjashme, në Hungari, studentët kombëtar/BE-së mund të jenë të financuar nga shteti apo me vetëfinancim, varësisht nga arritjet e tyre të mëparshme akademike. Një rregullore shtesë aplikohet në Estoni, ku tarifat nuk mund të rriten me më shumë se 10% nga një vit në tjetrin. Në Poloni dhe Sllovaki, nuk ka tarifa të shkollimit për studentët e rregulltë kombëtar/të BE-së. Megjithatë, për studentët me korrespondencë, të cilët përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të popullsisë studentore, tarifat janë të vendosura në mënyrë të lirshme nga universiteti (SK), ose nuk mund të tejkalojnë kostot edukative aktuale të

studentëve (PL). Në Sllovaki, institucionet mund të vendosin tarifa për studentët të cilët studiojnë për më shumë se një gradë.

Në Turqi, rregullore të ndryshme vlejnë në lidhje me tarifat e shkollimit për institucionet publike dhe private. Tarifat për studentët kombëtar në universitetet publike janë vendosur nga këshilli i ministrave, ndërsa ato për studentët e huaj mund të vendosen nga vetë universiteti. Në universitetet private, tarifat për të gjithë studentët janë të vendosur përbrenda nga bordi i të besuarve të universitetit.

Në Irlandë, nuk ka tarifa të shkollimit për studentët kombëtar/BE që janë para diplomimit në bachelor, edhe pse ata janë të ngarkuar me një kontribut për "shërbime të studentëve" (€ 2000 për vitin akademik 2011/2012). Së fundi, në Itali, universitetet mund të vëjnë tarifa, por këto nuk mund të kalojnë 20% të fondeve shtetërore.

Harta 2 - Tarifat e shkollimit për studentët Bachelor jo BE

Zhvillimet e fundit

Gjendja e autonomisë financiare në Evropë ka qenë e shënuar nga dy zhvillime të mëdha pjesërisht të kundërta. Nga njëra anë, kriza ekonomike, e cila është shpalosur që nga tetori 2008, dhe ka pasur një efekt të fortë mbi financimin publik në shumë vende⁷. Jo vetëm që fondet shpeshherë janë zvogëluar, por edhe forma në të cilën ato janë dhënë universiteteve ka ndryshuar. Ato gjithnjë janë objekt i kufizimeve të vendosura për ndarjen e tyre, ose janë të shoqëruara nga kërkesa më të rrepta të llogaridhënies. Kjo i ka dhënë autoriteteve publike fuqi më të madhe drejtuese mbi universitetet, e cila ka ulur ndjeshëm "autonominë e institucioneve" dhe kapacitetin e tyre për të menaxhuar fondet që ata i gjykojnë të arsyeshme.

Përveç kësaj, ka një tendencë të përgjithshme drejt synimeve të dhënësit së fondeve publike në prioritetet strategjike kombëtare. Për shembull, financimi i të ashtuquajturve SHTIM (shkencë, teknologji, inxhinieri, matematikë) lëndë, është duke u rritur në Austri, Finlandë, Portugali dhe Britani të Madhe. Kjo rritë 'pushtetin drejtues qeveritar dhe kufizon aftësinë e universitetit për të vepruar në mënyrë të pavarur, sidomos nëse këto fonde janë duke u gdhendur nga fondet e granteve bllok.

Aftësia e universitetit për të mbajtur suficitin ka qenë gjithashtu në pikëpyetje si pasojë e krizës ekonomike. Disa universitete në vendet nordike është dashur të justifikojnë mbajtjen e suficitive të tyre për investimet e ardhshme strategjike. Në Brandenburg, universitetet kanë grumbulluar një suficit prej € 25 milionë të financimit publik për një periudhë dy-vjeçare të financimit. Qeveria e shtetit ka tentuar t'i rikthejë €10 milion, pavarësisht nga fakti se universitetet në Brandenburg me ligj kanë të drejtë për të mbajtur suficitet e tyre.

Në një numër të sistemeve, ka pasur lëvizje të dukshme në drejtim të kontributeve të studentëve. Finlanda dhe Suedia kanë ndërmarrë hapa për të futur tarifën për studentët jo të BE-së. Në Finlandë, kjo ka ndodhur në një shkallë të kufizuar që nga viti 2010, për një numër të programeve Master në gjuhët e huaja. Në Suedi, tarifën për studentët

jashtë BE-së janë futur nga vjeshta e vitit 2011, e cila do të jetë e nevojshme për të mbuluar shpenzimet në të gjithë institucionin. Në Mbretërinë e Bashkuar, limiti për studentët kombëtar/të BE-së është rritur gati trefish në £9000. Disa sisteme, nga ana tjetër, kanë lëvizur në drejtim të kundërt: në Nordrhein-Westfalen, tarifën e shkollimit në nivelin bachelor dhe master, të cilat aktualisht janë të vendosura nga universiteti nën një limit të imponuar nga jashtë, do të shfuqizohen në vitin 2011.

Për aspekte të caktuara të menaxhimit financiar, universitetet kanë fituar më shumë liri veprimi. Ka pasur një lëvizje nga fondet e akteve të veqanta të bllok grantet në Letoni dhe Lituani. Pothuajse të gjitha vendet evropiane tani alokojnë fondet e tyre në formë të bllok granteve, edhe pse, siç përshkruhet më sipër, kufizime të shumta mbeten lidhur me alokimin e tyre të brendshëm.

Më shumë vende tani i lejojnë universitetet e tyre për të marrë hua para në tregjet financiare. Universitetet lituaneze kohëve të fundit kanë shfrytëzuar - edhe pse në formë të kufizuar - kapacitetin për ta bërë këtë. Në praktikë, megjithatë, kjo mundësi nuk përdoret gjithmonë. Në disa vende, duke përfshirë Letoninë, universitetet kërkojnë autorizimin e ministrisë për të marrë hua, por një gjë e tillë nuk ka gjasa që të mirret.

Së fundi, universitetet në disa sisteme kanë rritur të paktën formalisht autonominë e tyre financiare duke fituar pronësinë e ndërtesave që ata i kanë zënë. Në Francë, një ligj i ri universitar është gradualisht duke i dhënë universiteteve mundësinë e marrjes së ndërtesave të tyre. Në vitin 2011, tri universiteteve, të cilat kanë plotësuar kërkesat e nevojshme teknike, i është dhënë pronësia e ndërtesave të tyre në një pilot projekt. Në Finlandë, ndërtesat e universitetit janë në pronësi tani nga tri kompani të pasurive të patundshmërisë që janë në një bashkëpronësi nga qeveria, por shumica e pronësisë është e vetë universitetit. Përmes një ndryshimi në ligjin për pasuri të patundshme universitar, Universiteti i Luksemburgut do të merr më shumë të drejta pronësie.

7 EUA ka monitoruar evoluimin e krizës ekonomike dhe efektet e saj në sistemin e arsimit të lartë në Evropë që nga fillimi i tij në vitin 2008. Reagimi i vazhdueshëm nga burime të ndryshme futen në up-to-date raporteve mbi gjendjen dhe të theksuar natyrën e evolucionit dhe të efektet që kriza ka pasur në arsimin e lartë në të gjithë Evropën: www.eua.be/public-funding-observatory

2.3 Autonomia e personelit

Autonomia organizative	Autonomia financiare	Autonomia e personelit	Autonomia akademike
• Procedura e përzgjedhjes së kreut të ekzekutivit • Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit • Shkarkimi i kreut të ekzekutivit • Mandati i kreut të ekzekutivit • Përfshirja dhe përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet qeverisëse • Kapaciteti për të vendosur për strukturat akademike • Kapaciteti për të krijuar entitete juridike	• Gjatësia dhe lloji i financimit public • Aftësia për të mbajtur të tepërica • Aftësia për huamarrje • Aftësia për pasur në pronësi ndërtesa • Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët kombëtar/BE-së (BA, MA, PhD) • Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët jo të BE-së (BA, MA, PhD)	• Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur mbi pagat (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për avancime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ)	• Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve • Kapaciteti për të përzgjedhur studentët (BA, MA) • Kapaciteti për të futur programe (BA, MA, PhD) • Kapaciteti për të përfunduar programe • Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimi (BA, MA) • Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat dhe ofruesit e sigurimit të cilësisë • Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike

Një krahasim i detajuar i elementeve të ndryshme të autonomisë së personelit paraqet një sfidë për shkak të rregullave tepër të ndryshme në lidhje me kategoritë e ndryshme të personelit të universitetit dhe kornizave ligjore të ndryshme të së drejtës së punës publike dhe private, të cilat ndikojnë në aftësinë për të rekrutuar, shpërblyer, shkarkuar dhe të promovuar personelin.

Rekrutimi i personelit

Analiza tregon se ekzistojnë dallime të konsiderueshme në procedurat e rekrutimit në gjithë Evropën, duke filluar nga një shkallë e madhe të pavarësisë në rekrutimin e personelit der te procedurat formale që kërkojnë miratimin e një autoriteti të jashtëm.

Në 18 sisteme (AT, CH, CY, DK, EE, FI, HE, IS, IT, LT, LU, LV, NL, NO, NRW, PL, SE, UK), universitetet në thelb janë të lira për të rekrutuar personelin e tyre akademik. Në një numër të këtyre, të tilla si Austri, Hessen apo Suedi, udhëzimet e përgjithshme në lidhje me procedurën e përzgjedhjes apo kualifikimeve bazë për personelin e lartë akademik, kërkesat për të publikuar pozicione të hapura ose përbërjen e komisionit përzgjedhës, janë të specifikuar në ligj. Megjithatë, autoritetet e jashtme nuk përfshihen në vetë procesin e rekrutimit.

Kufizime më të forta zbatohen në dhjetë vendet e mbetura, të cilat janë përmbledhura në tabelën 10.

Tabela 10 - Përkufizimet e rekrutimit të personelit akademik të lartë

	Rekrutimi konfirmohet nga një autoritet i jashtëm për disa ose për të gjithë	Numri i vendeve është i rregulluar nga autoriteti i jashtëm për disa ose për të gjithë	Përkufizime tjera
BB (DE)			•
CZ	•		
ES			•
FR		•	•
GR	•	•	
HU	•		
IE			•
PT			•
SK	•		
TR		•	

Në katër sisteme, emërimi i disa (CZ, HU, SK) ose i të gjithë (GR) anëtarëve të lartë të personelit akademik duhet të konfirmohet nga një autoritet i jashtëm. Edhe pse disa emërimet në Brandenburg duhet në parim të konfirmohen nga një autoritet i jashtëm, qeveria e shtetit mund të bëjë statutet për universitetet individualisht, të cilat efektivisht i'u lejonë atyre për të kryer procesin e përzgjedhjes në mënyrë të pavarur.

Në Francë, Greqi dhe Turqi, numri i vendeve të punës për disa ose për të gjithë personelin akademik të lartë rregullohet nga një autoritet i jashtëm. Në Turqi, për shembull, këshilli për arsim të lartë ndan një numër të caktuar të vendeve të lira universiteteve, të cilat pastaj mund të kryejë procesin e rekrutimit të tyre. Kur një mbajtës i një vendi të punës jep dorëheqje, ose del në pension, vendi i punës më pas përsëri vjen në shqyrtim nga këshilli i arsimit të lartë. Në Danimarkë, numri i profesorëve në kategorinë më të lartë është teorikisht i kufizuar. Megjithatë, institucionet nuk e konsiderojnë këtë si kufizim, pasi që ata janë në gjendje të punësojnë persona në një kategori më të ulët dhe të paguajnë atyre një pagë më të lartë.

Në Irlandë, një moratorium mbi personelin është zbatuar në të gjithë sektorin e financuar nga shteti si përgjigje të krizës ekonomike. Të gjitha universitetet kanë qenë të lidhura me këtë moratoriumit, që përfshiu një reduktim prej 6% në numrin e personelit dhe një ndalim në promovime dhe emërimet e përhershme. Kjo vlen si për

personelin akademik ashtu edhe për atë administrativ njësoj.

Në Spanjë, rekrutimet bëhen nga një grup i kandidatëve të cilët kanë qenë më parë të akredituar nga agjencioni kombëtar ANECA. Në mënyrë të ngjashme, në Portugali, kandidatët për profesor t plotë duhet t'i nënshtrohet akreditimit personal nga një juri, e cila përfshin vlerësimin e prodhimit shkencor të aplikuesit.

Në Estoni, institucionet janë të lira për rekrutimin e stafit akademik, por duhet t'i përmbahen marrëveshjes për cilësi të nënshkruar nga vetë universitetet. Kjo marrëveshje përmban disa udhëzime të përgjithshme në lidhje me përzgjedhjen e personelit të lartë akademik si dhe rregulloret më specifike në lidhje me rekrutimin për pozicione të ndryshme (profesor, profesor të asociuar, etj).

Karakteristika 6 - Praktikë e rekrutimit për personelin e lartë akademik (Republikë Çeke, Finlandë, Suedi, Francë dhe Itali)

Edhe pse sigurisht ka ndryshime sa i përket praktikave të rekrutimit të personelit të lartë akademik, shumica e sistemeve ndjekin procedura mjaft të ngjashme. Është praktikë e zakonshme që të përcaktohen kriteret e përzgjedhjes në nivel fakulteti dhe për të ngritur një komision përzgjedhës për të vlerësuar kandidatët.

Aplikuesi i suksesshëm është emëruar më pas në nivel të fakultetit ose, përndryshe, nga një organ vendimmarrës në nivel universitar. Komisioni përzgjedhës ose rekomandon më pas një kandidat ose i siguron organit vendimmarrës listën e kandidatëve të preferuar në listuar sipas përparësisë.

Në **Republikën Çeke**, një profesor e plotë është më e ngjashme me një kualifikim akademik sesa një post. Në mënyrë për tu bërë profesor, një kandidat duhet të jetë një profesor i asociuar dhe të demonstrojë aftësitë adekuate shkencore dhe mësimore. Aplikuesi vlerësohet nga këshilli shkencor i fakultetit ose universitetit, i cili duhet të jetë i akredituar posaçërisht për këtë qëllim. Nëse konsiderohet se një kandidat përshtatet për status të profesorit, bordi shkencor i universitetit i bën një propozim ministrit. Ky i fundit nga ana e tij bën një propozim te Presidenti i Republikës, i cili në fund të fundit jep statusin. Universitetet janë të lira për të përcaktuar kualifikimet e kërkuara për secilin vend pune. Vendet e lira të punës duhet të shpallet publikisht dhe të gjithë ata që mbajnë kualifikimet e kërkuara mund të aplikojnë.

Në **Finlandë**, vendet e lira për profesor në përgjithësi duhet të shpallen publikisht. Megjithatë, një vendë i lirë pune mund të mbulohej pa njoftim publik, në qoftë se një person i cili mban kompetenca shumë të veçanta dhe unike është i ftuar direkt për të marrë postin, ose në qoftë se një vend është i mbuluar vetëm për një periudhë të caktuar. Deklaratat lidhur me kualifikimet dhe meritat e kandidatëve duhet të sigurohen nga një minimum prej dy ekspertëve, nëse një person është caktuar deri në një njoftim të mëtejshëm apo për një minimum prej dy vjetësh. Këshilli i fakultetit merr vendim në bazë të këtyre deklaratave, rektori apo kancelari më pas emëron profesorin. Një takim "me ftesë" është gjithashtu e mundur në **Suedi**.

Në Francë, personeli akademik është rekrutuar nga një listë kandidatësh të hartuar nga një komitet kombëtar të kolegëve akademik. Ky komitet, anëtarësimi i të cilit është vendosur pjesërisht nga akademikët vetë dhe pjesërisht i emëruar nga ministria, vendos për aplikimet

E shkencëtarëve të cilët dëshirojnë të jenë të përfshirë në listë. Universitetet pastaj plotësojnë pozitat e hapura me kandidatë nga kjo listë. Pas reformës së autonomisë, universiteteve i'u është dhënë gjithashtu mundësia për të punësuar lirshëm personel jo të përhershëm dhe jo shërbyes civil, edhe pse këto përfaqësojnë vetëm një pakicë të personelit të universitetit.

Në **Itali**, përzgjedhja e personelit të lartë akademik përfshin edhe panele shkencore të vlerësimit, të cilat zakonisht përbëhen nga një personel i brendshëm dhe katër anëtarë të jashtëm. Anëtarët e jashtëm zakonisht janë profesorë që punojnë në një fushë shkencore përkatëse në universitete të tjera italiane. Panelet e vlerësimit, vlerësojnë meritën shkencore në bazë të hulumtimeve dhe publikimeve të mëparshme.

Në 22 sisteme (të gjithë, përveq DK, ES, FR, GR, IE dhe PT), institucionet janë të thelb të lira të vendosin për rekrutimin e personelit të lartë administrativ. Në pjesën e mbetur, praktika të caktuara ndikojnë në fleksibilitetin e universiteteve.

Në Francë, mundësia për rekrutimin e personelit administrativ ndryshon sipas kategorisë. Rekrutimi i personelit që punon në biblioteka dhe administratë qendrore kryhet nga një autoritet i jashtëm me një konkurs kombëtar. Nga ana tjetër, universitetet janë të lira për të rekrutuar krerët e administratës dhe kategoritë e tjera të personelit, të tilla si "ingénieurs de recherche".

Në Portugali, universitetet publike kanë dy kategori të personelit: nëpunës civil me kontrata të përhershme dhe nëpunës jo civil me kontrata të kufizuara. Personeli administrativ me kontrata të shërbyesëve janë të punësuar sipas rregulloreve të administrates publike. Në Greqi, personeli i përhershëm administrativ është i rekrutuar pas një gare kombëtare për personelin administrativ në të gjitha shërbimet publike. Këshilli kombëtar për përzgjedhjen e personelit administrativ analizon përputhshmërinë e kërkesës së universitetit me ato të aplikantit. Mbulimet e përkohshme të vendeve administrative mund të plotësohen lirshëm nga vet universiteti, pas një shpallje publike. Së fundi, në Danimarkë, numri i personelit të lartë menaxherial,

si p.sh. zëvendës-kancelar, është i limituar.

Pagat e personelit

Universitetet në Evropë në përgjithësi nuk janë të lira për të caktuar pagat e personelit të tyre akademik dhe administrativ. Pagat për personelin e lartë akademik mund të përcaktohen nga universitetet në katë vende: Republikën Çeke, Estoni, Suedi dhe Zvicër. Në Letoni, shteti vendos për një pagë minimale për secilën kategori të personelit; megjithatë, kjo është në masë të madhe e ngjashme me rregulloret e punësimit të cilat vendosin për një pagë minimale dhe kështu nuk mund të cilësohet si përkufizim.

Në Danimarkë, grupet e pagave janë të negociuara me palë të tjera. Limite të përgjithshme janë të vendosura për pagat e profesorëve në Brandenburg, Hessen dhe Nordrhein-Westfalen. Në këto tri Lande gjermane, profesorëve të emëruar pas vitit 2002 paga minimale është e siguruar, përderisa ata që janë emëruar para vitit 2002 janë nëpunës civil të cilët kanë grupe të pagave fikse. Në Finlandë, Holandë dhe Mbretërinë e Bashkuar, pagat e të gjithë personelit të lartë akademik janë të negociuara me palë të tjera. Në Norvegji, grupet e pagave janë të negociuara dhe ka limite për pagat e profesorëve. Megjithatë, ky limit është aq i lartë sa që rrallë herë arrihet.

Në Qipro, Greqi, Islandë, Itali, Sllovakia dhe Spanjë, pagat e të gjithë anëtarëve të stafit akademik janë të fiksuara ose të negociuara në nivel kombëtar për shkak të statusit të tyre të nëpunësit civil apo publik, edhe pse në Sllovakia, rektori apo dekani mund të rrisë nivelet e përshkruara të pagave nga sa më shumë si 100%. Në Austri, Brandenburg, Hessen, Luksemburg dhe Nordrhein-Westfalen, statusi i nëpunësit civil vlen vetëm për personelin e rekrutuar sipas rregullave të mëparshme të punësimit. Në Portugali, vetëm disa anëtarë të personelit akademik kanë statusin e nëpunësit civil me paga të caktuara. Grupet e pagave janë të përshkruara për të gjithë ose për një pjesë të personelit në Francë, Hungari, Irlandë, Lituani, Luksemburg, Poloni dhe Turqi.

Një pamje e ngjashme shfaqet në lidhje me pagat e personelit të lartë administrativ. Pagat janë të vendosura lirishëm nga universitetet në Republikën

Çeke, Estoni, Itali, Letoni, Lituani, Luksemburg, Norvegji, Suedi, Zvicër dhe Mbretërinë e Bashkuar. Ato janë të negociuara me palë të tjera në Brandenburg, Finlandë, Hessen, Holandë dhe Nordrhein-Westfalen. Në Danimarkë, Francë, Irlandë, Poloni dhe Turqi, grupet e pagave janë të fiksuara nga një autoritet i jashtëm.

Pagat për të gjithë personelin administrativ në Qipro, Greqi, Hungari, Islandë, Sllovakia dhe Spanjë, dhe për disa personel në Portugali dhe Austri, përcaktohen nga një autoritet i jashtëm. Në Austri, punonjësit e punësuar para vitit 2004 janë ose nëpunës civil ose punonjës publik. Edhe pse ish-punonjësit publik tani janë të punësuar nga universiteti, ata mbajnë kryesisht të njëjtat të drejta në lidhje me pagat dhe shkarkimin si më parë. Nëpunësit e mbetur civil kanë një kontratë me nivelet e pagave fikse të shtetit. Pagat për punonjësit e lartë akademike dhe administrativ të punësuar pas vitit 2004 mund të përcaktohen në mënyrë të pavarur nga universitetet. Në të njëjtën kohë, marrëveshjet kolektive nga universitetet rezultuan me futjen e pagave minimale.

Karakteristika 7 – Pagat në Mbretërinë e Bashkuar

Për shumicën e personelit akademik, universitetet kanë tendencë të përmbahen një dakordimi në nivel kombëtar prej 51 pikëve shkalle të pagesës. Kolegji Imperial dhe Universiteti i Northumbria, të cilat nuk ndjekin këtë shkallë, megjithatë kanë miratuar struktura të ngjashme të pagave.

Është e rëndësishme të theksohet se këto janë vetëm udhëzime. Në kuadër të pagave minimale dhe maksimale, universitetet kanë autonomi mbi strukturën e tyre të gradimit të pagave. Për shembull, një institucion mund të zgjedhë të përdorë 10 ose 20 në vend të 51 pikëve, dhe, ç'është më e rëndësishmja, ajo lirishëm mund të vendosë për kriteret e duhura kualifikuese për shkallë të ndryshme. Përveç kësaj, shkalla e rënë dakord në nivel kombëtar e pagave zakonisht nuk zbatohet në nivelin e profesorëve apo të personelit të lartë menaxherial, duke përfshirë këtu edhe kreun e ekzekutivit. Në këto raste, pagat mbi shumën shumë £58,258 maksimum mund të përcaktohen lirishëm nga vet institucioni.

Shkarkimi i personelit

Në njëmbëdhjetë vende (CH, CZ, DK, EE, FI, IE, LV, LT, LU, SE, UK) nuk ka rregulla të veçanta që rregullojnë shkarkimin e personelit akademik dhe administrativ nga rregullat përkatëse kombëtare të punës. Në Suedi, rregulloret të veçanta zbatohen për profesorët të punësuar para vitit 1993. Në Zvicër, disa kategori të personelit përfitojnë një periudhë më të gjatë të njoftimit. Me një shënim të ngjashëm, shumica e personelit të përhershëm akademik në Poloni gëzojnë mbrojtje të veçantë nga shkarkimi.

Shkarkimi është i rregulluar në mënyrë rigorozë për të gjithë stafin akademik dhe administrativ në Francë, Greqi, Hungari, Islandë, Itali, Norvegji dhe Sllovaki. Në Brandenburg, Hessen dhe Nordrhein-Westfalen, anëtarët e stafit akademik dhe administrativ janë ose nëpunës civil ose punonjës të sektorit publik dhe për këtë arsye gëzojnë mbrojtje të veçantë nga shkarkimi.

Përkufizime të ndryshme zbatohen në sistemet e mbetura. Nga 14 universitete në Holandë, 11 ndjekin kontratat e tipit të nëpunësve civil. Tri bien sipas të drejtës private dhe në këtë mënyrë i përmbahen rregullave të rregullta të punës. Përveç shërbimit civil dhe ligjeve kombëtare të punës, universitetet holandeze negociojnë kontrata të veçanta të punës për sektorin, të cilat përfshijnë rregulla të veçanta për shkarkim.

Ligjet kombëtare të punës dhe marrëveshjet kolektive në përgjithësi rregullojnë shkarkimet në universitetet austriake. Megjithatë, rregulla të veçanta prekin nëpunësit civil, sikurse që bëjnë në Portugali dhe Spanjë. Në Turqi, profesorët, profesorët e asociuar dhe personeli i lartë i administratës kanë statusin e nëpunësit civil dhe shkarkimi i tyre është i rregulluar. Anëtarët e tjerë të personelit akademik janë me kontrata me afat të caktuar; punësimi i tyre mund të ndërpritet pas përfundimit të kontratës.

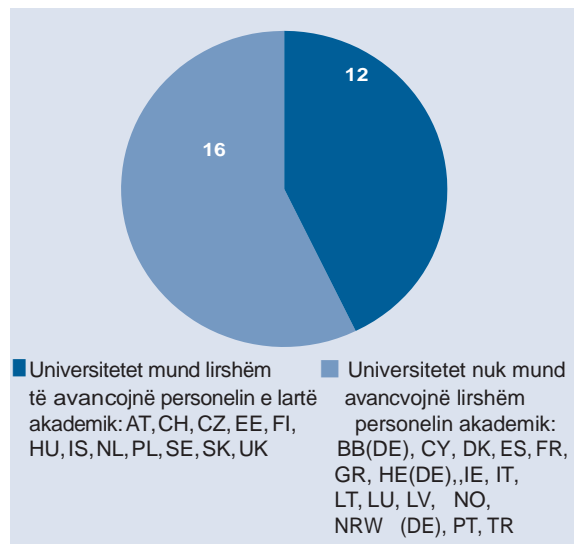
Në Qipro, kategoritë më të larta të personelit akademik, si profesorët të plotë dhe të asociuar, nuk mund të shkarkohen. Kategoritë më të ulëta, duke përfshirë edhe ligjëruesit dhe asistentët, duhet t'i nënshtrohen vlerësimeve individuale çdo

tre deri në katër vjet. Ata shkarkohen, nëse dështojnë dy herë rradhazi. Personeli i lartë administrativ në pozicione të përhershme mund të shkarkohet vetëm gjatë dy viteve të para të kontratës së tyre.

Avancimi i personelit

Universitetet në dymbëdhjetë sisteme janë në gjendje për të avancuar edhe stafin akademik dhe administrativ lirishëm në bazë të meritës (AT, CH, CZ, EE, FI, HU, IS, NL, PL, SE, SK, UK). Në Lituani, Brandenburg dhe Turqi, avancimi në karrierë për të personelin akademik dhe administrativ është i mundur vetëm nëse një vend pune është në dispozicion në një nivel më të lartë. Në Letoni dhe Luksemburg, personeli administrativ mund të promovohet lirshëm, ndërsa personeli akademik mund të avancohet vetëm nëse ka një vend pune të hapur në një nivel më të lartë.

Figura 12 - Aftësia për të avancuar personelin e lartë akademik

Në Portugali, procedurat e avancimit janë të kushtëzuara nga llojet e kontratës. Shumica e anëtarëve të personelit kanë statusin e nëpunësit civil dhe mund të avancohen vetëm nëse ekziston një vend i hapur pune në një nivel më të lartë. Ata me kontrata të rregullta mund të avancohen në bazë të meritës. Për personelin akademik, performanca është vlerësuar edhe nga një komision avancimi, përbërja e të cilit është e përcaktuar në ligj. Kufizimi i fundit vlen edhe në

sistemet e tjera, duke përfshirë Qipron, Greqinë dhe Spanjën.

Ndryshe nga Portugalia, performanca e personelit administrativ në tre vendet e përmendura së fundi, është vlerësuar edhe nga një komision, përbërja e të cilit është e rregulluar. Në Norvegji, ligji përcakton përbërjen e komisionit të avancimit për personelin akademik, ndërsa punonjësit administrativ mund të avancohen lirshëm.

Përkufizime të ndryshme shtesë mund të aplikohen. Në Letoni, për shembull, të gjitha pozitat akademike duhet të plotësohen nëpërmjet një konkursi çdo gjashtë vjet. Në mënyrë që të jenë të ligjshëm për të aplikuar, aplikuesi duhet të ketë mbajtur një post në një nivel më të ulët për të paktën tre vjet, duke e bërë kështu në mënyrë efektive të pamundur rekrutimin e profesorëve jashtë akademisë. Përkufizime të ngjashme zbatohen në Qipro dhe Greqi, ku aplikuesit duhet të kenë mbajtur pozitën e tyre të mëparshme për katër apo respektivisht tre vjet.

Në Nordrhein-Westfalen dhe Hessen, avancimi është automatik dhe në bazë të numrit të viteve të

shërbyer në pozicionin e mëparshëm. Për ata që ende e mbajnë statusin e nëpunësit civil, avancimi është i bazuar në moshë.

Në Francë, kuotat e avancimit janë të imponuara nga shteti. Për personelin e lartë akademik, gjysma e të gjitha avancime të dhëna janë të përcaktuara në nivel kombëtar. I njëjti grup i kolegëve akademik që krijon listën kombëtare të rekrutimit vendos edhe vetë për këto. Avancimet e mbetura janë ndarë nëpër institucionet individuale, të cilat janë më pas të lira për të vendosur se cilin ata dëshirojnë të avancojnë. Për personelin e lartë administrativ, avancimet nuk janë të vendosura zakonisht nga universitetet, por nga personeli tjetër administrativ që kanë qenë të zgjedhur në një komision. Për personelin e nëpunësve jo-civil, avancimet vendosen lirshëm nga universiteti. Megjithatë, këto raste aktualisht përbëjnë vetëm një pakicë.

Së fundi, në Irlandë, universitetet mundën teorikisht lirshëm të avancojnë personelin. Megjithatë, për shkak të krizës financiare, ka aktualisht një moratorium për të gjitha avancimet.

Tabela 11 - Përkufizimet në avancimet e personelit të lartë akademik

	Avancimi vetëm nëse pozita është në nivel më të lartë	Ligji parasheh se kush duhet të përfshihet në komisionin e avancimit	Përkufizime tjera
BB (DE)	•		
CY		•	•
DK			•
ES		•	
FR			•
GR		•	•
HE (DE)			•
IE			•
IT			•
LT	•		
LU	•		
LV	•		
NO		•	
NRW (DE)			•
PT	•	•	
TR	•		

Zhvillimet e fundit

Në disa sisteme, të punësuarit tani më nuk kanë më statusin e nëpunësit civil. Në Hessen, për shembull, ndryshime të rëndësishme në kuadër të kontratës së punës, kanë pasur për qëllim që universitetet nuk duhet të japin statusin e nëpunësit civil personelit të punësuar pas dhjetorit 2009. Pasi që një ligj i ri hyri në fuqi në Finlandë në vitin 2010, vetë institucionet, në vend të shtetit, janë bërë punëdhënësit e personelit të universitetit.

Në Austri, një ndryshim në marrëveshjen kolektive, në tetor të vitit 2009 prezantoi pagën minimale për tërë personelin universitar. Në Luksemburg, një ndryshim në ligjin e arsimit të lartë do të mundësojë avancimet të bazuara në merita.

Kriza financiare ka pasur gjithashtu një ndikim në politikat e personelit në shumë sisteme. Në Irlandë, Korniza e Punësimit të Kontrolluar Shtetëror, e cila ka përshkruar një reduktim prej 6% të numrit të punonjësve dhe një ndalim në avancime dhe rekrutimeve për pozita të përhershme në sektorët e fondeve publike, ka hyrë në fuqi në vitin 2009. Një Kornizë e rishikuar e Punësimit të Kontrolluar do të zbatohen nga 2011. Masa të ngjashme janë futur në Letoni dhe Itali. Në Greqi, Irlandë, Spanjë dhe Portugali, reduktimet e pagave në të gjithë sektorin publik kanë ndikuar gjithashtu edhe në personelin universitar. Në Mbretërinë e Bashkuar, shumë universitete është dashur të ulin numrin e personelit të tyre në mënyrë që të përballen me shkurtimet e mëdha buxhetore.

2.4 Autonomia akademike

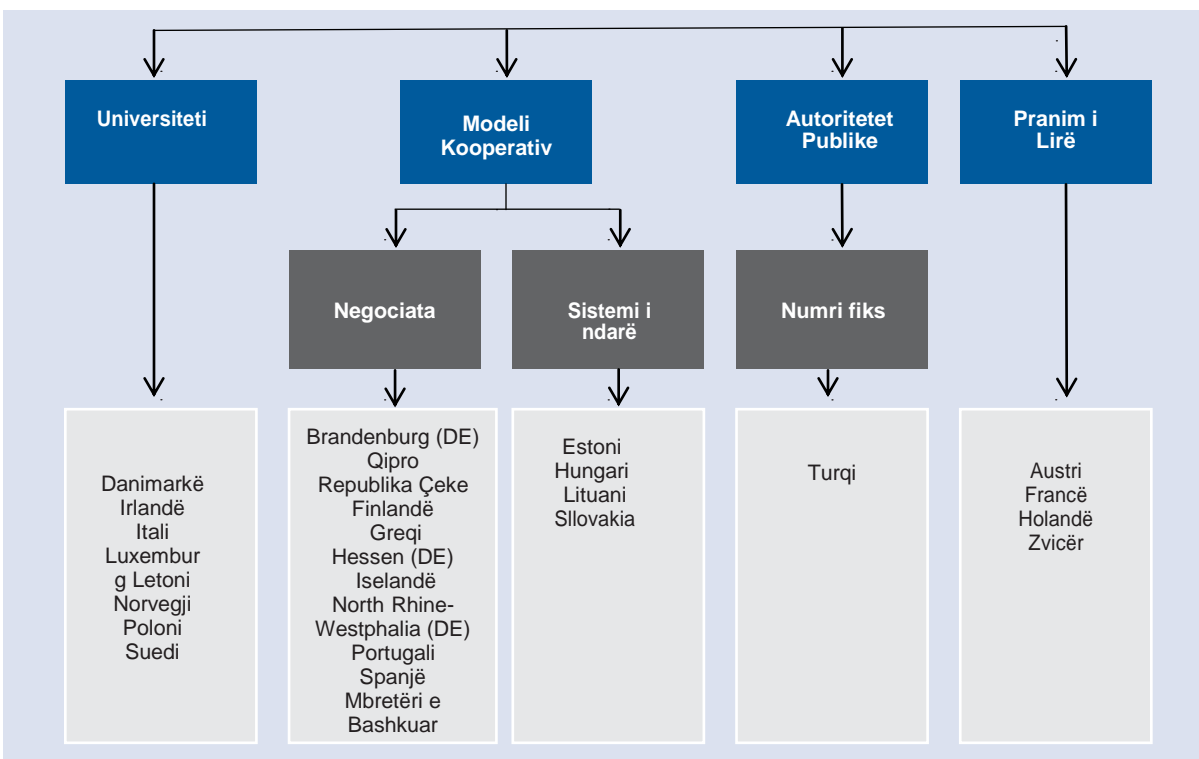
Autonomia organizative	Autonomia financiare	Autonomia e personelit	Autonomia akademike
• Procedura e përzgjedhjes së kreut të ekzekutivit • Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit • Shkarkimi i kreut të ekzekutivit • Mandati i kreut të ekzekutivit • Përfshirja dhe përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet qeverisëse • Kapaciteti për të vendosur për strukturat akademike • Kapaciteti për të krijuar entitete juridike	• Gjatësia dhe lloji i financimit public • Aftësia për të mbajtur të tepërica • Aftësia për huamarrje • Aftësia për pasur në pronësi ndërtesa • Aftësia për të ngarkuar tarifën e shkollimit për studentët kombëtar/BE-së (BA, MA, PhD) • Aftësia për të ngarkuar tarifën e shkollimit për studentët jo të BE-së (BA, MA, PhD)	• Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur mbi pagat (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ) • Kapaciteti për të vendosur për avancime (personeli i lartë akademik/personeli i lartë administrativ)	• Kapaciteti për të vendosur për numrin e përgjithshëm të studentëve • Kapaciteti për të përzgjedhur studentët (BA, MA) • Kapaciteti për të futur programe (BA, MA, PhD) • Kapaciteti për të përfunduar programe • Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimin (BA, MA) • Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat dhe ofruesit e sigurimit të cilësisë • Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike

Numri i përgjithshëm i studentëve

Pesë metoda kryesore përdoren kur vendoset për numrin e përgjithshëm të studentëve. Një model "kooperativ" përfshin negociatat midis universitetit dhe autoriteteve publike, e cila zakonisht ndodh në një nga dy mënyra. Në 11 sisteme, numrat e studentëve janë të negociuara me ministrinë përkatëse; kjo mund të ndodhë në kontekstin e akreditimit të programit, gjatë së cilës numri maksimal ose minimal i studentëve përcaktohet. Mënyra e dytë e bashkëpunimit është një sistem i ndarë, në të cilën autoritetet publike vendosin për

numrin e vendeve për studim që janë financuar nga shteti dhe universitetet përcaktojnë numrin e studentëve me pagesë, i cili ia mundëson kësaj të fundit për të ndikuar në numrin e përgjithshëm të studentëve. Ky sistem përdoret në katër vende. Në një model të tretë, numrat e studentëve janë vendosur vetëm nga shteti. Kjo vlen vetëm në Turqi. Modeli i katërt, i përdorur në katër sistemet, është një pranim i lirë i bazuar vetëm në përfundimin e arsimit të mesëm⁸.

Figura 13 – Numri i përgjithshëm i studentëve

⁸ Në rastin e Francës, parimi i pranimit të lirë vlen vetëm për studentët e ciklit të parë në vitin e parë të studimeve.

Në një total prej tetë sistemeve, institucionet janë të lira të vendosin për pranimin të tyre të studentëve. Megjithatë, edhe në rastet kur universitetet mund të vendosin lirshëm mbi numrin e studentëve, mund të ketë kufizime të veçanta, të tilla si kërkesat kombëtare të përcaktuara në raportin personel/ studentë (si në Itali), ose limiteve për disa fusha, të tilla si mjekësi, stomatologji ose inxhinieri (si në Danimarkë apo Suedi). Edhe në sistemet e lira të pranimit, të tilla si Franca, Holanda apo Zvicra, një clausus numerus mund të aplikohet për këto (dhe të ngjashme) fusha.

Në Republikën Çeke, universitetet negociojnë numrin e vendeve të studimit të financuara nga shteti me ministrinë, por janë teorikisht në gjendje për të marrë edhe student shtesë. Megjithatë, institucionet do mund të marrin student shtesë vetëm ata student të cilët janë në gjendje për tu ngarkuar me tarifa (dmth ata që studiojnë në një gjuhë tjetër përveç asaj çeke ose për më shumë se kohëzgjatja standarde e semestrave). Në Mbretërinë e Bashkuar, numri i përgjithshëm për studentët kombëtar/të BE-së është i mbuluar. Institucionet megjithatë janë fleksibël për të ndarë vende studimi për kurse individuale. Nuk ka kufizime në numrin e studentëve jashta BE-së.

Karakteristika 8 – Numri i studentëve në Turqi

Këshilli kombëtar i arsimit të lartë vendos për numrin maksimal të studentëve vjetor për çdo program akademik pas shqyrtimit të propozimeve nga universitetet. Ajo më tej përcakton parimet se si zgjedhja dhe pranimi i nxënësve duhet të kryhet, duke marrë parasysh planifikimin e burimeve njerëzore, kapacitetet institucionale dhe interesat dhe aftësitë e studentëve.

Mekanizmat e pranimit

Të gjitha sistemet e arsimit të lartë kërkojnë që kandidatët të mbajnë një kualifikim të arsimit të mesëm ose të ketë sukses në një provim të përgjithshëm të maturës. Në shumicën e rasteve, këto janë kriteret bazë të përshtatshmërisë për studime të arsimit të lartë, të cilat zakonisht janë të specifikuar në ligjin kombëtar. Mekanizmat e pranimit mund të përmbliken në tri modele. Kriteret e pranimit mund të përcaktohen nga universiteti, të jenë bashkë-rregulluar në mes të një autoriteti të jashtëm dhe universitetit, ose pranimi mund të rregullohen tërësisht nga një autoritet i jashtëm.

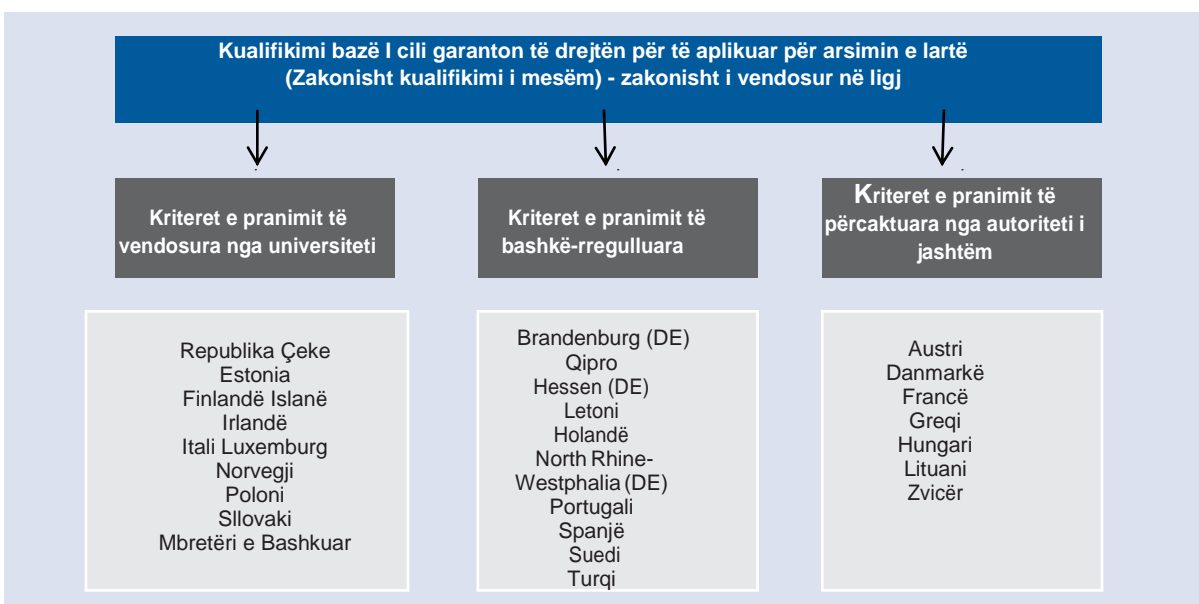
Në njëmbëdhjetë sisteme, universitetet mund të vendosin lirishëm për kriteret e pranimit në nivelin Bachelor. Në shtatë vende, pranimet rregullohen tërësisht nga një autoritet i jashtëm. Tre prej tyre (AT, FR, CH) kanë një sistem të bazuar në pranim të lirë. Në dhjetë sisteme, mekanizmat e pranimit janë të bashkë-rregulluar në mes të institucioneve dhe organeve të jashtme. Në Brandenburg, Hessen dhe Nordrhein-Westfalen, për shembull,

60% (HE, NRW) ose 80% (BB) e studentëve Bachelor përzgjidhen nga universitetet, duke mbetur 40/20% e rezervuar për studentët me periudha të gjata pritjeje, të cilat janë për shkak të sistemit të numerus clausus që përdoret për shpërndarjen e vendeve të studimit në disiplina të caktuara.

Karakteristikat 9 – Pranimi i studentëve në Holandë

Sistemi holandez është i bazuar në qasjen e barabartë në arsimim të nivelit Bachelor për të gjithë studentët që mbajnë një kualifikim të arsimit të mesëm. Kriteret e përzgjedhjes janë përcaktuar nga qeveria, së bashku me sektorin universitar. Për disa kurse, kurse specifike gjatë nivelit të mesëm janë të nevojshme. Institucionet individuale nuk janë në gjendje për të vendosur kriteret shtesë të përzgjedhjes. Mundësia e dhënies së mundësisë universiteteve për të vendosur kriteret të tjera është duke u diskutuar aktualisht. Në nivelin Master, universitetet kanë liri më të madhe për të vendosur kriteret e përzgjedhjes, edhe pse këto janë të rregulluara edhe me ligj.

Figura 14-Kriteret e përzgjedhjes në nivelin BA

Në shumicën e madhe të 22 sistemeve, në nivelin e masterit, universitetet janë të lira për të vendosur kriteret e pranimit në mënyrë të pavarur. Në pesë vende (AT, DK, HU, NL, SE), ato janë të bashkërregulluara. Në Zvicër, pranimet janë të rregulluara në nivel politik.

Karakteristika 10 – Shembuj të mekanizmave të pranimit (Greqi, Suedi & Estoni)

Procesi i pranimit i rregulluar nga jashtë: Greqi
Në nivelin Bachelor, hyrja është e bazuar në rezultatet e arritura në provimin kombëtar të maturës të organizuar nga ministria. Gjatë aplikimit për arsimin e lartë, aplikantët janë në gjendje për të deklaruar universitetet e tyre të preferuar. Institucionet negociojnë numrin e vendeve të studimit për secilin departament me ministrinë. Studentët përzgjedhen më pas në bazë të preferencave të tyre dhe në mënyrë të performancës së tyre në provimin e pranimit deri sa të gjitha vendet e studimit të ndara për një departament të veçantë janë plotësuar. Ligji specifikon kategoritë e caktuara të nxënësve me hyrje prioritare, pavarësisht performancës së tyre në provim. Këtu përfshihen nxënësit me probleme shëndetësore, me prejardhje të ulët socio-ekonomike apo familjet me shumë fëmijë.

Sistemi i pranimit është gati të ndryshojë: Ministria është duke planifikuar për të futur një provim të veçantë të nivelit të mesëm dhe ku do të lejojë universitetet të organizojnë provimet e tyre të hyrjes. Provimi aktual i pranimit vepron edhe si një provim dalje (nga niveli mesëm) dhe provim hyrje (në nivel terciar).

Procesi i pranimit i bashkë-rregulluar: Suedi
Bordi i arsimit të lartë përcakton kriteret për secilën fushë të studimit. Këto specifikojnë disiplina dhe nivelin e studimit të kërkuara që të jenë të përshtatshme për të marrë një kurs në një fushë të caktuar. Për shembull, për inxhinieri civile apo psikologji, disa subjekte, të tilla si matematika, duhet të kenë qenë të studiuara në një nivel të përshtatshëm gjatë nivelit të mesëm. Kreditë apo modulet e akumuluar, janë më vendimtare, se grada e arritur. Institucionet mund të vendosin kriteret shtesë, por ligji thotë se ato nuk duhet të kërkojnë më nga studenti i ardhshëm se sa është e nevojshme për përfundimin e suksesshëm të gradës.

Procesi i pranimit i vendosur nga universiteti: Estoni
Universitetet janë të lira për të vendosur kriteret e pranimit. Disa universitete në Estoni kanë vendosur kërkesa pragu, të cilat janë llogaritur në bazë të provimeve kombëtare në fund të shkollës së mesme; të gjithë studentët që përmbushin këtë prag kanë të drejtë të aplikojnë për pranim në universitet.

Futja dhe ndërprerja e programeve akademike

Në përgjithësi, futja e programeve të reja akademike kërkon një lloj miratimi nga ministria përkatëse apo ndonjë autoritet tjetër publik. Megjithatë, procedurat e veçanta ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme në të gjithë Evropën.

Programet e reja duhet zakonisht të kalojnë nëpër disa lloje të procesit të akreditimit. Për shkak të ndarjes kombëtare ose rajonale të përgjegjësisë arsimore, hapja e programeve në fusha të caktuara mund të jetë më e vështirë në qoftë se disiplina është tashmë mirë e furnizuar edhe në pjesë të tjera të vendit. Disa vende, të tilla si Danimarka, marrin parasysh kërkesat e tregut kombëtar të punës kur vendoset për krijimin e programeve të reja.

Nga ana tjetër, programe të reja duhet të negociohen me ministrinë përgjegjëse. Shpesh herë, negociatat e tilla janë të lidhura ngushtë me koston e programeve. Disa mund të kërkojnë një akreditimin të veçantë profesional.

Në nivelin Bachelor, universitetet në shtatë vende (AT, CH, IE, LU, NO, SE, UK), mund të fusin programe pa akreditim paraprak. Megjithatë, edhe në këto vende, krijimi i programeve mund të përcillen me rregulla të veçanta. Edhe pse universitetet në mënyrë të pavarur mund të hapin programe të studimit në Austri, ato duhet të kenë qenë të rëna dakord në një marrëveshje të performancës me ministrinë në qoftë se ato do të marrin mbështetje financiare publike. Në 11 sisteme (BB, CZ, DK, GR, HE, HU, IT, LT, NRW, PT, SK), të gjitha programet e reja Bachelor duhet t'i nënshtrohen akreditimit. Në Francë, Holandë dhe Spanjë, programet duhet të jenë të akredituara në mënyrë që të marrin fonde publike. Në Holandë, programet e studimeve të financuara privatisht gjithashtu dorëzohen zakonisht për akreditim vullnetar, pasi që kjo shihet si një etiketë e cilësisë.

Në disa vende, aplikohen kufizime shtesë. Në Qipro dhe Turqi, të gjitha programet e reja Bachelor duhet të dorëzohen dhe miratohen nga ministria ose respektivisht nga këshilli i arsimit të lartë. Megjithatë, kjo procedurë nuk është një akreditim formal.

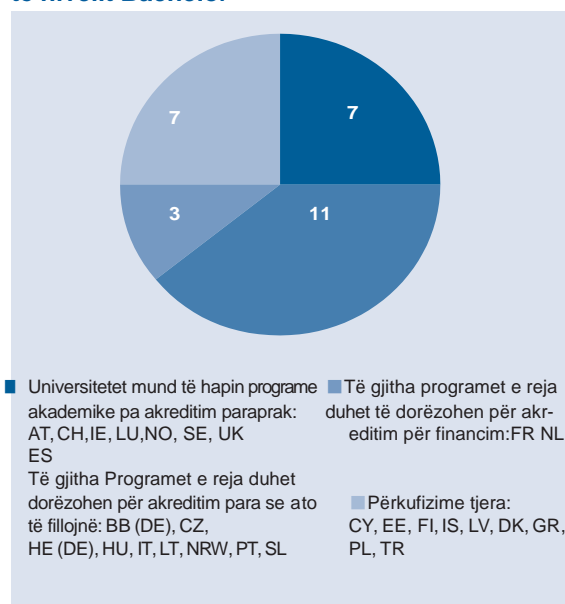
Në Finlandë, një dekret ministror përcakton përgjegjësitë arsimore të çdo universiteti, duke specifikuar se cilat programe akademike institucionet kanë të drejtë për të ofruar. Në kuadër të kompetencave të tyre arsimore, universitetet janë të lejuara për të hapur programe të reja studimore. Në mënyrë të ngjashme, universitetet islandeze dhe estoneze janë akredituar për fusha të caktuara të studimit, në të cilat ato mund të prezantojnë lirshëm programe të reja.

Universitetet polake mund të hapin programe akademike në të dy nivelet, si atë bachelor ashtu dhe në master, me kusht që emri i programit është në listën e 118 fushave "standarde" të studimit të hartuar nga ministria dhe se fakulteti i cili ofron programin i plotëson kërkesat e caktuara (p.sh. numrin e personelit akademik me kohë të plotë) që janë të cekura në ligj. Nëse një universitet dëshiron të hapë një program në një fushë e cila nuk gjendet në këtë listë, ajo duhet të marrë miratimin e këshillit të arsimit të lartë.

Së fundi, në Letoni, akreditimi mund të bëhet pasi programi është bërë operacional, por jo më vonë

se tre vjet pas inkuadrimin të tij. Para hapjes së programeve të reja të studimit, universitetet, megjithatë, duhet të marrin një licencë operimi, duke paraqitur një raport të vetë-vlerësimit. Një komision i licencimit, i emëruar nga ministria, vendos për aplikimin.

Figura 15 - Prezantimi i programeve akademike të nivelit Bachelor

Në shumicën e sistemeve (të gjitha, përveq BB, DK, ES, FR, HE, IT, LT, NL, NRW), procedurat për hapjen e programeve të reja të studimit në nivelin master dhe në nivelin e doktoraturës janë pak a shumë të njëjta me ato në nivelin bachelor. Në vendet e tjera, kufizimet në njërin ose në të dy këto nivele ndryshojnë nga procedurat e nivelit bachelor.

Në disa vende, kërkesat për hapjen e programeve të tjera mund të jetë më fleksibël sesa ato të nivelit bachelor. Në Brandenburg, Danimarkë, Hessen, Nordrhein-Westfalen dhe Holandë, programeve bachelor dhe master duhet t'i nënshtrohen akreditimit para se të prezantohet dhe financohet publikisht, ndërsa programet e doktoraturës mund të hapen lirshëm nga institucionet. Në mënyrë të ngjashme, vlerësimet e programeve të doktoraturës në Itali janë vetëm të nevojshme nëse universiteti ka për qëllim për të siguruar fonde publike për programin në fjalë.

Në të kundërtën, në disa sisteme, kërkesat për

programet përtej nivelit bachelor, veçanërisht ato të doktoraturës, janë më të rrepta. Në Francë dhe Spanjë, të gjitha programet e doktoraturës duhet të jenë të akredituara përpara prezantimit, ndërsa në nivelin bachelor dhe master, akreditimi është i nevojshëm vetëm nëse programet duhet të financohen nga fondet publike.

Së fundi, në Lituani, këshilli i shkencës së vendit vendos nëse universitetet përmbushin kërkesat e nevojshme për të ofruar programe të doktoraturës. Në Hungari, fakultetet duhet të ketë të paktën katër profesorë të plotë në fushën përkatëse dhe të demonstrojnë cilësinë adekuate shkencore me qëllim për të ngritur një shkollë të doktoraturës.

Universitetet në Evropë janë më të pavarura në lidhje me përfundimin e programeve ekzistuese. Vetëm në pesë sisteme (AT, BB, FI, GR, TR) një vendim i tillë kërkon negociatat midis institucionit dhe autoritetit përkatës të jashtëm. Universitetet në 23 sistemet e mbetura mund lirishëm të vendosin për mbylljen e programeve akademike.

Disa specifikacione të vogla mund të ekzistojnë. Me mbylljen e një program studimor, universitetet në Republikën Çeke, Finlanda dhe Letoni janë të detyruara që t'i pajisë studentët me mundësin e vazhdimit të studimeve në një program të ngjashëm ose të njëjtë në të njëjtin ose ndonjë tjetër institucion. Në Hessen dhe Nordrhein-Westfalen, secili universitet ka një kapacitet të ndarë të vendeve të studimit që është e nevojshme për të ofruar. Për të përmbushur këtë obligim, vendet e studimit duhet të rishpërndahen në programe të tjera në qoftë se një program është ndërprerë.

Gjuha e mësimi

Universitetet në Evropë janë shpesh në gjendje të zgjedhin gjuhën e mësimi në nivelet e ndryshme të gradës. Institucionet në 21 sisteme mund ta bëjnë këtë si në nivelin bachelor ashtu edhe master (AT, BB, CH, DK, EE, ES, FI, AI, HU, IE, IT, LU, NL, NO, NRW, PL, PT, SE, SK, TR, UK⁹). Në Turqi, megjithatë, këshilli i arsimit të lartë duhet të miratojë çdo kurs tjetër, i cili mësohet në një gjuhë tjetër, përveç asaj turke.

Në shtatë vendet e mbetura, disa kufizime mund të

zbatohen për të gjitha ose vetëm disa nivele. Në Qipro, Francë dhe Greqi, universitetet mund të ofrojnë vetëm diploma universitare në gjuhën kombëtare. Ka pak më shumë fleksibilitet në lidhje me programet master: Greqia dhe Franca mund të ofrojnë programe të veqanta të masterit në gjuhë të tjera, ndërsa në Qipro mund të përdorin gjuhët e tjera për sa kohë që kurset në fjalë janë gjithashtu në dispozicion edhe në gjuhën greke.

Në Islandë dhe Lituani, kërkesat specifike të gjuhës janë të vendosura në programet bachelor. Programet e ofruara në gjuhën angleze janë të lidhura me strategjitë institucionale të ndërkombëtarizimit, të tilla si kurset Erasmus ose grada të përbashkëta. Kurse e masterit në të dy vendet mund të ofrohen në gjuhë jo kombëtare. Në Estoni, çdo gradë mësimi në një gjuhë tjetër përveç estonisht gjithashtu duhet të ofrohet në gjuhën kombëtare, edhe pse ligji nuk e parashikon formalisht këtë.

Në Letoni, programet e gradave mund të mësohen në gjuhë të huaja në një masë të kufizuar, si në nivelin bachelor ashtu edhe në atë master. Ligji përcakton se, në universitetet publike, gjuha e mësimi do të jetë ajo letoneze. Ka disa përjashtime, të cilat përsëri shpesh lidhen me ndërkombëtarizimin e aktiviteteve. Për shembull, gjuhët zyrtare të BE-së mund të përdoren për programet që synojnë vetëm studentët e huaj. Për studentët lokal, 20% e një grade të programit mund të mësohet në gjuhë të tjera të BE-së. Përveç kësaj, për provimet përfundimtare apo disertacioneve nuk mund të përdoret gjuhë tjetër përveç gjuhës letonze.

Situata në Çeki është ndoshta me më së shumti kufizime: Universitetet mund të zgjedhin gjuhën e mësimi në të dy nivelet, por nuk do të marrin fonde publike për programet në gjuhë të huaja.

Mekanizmat për sigurimin e cilësisë

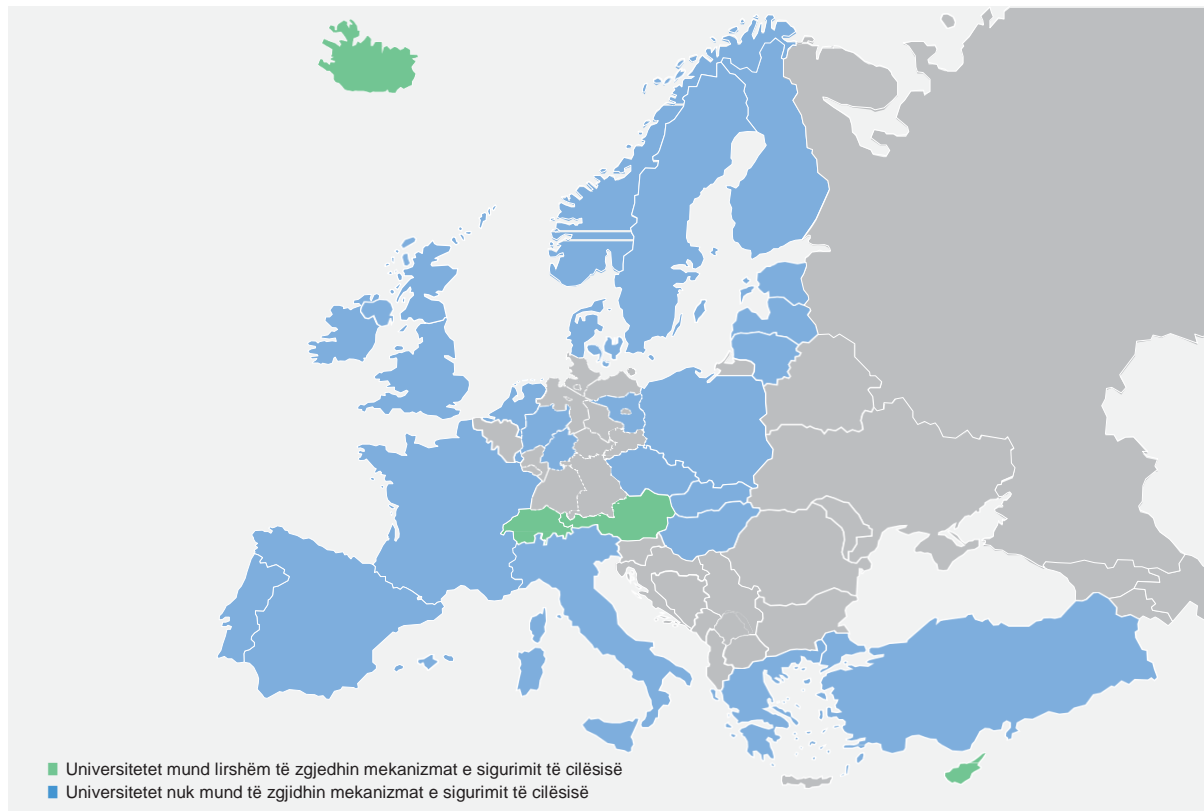
Studimi gjithashtu iu drejtua kapaciteteve të universiteteve për të zgjedhur mekanizmat e duhur të sigurimit të cilësisë dhe ofruesit. Vetëm në katër vende (AT, CH, CY, IS) universitetet janë në gjendje për të zgjedhur mekanizmat e tyre të

⁹ Kjo situatë vlen edhe për Anglinë. Në Uells, ekziston një marrëveshje e sektorit të gjerë për të inkurajuar dhe për të zgjeruar mundësitë për të studiuar në gjuhën uellsiane në universitetet Uellsit.

sigurimit të cilësisë në mënyrë të lirë dhe sipas nevojave të tyre. Në Austri, universitetet bëjnë angazhime të posaçme në lidhje me mekanizmat e sigurimit të cilësisë të jashtëm, por këto janë bashkërisht të dakorduara në kontekstin e marrëveshjeve të tyre të performancës.

Në 24 sistemet e mbetura, institucionet nuk janë në gjendje për të zgjedhur mekanizmat specifike të sigurimit të cilësisë. Akreditimi zakonisht ndodh në bazë të një programi, ndonjëherë në mënyrë periodike. Në Estoni, Finlandë, Irlandë, Norvegji dhe Britani të Madhe, sigurimi i cilësisë merr formën e auditimeve institucionale.

Harta 3 - Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat e sigurimit të cilësisë

Në lidhje me kapacitetin për të zgjedhur një agjenci të veçantë të sigurimit të cilësisë, sistemet e arsimit të lartë ndahen në dy kategori. Në Austri, Brandenburg, Qipro, Estonia, Hessen, Islanda, Nordrhein-Westfalen dhe Zvicër, universitetet mund të përdorin një agjenci të sigurimit të cilësisë së zgjedhjes së tyre; ato gjithashtu mund të zgjedhin një agjenci nga një vend tjetër. Të gjitha këto sisteme me kapacitet për të zgjedhur mekanizmat e tyre të sigurimit të cilësisë gjithashtu mund të përzgjedhin edhe agjencitë. Në Brandenburg, Hessen dhe Nordrhein-Westfalen, universitetet mund të zgjedhin një nga agjencitë e akredituara nga këshilli kombëtar për akreditim; këto aktualisht mund të gjenden në Gjermani,

Austri dhe Zvicër. Në mënyrë të ngjashme, në Estoni, agjencia kombëtare e sigurimit të cilësisë duhet të miratojë ofruesin e zgjedhur nga një institucion.

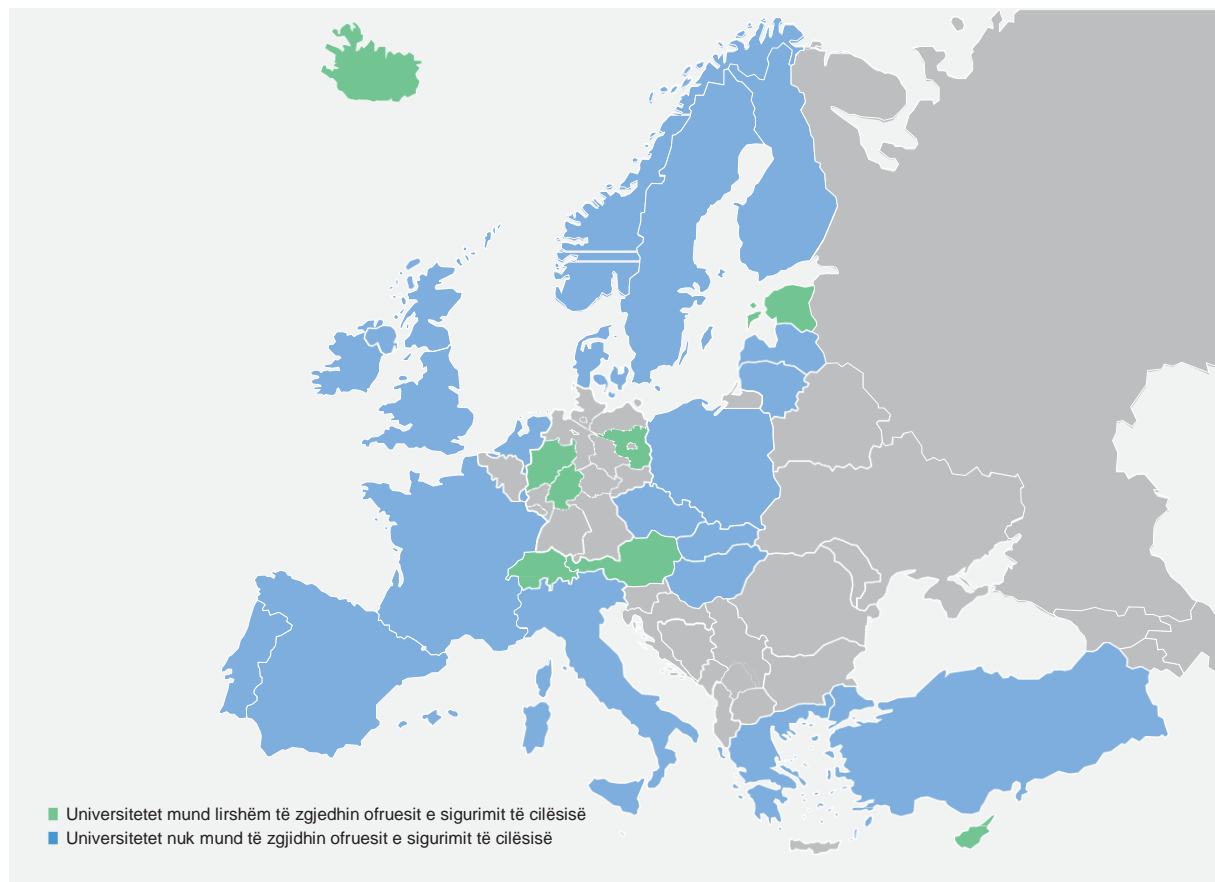
Në Holandë, vendimi formal në lidhje me akreditimin është bërë ekskluzivisht nga këshilli i akreditimit bi-kombëtar holandezo-belg, por universitetet mund të zgjedhin çdo agjenci të kualifikuar për të kryer vlerësimin e kërkuar. Ky vlerësim më pas miratohet nga këshilli bi-kombëtar i akreditimit. Në vitin 2011, ligji i akreditimit ndryshojë nga një akreditim i veçantë të nivelit të programit në kontrollin e cilësisë institucionale. Kur mekanizmat e brendshme e sigurimit të cilësisë të

një institucioni të arsimit të lartë janë audituar me sukses, organizata e akreditimit vetëm do kryejë një formë të lehtë të auditimit të programeve të atij institucioni.

Në 20 sistemet e mbetura, universitetet nuk janë

në gjendje të zgjedhin një agjenci të veçantë të sigurimit të cilësisë. Megjithatë, në një numër të tyre, institucionet mund të kërkojnë vlerësime plotësuese të jashtme të cilësisë, përveç sigurimit të cilësisë të detyrueshëm të kryer nga agjencia kombëtare.

Harta 4 - Kapaciteti për të zgjedhur ofruesit e sigurimit të cilësisë

Dizajnimi i përmbajtjes akademike

Në shumicën e madhe të sistemeve, universitetet janë të lira për të përcaktuar përmbajtjen e gradave për dalim nga profesionet e rregulluara. Në Itali, universitetet mund të projektojnë grada akademike në qoftë se ato ndjekin udhëzimet e përcaktuara me vendimin kornizë, e cila ka kapluar strukturën e përgjithshme e sistemit akademik dhe e cila përcakton aktivitetet arsimore, objektivat dhe rezultatet e të mësuarit për çdo program.

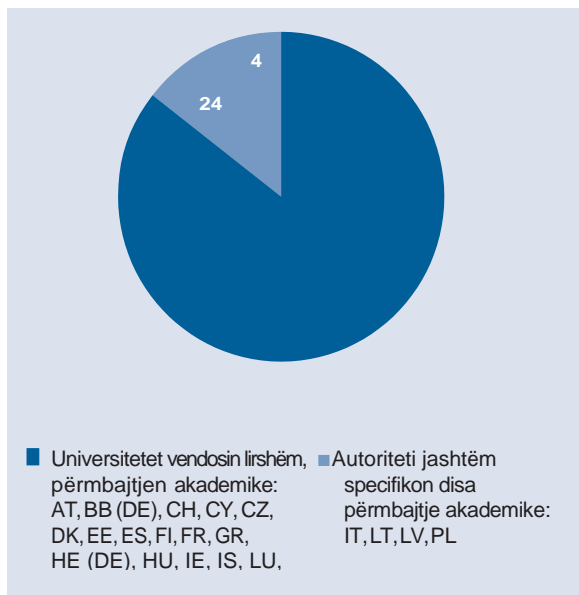
Në Poloni rreth 40% e përmbajtjes së gradës është e rregulluar paraprakisht. Megjithatë, në vend se

duke specifikuar përmbajtjen e kursit, këto udhëzime përshkruajnë fushat e studimit që duhet të mbulohen. Universitetet nuk e shohin këtë si një kufizim të rëndë. Kërkesa e të pasurit për të zgjedhur nga një listë e 118 fushave akademike të përcaktuara në mënyrë të qartë është perceptuar si një pengesë e madhe.

Në Letoni, universitetet duhet të ndjekin udhëzimet e përgjithshme mbi standardet e arsimit të lartë, të cilat përcaktojnë aspekte të caktuara të studimit, të tilla si kohëzgjatja minimale e periudhave të praktikës në programet profesionale. Përveç kësaj, ato përshkruajnë module të caktuara, për shembull në zhvillimin e aftësive sipërmarrëse, për të gjitha

nivelet. Së fundi, në Lituani, agjencia e sigurimit të cilësisë përcakton disa përmbajtje si pjesë e procesit të akreditimit. Universitetet e perceptojnë këtë si një pengesë të konsiderueshme të diversifikimit, inovacionit dhe konkurrencës.

Figura 16 - Kapaciteti për të hartuar përmbajtje akademike

Zhvillimet e fundit

Në kushtet e autonomisë akademike, ndryshimet më të rëndësishme kanë ndodhur në lidhje me sistemet e sigurimit të cilësisë. Në Irlandë, universitetet kanë krijuar bordin e cilësisë së universiteteve irlandeze për të shqyrtuar dhe vërtetuar proceset e tyre jashtë. Një organ i ri kombëtar është duke u krijuar për të vlerësuar cilësinë dhe kualifikimet në të gjitha institucionet e arsimit të lartë. Kjo ka ngritur disa shqetësime në lidhje me nëse qasja e vlerësimit do të mbetet e njëjtë nën trupin e ri. Në Holandë, mënyra e sigurimit të cilësisë do të ndryshojë në vitin 2011 nga akreditimi i programit në vetëm auditime të cilësisë institucionale. Në Austri, një ligj i ri për sigurimin e jashtëm të cilësisë në sektorin e arsimit të lartë do të futet në fuqi në vitin 2012. Në të ardhmen, universitetet austriake në përgjithësi do të jenë të kufizuara në agjencitë e përfshira në Regjistrin e Sigurimit të Cilësisë Evropiane, edhe pse ministri mund të lejojë përjashtime me një dekret ministror. Në Estoni, ligji i cili rregullon sigurimin e cilësisë u ndryshua në vitin 2010, duke i dhënë universiteteve aftësinë për të zgjedhur agjencitë ndërkombëtare për të kryer procesin e kërkuar të akreditimit. Deri tani, asnjë universitet nuk e ka përdorur këtë mundësi, kështu që mbetet për t'u testuar në praktikë. Estonia ka të ngjarë të bazojnë listën e agjencive të pranueshme të sigurimit të cilësisë ndërkombëtare në Regjistrin e Sigurimit të Cilësisë Evropiane.

3. Fletëvlerësimi i autonomisë 2010

Ky kapitull përshkruan fletëvlerësimin në katër fusha të autonomisë institucionale. Duke shqyrtuar nga afër kufizimet dhe kombinimet e kufizimeve që zbatohen në çdo sistem të arsimit të lartë, ky kapitull ka për qëllim të përshkruajë se si u krijuan rezultatet dhe pozicionet e rangimit. Për të lehtësuar një krahasim të tillë, sistemet e arsimit të lartë janë të ndarë në katër grupe: një grup "të lartë" i vendeve që shënuan në mes të 100% dhe 81%, një grup "të mesëm të lartë", duke shënuar në mes 80% dhe 61%, një grup "të mesëm të ulët" duke shënuar në mes të 60% dhe 41% dhe një "të

ulët", duke shënuar rezultat në mes 40% dhe 0%. Sistemet brenda këtyre grupeve janë krahasuar në mënyrë të detajuar. Përveç kësaj, janë theksuar edhe karakteristikat e veçanta të secilit grup.

Është e rëndësishme të theksohet se ky kapitull paraqet rezultatet të ponderuara. Rezultatet jo të ponderuara janë paraqitur në aneksin 5. Metodologjia e përdorur për rezultatin dhe të matjes sistemet " Performanca autonomia 'është përshkruar në detaje në kapitullin 1.

3.1 Autonomia organizative

Tabela 12 – Vlerësimi i autonomisë organizative

Rangimi	Sistemi	Vlerësimi
1	Mbretëri e Bashkuar	100%
2	Danmarkë	94%
3	Finlandë	93%
4	Estoni	87%
5	Nordrhein-Westfallen	84%
6	Irlandë	81%
7	Portugali	80%
8	Austri	78%
	Hessen	78%
	Norvegji	78%
11	Lituani	75%
12	Holandë	69%
13	Poloni	67%
14	Letoni	61%
15	Brandenburg	60%
16	Francë	59%
	Hungari	59%
18	Itali	56%
19	Spanjë	55%
	Suedi	55%
	Zvicër	55%
22	Republika Çeke	54%
23	Qipro	50%
24	Islandë	49%
25	Slovaki	45%
26	Greqi	43%
27	Turqi	33%
28	Luksemburgu	31%

Mbretëria e Bashkuar udhëheq në fushën e autonomisë organizative: rezultatet e saj të sistemit të arsimit të lartë me 100% në të gjithë treguesit, do të thotë se institucionet e arsimit të lartë mund të vendosin pa ndërhyrjen e shtetit në të gjitha aspektet e përfshira nga kjo fushë e autonomisë.

Në pesë sisteme të tjera - Danimarkë, Estoni, Finlandë, Irlandë dhe Nordrhein-Westfallen - arrihen rezultate më të larta se 80% dhe janë të përfshira në këtë mënyrë në grup të lartë të sistemeve autonome. Në ato, universitetet mund të vendosin lirshëm mbi strukturën e fakulteteve dhe departamenteve të tyre dhe për të krijuar një shumëllojshmëri të përfitimit dhe jo-për-përfitim nga subjektet juridike. Përveç kësaj, të gjitha sistemet në grupin e lartë përfshijnë anëtarë të jashtëm në organet e tyre drejtuese. Përveq kësaj, në nivelin e sipërm të sistemeve (DK, EE, FI), universitetet mund të caktojnë lirshëm anëtarët e jashtëm të këtyre organeve. Irlanda dhe Nordrhein-Westfallen, të cilat formojnë grupin e poshtëm të grupit, përfshijnë një autoritet lokal ose shtetëror në procesin e përzgjedhjes.

Në asnjë prej sistemeve shumë autonome nuk është paraparë procedura për emërimin e kreut të ekzekutivit në ligj. Procesi për shkarkimin e tij/saj rregullohet nga jashtë vetëm në Nordrhein-Westfallen. Në tri sisteme (DK, EE, FI), ligji përmban udhëzime në lidhje me kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit. Në shumicën

e sistemeve (EE, FI, IE, NRW), gjatësia e mandatit të tij/saj është e paraparë me ligjin e arsimit të lartë.

Në grupin e dytë ("të mesëm të lartë"), i cili përfshinë sisteme të shënuara në mes të 61% dhe 80%, janë Austria, Hessen, Letonia, Lituania, Holanda, Norvegjia, Polonia dhe Portugalia. Në kuptimin e vendosjes në strukturat e tyre akademike dhe duke krijuar entitete juridike fitimprurëse dhe jo-fitimprurëse, këto sisteme mbeten shumë fleksibile. Vetëm Portugalia nuk është në gjendje për të themeluar kompani fitimprurëse.

Shumica e sistemeve në grup "të mesëm të lartë" përfshijnë anëtarë të jashtëm në organet drejtuese të universitetit. Vetëm Polonia dhe Letonia, të cilët rastësisht të shënuar më të ulët në këtë grup, janë të ndaluara të bëjnë kështu. Megjithatë, sistemet në grupin e dytë ("të mesëm të lartë") gëzojnë dukshëm më pak liri në emërimin e anëtarëve të jashtëm se ato në grupin në krye ("lartë"). Për derisa universitetet portugeze mund të zgjedhin lirishëm përfaqësuesit jo-universitar, kufizime zbatohen në pesë sistemet e mbetura: në Austri, Hessen dhe Lituani, anëtarët e jashtëm të organeve qeverisëse janë pjesërisht të emëruar nga një autoritet i jashtëm, pjesërisht nga universiteti. Në Norvegji, një autoritet i jashtëm cakton ata me propozim të universitetit; në Holandë, një autoritet i jashtëm cakton ata në mënyrë të pavarur.

Liria e veprimit e një universiteti për të vendosur për procedurat e përzgjedhjes dhe kriteret për emërimin e kreut të ekzekutivit është vetëm paksa më e cunguar në grupin "i mesëm i lartë". Në shumicën e sistemeve – në të gjitha, përveq Letonisë dhe Holandës - procesi për emërimin e kreut të ekzekutivit është i përcaktuar dhe bëhet nga vetë universitetet. Në gjysmën e sistemeve, kriteret specifike të përzgjedhjes, të tilla si nevoja që kandidati të mbajë një shkallë të doktoraturës (LT) ose një pozicion akademik (LV, PT), janë të paraqitura në ligj. Situata në Poloni është më e kufizuar në këtë drejtim: kandidatët për postin e rektorit duhet të mbajnë si një shkallë të doktoraturës ashtu edhe një akademik. Në të kundërtën, procedura për shkarkimin e kreut të ekzekutivit është përshkruar në mënyrë të ligjshme

në shumicën e sistemeve. Disa ligje të arsimit të lartë (AT, HE, NO), përmbajnë vetëm arsyet për shkarkim dhe procedurat me të cilat kjo mund të kryhen. Në vende të tjera, një autoritet i jashtëm është (LV, LT, PT) ose mund të jetë (PL) i përfshirë drejtpërdrejt në shkarkim. Në mënyrë të ngjashme, mandate i kreut të ekzekutivit është përcaktuar me ligj në pothuajse të gjitha sistemet. Holanda formon një përjashtim nga ky rregull, pasi që as procedura për shkarkimin e kreut të ekzekutivit, e as mandati i tij/saj nuk janë të rregulluara nga jashtë.

Për të përmbledhur, sistemet në grupin "e mesëm të lartë" janë kryesisht të lirë për të vendosur për strukturat akademike dhe për të krijuar entitete juridike. Pothuajse të gjitha sistemet përfshijnë anëtarë të jashtëm në organet e tyre drejtuese, edhe pse ata janë në mënyrë të konsiderueshme më pak të lirë në emërimin e tyre: Autoritetet e jashtme zakonisht janë të përfshirë në këtë proces. Lidhur me udhëheqjen e ekzekutivit, situata është më pak e qartë: në shumicën e sistemeve "të mesme të larta", universitetet janë të lira për të vendosur mbi procesin e duhur të përzgjedhjes dhe kriterëve për rektorin e tyre. Në të kundërtën, procedura e shkarkimit dhe mandati janë përcaktuar me ligj në pothuajse të gjitha sistemet e përfshira në këtë grup të dytë.

Grupi i tretë ("i mesëm i ulët") përfshin sisteme me një rezultat në mes të 41% dhe 60%, dhe përbëhet nga Brandenburg, Qipro, Republika Çeke, Franca, Greqia, Hungaria, Islanda, Italia, Sllovakia, Spanja, Suedia dhe Zvicra.

Vetëm në dy nga këto dymbëdhjetë sisteme (CY, FR) *procedura e emërimit për kreun e ekzekutivit* kryhet ekskluzivisht në nivel institucional. Në nëntë sisteme - të gjitha përveq Qipros, Italisë dhe Zvicrës - një organ i jashtëm është i përfshirë gjatë procesit të *shkarkimit* të rektorit. Në tetë prej tyre, ministria ose organi i arsimit të lartë konfirmon shkarkimin, pas një procedure, e cila është vendosur ose nga institucioni (GR, HU, SE, SK), ose është e përcaktuar në ligj (BB, CZ, ES, IS). Në Francë, vetëm një autoritet i jashtëm ka të drejtë të shkarkojë kreun e ekzekutivit. *Mandati* është përshkruar në mënyrë të ligjshme në të gjitha sistemet, me përjashtim të Italisë dhe

Spanjës. Në lidhje me kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit, situata është pak më e ndryshme. Universitetet në pesë nga dymbëdhjetë sisteme (BB, CH, CZ, IS, SK) janë të lira për të vendosur për kualifikimet e kërkuara dhe përvojat. Në pjesën e mbetur, kandidatët duhet të kenë diplomë doktore apo pozicion akademik, të vijjnë nga brenda universiteti ose, në të vërtetë, të kenë njërin e këtyre kombinimeve.

Universitetet në grupin "i mesëm i ulët" janë të kufizuara në kapacitetin e tyre për të zgjedhur *anëtarët e jashtëm të organeve të tyre drejtuese*. Përderisa të gjitha sistemet, përveç Brandenburgut dhe Greqisë, përmbajnë përfaqësues jo-universitar, asnjëri nga këta nuk mund të zgjedhet. Në përgjithësi, kufizimet e vendosura mbi sistemet e "mesme të ulëta" janë më të rënda sesa ato që hasen në grupin "e mesëm të lartë". Në Hungari, Itali, Spanjë dhe Zvicër, anëtarët e jashtëm të organeve drejtuese emërohen ekskluzivisht nga një autoritet i jashtëm. Në Qipro, Francë dhe Islandë, ata janë të emëruar pjesërisht nga universiteti, pjesërisht nga një organ i jashtëm. Së fundi, në Republikën Çeke, Sllovaki dhe Suedi, ministria zgjedh anëtarët e jashtëm mbi propozimin e institucionit.

Aftësia e universitetit për të vendosur *për strukturat e tyre akademike* është e kufizuar edhe në shumicën e sistemeve në grupin e tretë - vetëm në Brandenburg, Hungari, Spanjë dhe Zvicër ato mund të lirinë t'i strukturojnë shkollat, fakultetet dhe departamentet e tyre. Përkufizimet përkatëse shkojnë nga ekzistenca e udhëzimeve juridike (CZ, FR, IT, ESHT, SE) deri te nevoja për miratim nga ministria (GR) ose lista aktuale e njësive akademike në ligj (CY, SK). Sistemet në grupin "e mesëm të ulët" në përgjithësi i lejojnë universiteteve për të *vendosur entitete juridike*, edhe pse këtu mbesin kufizime shumë të rëndësishme: në Qipro, Greqi, Sllovaki dhe Zvicër, universitetet kanë të drejtë për të krijuar vetëm entitete juridike jo-fitimprurëse, përdërisa Suedia rezervon të drejtën për të ngritur kompani për institucionet specifike.

Edhe pse rrethanat specifike kombëtare ose rajonale brenda grupit "të mesëm të ulët" janë shumë heterogjene, mund të thuhet se shumica e sistemeve përballen me kufizime rregullative në shumicën e fushave të autonomisë organizative. Duke vendosur për emërimin, mandatin dhe shkarkimin e kreut të ekzekutivit, universitetet në sistemet e "mesme të ulëta" mbajnë pak liri veprimi. Në një shënim të ngjashëm, emërimi i përfaqësuesve të jashtëm në organet drejtuese të universiteteve është shumë i rregulluar në të gjitha sistemet në këtë grup. Në të kundërtën, një numër i kufizuar i sistemeve i'u japin universiteteve disi më shumë fleksibilitet në përcaktimin në strukturave akademike dhe vendosjen e kriteve të përzgjedhjes për udhëheqjen e ekzekutivit. Aspekti më pak i rregulluar i autonomisë organizative në grupin e "mesëm të ulët" është krijimi i entiteteve juridike.

Në Islandë, entiteti juridik duhet të miratohet nga ministria kombëtare.

Grupi i katërt ("**i ulët**") përmban sisteme të arsimit të lartë me rezultatet deri në 40%, si p.sh. Luksemburgu dhe Turqia¹⁰. Në të dy rastet, *procedurat për zgjedhjen dhe shkarkimin e kreut të ekzekutivit* janë paraqitur në ligjin e arsimit të lartë. Një autoritet i jashtëm është drejtpërdrejt i përfshirë në procesin e pushimit nga puna: ai ose e shkarkon rektorin (TR) ose e konfirmon largimin e tij/e saj nga detyra (LU). *Kriteret e përzgjedhjes*, të tilla si nevoja për mbajtjen e një titulli të doktoraturës dhe pozitë akademike (LU, TR), ose një kufizim moshe (TR), janë gjithashtu të përshkruara nga jashtë. *Mandati i kreut të ekzekutivit* është i përshkruar në ligj.

Struktura e njësive akademike, të tilla si fakultetet dhe departamentet, gjithashtu është e rregulluar shumë: ato ose janë miratuar nga një autoritet i jashtëm, si në Turqi, ose janë të listuara në ligj, si në Luksemburg.

¹⁰ Se në sistemet e arsimit të lartë në këto vende ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme, me Luksemburgu ka vetëm një universitet çdo krahasim mes tyre duhet sigurisht të trajtohet me kujdes.

Për fund, universitetet në dy sistemet në grupin e "ulët" mbajnë një fleksibilitet në vendosjen e entiteve juridike: Turqia mund të hapë vetëm entitete jo-fitimprurëse, ndërsa Universiteti i Luksemburgut mund të krijojë që të dyja. fitimprurëse dhe jo-fitimprurëse.

Grupi i katërt përmban ato sisteme të arsimit të lartë niveli i autonomisë i të cilëve është perceptuar të jetë i ulët. Universitetet në këto sisteme nuk kanë liri veprimi në pothuajse të gjitha fushat e autonomisë organizative, vetëm mbajta e një shkalle të caktuar të pavarësisë në krijimin e entiteve juridike.

3.2. Autonomia Financiare

Tabela 13 - Rezultatet autonomisë financiare

Rangimi	Sistemi	Vlerësimi
1	Luksemburg	91%
2	Estoni	90%
3	Mbretëri e Bashkuar	89%
4	Letoni	80%
5	Holandë	77%
6	Hungari	71%
7	Itali	70%
	Portugali	70%
	Slovaki	70%
10	Danimarkë	69%
11	Irlandë	66%
12	Zvicër	65%
13	Austri	59%
14	Nordrhein-Westfallen	58%
15	Finlandë	56%
	Suedi	56%
17	Spanjë	55%
18	Poloni	54%
19	Lituani	51%
20	Norvegji	48%
21	Republika Çeke	46%
22	Francë	45%
	Turqi	45%
24	Brandenburg	44%
25	Islandë	43%
26	Greqi	36%
27	Hessen	35%
28	Qipro	23%

Në fushën e autonomisë financiare, **grupi i lartë**, i cili konsiderohet të jetë shumë autonom (me një rezultat më të lartë se 80%), përbëhet nga Estonia, Luksemburgu dhe Mbretëria e Bashkuar. Këto sisteme marrin një rezultat të lartë në shumicën e treguesve që e përbëjnë autonominë financiare. Kufizimet e mbetura në mesin e këtyre sistemeve top-shtresore është cikli i financimit një vjeçar (në krahasim me ciklet e financimit multi-vjetor) për Estoninë dhe Mbretërinë e Bashkuar, dhe paaftësia për huamarrje pa miratimin e një autoriteti të jashtëm (LU). Mbretëria e Bashkuar kërkon pëlqimin e këshillit të saj të financimit të arsimit të lartë për universitetet për të marrë hua më shumë se një shumë të caktuar (të madhe). Universitetet në Mbretërinë e Bashkuar duhet të vendosin edhe tarifën e shkollimit për studentët kombëtar/të BE-së nën një limit të imponuar nga jashtë. Së fundi, në Luksemburg, miratimi i ministrisë është i nevojshëm për të mbajtur një suficit dhe të shesë ndërtesat e universitetit që i ka në pronësi; ky rast është edhe në Estoni.

Grupi i dytë ("i mesëm i lartë"), i cili përfshin sistemet që kanë shënuar rezultat në mes të 61% dhe 80%, mbulon Danimarkën, Hungarinë, Irlandën, Italinë, Letoninë, Holandën, Portugalinë, Slovakinë dhe Zvicrën. Në kushtet e modaliteteve të financimit publik, sistemet që gjenden në grupin e dytë shfaqin karakteristika të ngjashme: të gjitha kanë një periudhë financimi njëvjeçar. Të gjitha marrin një bllok-grant, ku edhe pse liria e ndarjes nga ana e universitetit është e kufizuar në disa sisteme: si për shembull, në Hungari, Letoni, Portugali dhe Slovaki, bllok grantet janë të ndara në kategori të gjëra mes të cilave fondet zakonisht nuk mund të zhvendosen. Në Irlandë, pjesë të vogla të bllok grantit janë të rezervuara për

aktivitete të veçanta.

Të gjitha sistemet e grupit të dytë, me përjashtim të Irlandës, lejojnë universiteteve për të mbajtur suficitin që kanë gjeneruar. Në Letoni dhe Portugali, universitetet duhet të sigurojnë miratimin e një autoriteti të jashtëm për ta bërë këtë. Ka paqartësi më të madhe në lidhje me aftësinë e universiteteve për të marrë hua: në disa sisteme (DK, NL), ato janë në gjendje për të marrë hua fonde të pakufizuara, në disa të tjera (IE, IT, SK), ato mund të huazojnë vetëm deri në një përqindje maksimale, ndërsa në të tjerat (CH, HU, PT) ato ende nuk mund të marrin hua fare. Së fundi, universitetet në tetë nga nëntë sisteme të grupit "të mesëm të lartë" kanë - të paktën teorikisht - të drejtën të zotërojnë ndërtesa, edhe pse në Zvicër, ato mund t'i shesin vetëm me miratimin e një autoriteti të jashtëm. Kufizime të tjera, të tilla si nevoja për të regjistruar blerjet dhe shitjet në regjistrin kombëtar (PT), mund të aplikohen. Në Hungari, universitetet gëzojnë kompetenca të gjëra mbi pasuritë e tyre në drejtim të përdorimit dhe të dhënjës me qera të tyre. Megjithatë, ata ato nuk i zotërojnë vet, dhe për këtë arsye nuk janë në gjendje për t'i shitur ato.

Në gjashtë sistemet e përfshira në këtë grup - Irlandë, Hungari, Letoni, Holandë, Portugali dhe Sllovakia - universitetet kanë liri të konsiderueshme veprimi sa i përket përcaktimit të kontributeve të studentëve. Ky fleksibilitet shkon nga kapaciteti për të vendosur mbi nivelin e tarifave për të gjitha grupet e studentëve¹¹ (LV), deri te aftësia për të vendosur kontribute studentore për studentët jo të BE-së (SK). Sllovakia nuk është në gjendje të vë tarifën e shkollimit për studentët kombëtar/të BE-së (përveç nëse ata studiojnë me kohë të pjesshme). Në Itali, universitetet janë të lejuara për të vendosur tarifa për nivele vetëm nën një limit të imponuar nga jashtë. Në mënyrë të ngjashme, universitetet në Danimarkë dhe Zvicër janë më të ngushtë në lidhje me pagesat e studentëve. Universitetet zvicerane bashkëpunojë me autoritetet në përcaktimin e nivelit të kontributeve të studentëve. Universitetet daneze janë më pak autonome në këtë drejtim: kontributet janë të zbatueshme vetëm për studentët bachelor dhe master jo të BE-së dhe janë të vendosura në bashkëpunim në mes të universiteteve dhe një autoriteti i jashtëm.

Për të përmbledhur, sistemet me autonomi financiare "të mesëm të lartë" në përgjithësi ofrojnë modalitete relativisht fleksibël të financimit publik dhe lejojnë universitetet për të mbajtur suficitin që ata gjenerojnë. Në shumicën e sistemeve, huamarrja e parave dhe pronësia e ndërtesave është gjithashtu e mundur – pasqyra e këtyre treguesve është më pak e qartë. Grupi i dytë ndahet pak a shumë në mënyrë të qartë në një grup më të madh të top-ranguesëve, i cili ka fleksibilitet të konsiderueshëm në përcaktimin dhe vendosjen e kontributeve të studentëve (për të gjitha ose disa grupe studentore), dhe në një grup më të vogël të sistemeve me rangim më të ulët, në të cilin aftësia për të marrë masa dhe për të vendosur për tarifën e shkollimit është më e kufizuar.

Grupi i tretë ("i mesëm i ulët"), i cili përfshin sistemet që shënuan rezultate në mes të 41% dhe 60%, përbëhet nga Austria, Brandenburg, Republika Çeke, Finlanda, Franca, Islanda, Lituania, Norvegjia, Nordrhein-Westfalen, Polonia, Spanja, Suedia dhe Turqia. Brenda këtij grupi, ekziston një shkallë relativisht e lartë e konsistencës në lidhje me *modalitetet e financimit publik*: cikli i financimit zgjat një vit, përveç se në Austri, Brandenburg dhe Norvegji, ku është më e gjatë. Universitetet në 12 nga 13 sisteme marrin fonde publike në formën e granteve. Megjithatë, liria e tyre për shpërndarjen e këtyre fondeve është e kufizuar në shumicën e rasteve, ose nëpërmjet përdorimit të kategorive të gjera (FR, IS, LT, SE), përcaktimi i pjesëve të veçanta të financimit publik (CZ), ose ndarja e disa fondeve direkt në fakultete (PL). Në Finlandë, Norvegji, Spanjë dhe dy Lande gjermane (BB, NRW), universitetet janë të lira të ndajnë bllok grantet e tyre si ata e gjejnë të arsyeshme. Turqia, ku universitetet marrin një buxhet me pika të ndara, përbën një përjashtim në grupin e "mesëm të ulët".

Aftësia e universitetit për të mbajtur një suficit, për të marrë hua dhe të ketë në pronësi ndërtesa është e kufizuar në mënyrë të konsiderueshme në disa sisteme. Treguesi i parë - *aftësia për të mbajtur një suficit* - është ai që më së paku është i qartë: këtu, mundësitë shkojnë nga paaftësia e plotë për të mbajtur një suficit (LT), me kapacitet për të mbajtur fonde të tepërta deri në një përqindje maksimale

¹¹ Këto grupe përfshijnë studentët kombëtar/të BE-së bachelor, aster dhe studentët e doktoraturës dhe jo-të BE-së bachelor, master dhe studentët e doktoraturës.

(CZ, NO, SE), vetëm për një qëllim të paracaktuar (BB, PL), ose me miratimin e një autoriteti të jashtëm (CZ, TR). Në Austri, Finlandë, Francë, Islandë, Nordrhein-Westfalen dhe Spanjë, universitetet mund të mbajnë dhe të shpenzojnë suficitin e tyre lirishëm. Të gjitha sistemet, me përjashtim të Norvegjisë dhe Turqisë, i lejojnë universiteteve për të marrë hua. Përderisa në disa sisteme (AT, CZ, FI), institucionet mund ta bëjnë këtë pa kufizime, në sisteme tjera (ES, FR, LT), miratimi i një autoriteti të jashtëm është i nevojshëm, ndërsa në sisteme të tjera, universitetet mund të marrin hua deri në një përqindje maksimale (BB, NRW), ose nga banka të caktuara (BB, SE). Përderisa pothuajse të gjitha sistemet në grupin e dytë e bëjnë të paktën hipotetishtë të mundshme, që universitetet të zotërojnë ndërtesat që i zënë, situata është e ndryshe në grupin e tretë ("i mesëm i ulët"): vetëm në tri sisteme - Austri, Republikë Çeke dhe Spanjë – universitetet mund të kenë në pronësi ndërtesat e tyre dhe mundin lirishëm të shesin pasurin e tyre të paluajtshme. Në katër sisteme (BB, LT, NRW, SE), universitetet nuk mund të zotërojnë ndërtesat e tyre fare. Në gjashtë sistemet e mbetura, zbatohen kufizime të ndryshme, të tilla si nevoja për miratim nga një autoritet i jashtëm (FR, IS).

Sa i përket tarifave të shkollimit, grupi i tretë ndahet në dy grupe: në një grup të lartë (LT, NRW, PL, SE), universitetet mbajnë ndikim të kufizuar mbi përcaktimin e kontributeve të studentëve. Në Suedi, për shembull, universitetet mund të vendosin për tarifën për studentët jo të BE-se për nivelet bachelor dhe master, ndërsa për studentët kombëtar/të BE-së të niveleit bachelor dhe master, si dhe të gjitha programet e doktoraturës janë pa pagesë. Në Lituanë, universitetet duhet të caktojnë nivelin e kontributeve të studentëve kombëtar/BE-së për nivelet bachelor dhe master në një limit të imponuar nga jashtë, ndërsa institucionet mund të vendosin lirishëm për tarifën për gradën e doktoraturës dhe për studentët jo të BE-së për nivelet bachelor dhe master. Përkundër këtyre devijimeve, sistemet e nivelit top në përgjithësi lejojnë më shumë fleksibilitet në vendosjen e tarifave për studentët jo-të BE-së sesa për ata kombëtar/BE-së. Situata është dukshëm më ndryshe te sistemet e ulëta, të cilat përfshijnë Brandenburgun, Republikën Çeke, Francën, Islandën dhe Norvegjinë. Këtu, tarifën janë të

përcaktuara ose nga një autoritet i jashtëm, apo të mos jenë të përcaktuara fare. Austria, Finlanda, Spanja dhe Turqia janë raste të veçanta interesante: pavarësisht nga politika e rreptë për të mos pasur tarifë fare, Finlanda i takon grupit të lartë, ashtu si Austria dhe Spanja, ku tarifën e shkollimit janë të vendosura nga një autoritet i jashtëm për të gjitha grupet e studentëve. Turqia, nga ana tjetër, e cila i lejon universiteteve të saja për të vendosur tarifën e shkollimit për studentët jo-të BE-së, është e vendosur në pjesën e poshtme.

Për të përmbledhur, edhe sistemet e karakterizuara për **autonomi financiare "të mesme të ulët"** kanë tendencë për të ofruar modalitete fleksibile të financimit publik. Megjithatë, aftësia e universiteteve për të marrë hua dhe për të zotëruar ndërtesat e veta si dhe, në një shkallë disi më të vogël, për të mbajtur fonde të tepërta, është i kufizuar në mënyrë të konsiderueshme në shumicën e rasteve. Përderisa universitetet që i përkasin nivelit të lartë të grupit të tretë, mbajnë një sasi të moderuar të fleksibilitetit në përcaktimin dhe vendosjen e tarifave të studentëve, në sistemet e ulëta, ato nuk janë në gjendje as për të ngarkuar e as për të vendosur tarifën e niveleve.

Grupi i katërt ("i ulët") përfshin sistemet e arsimit të lartë me rezultatet e arritura deri në 40%, si Qiproja, Greqia dhe Hessen.

Në këtë grup, kufizime të rënda mund të vërehen. Në shumicën e sistemeve, shitja e ndërtesave të universitetit është e mundur vetëm me miratimin e një autoriteti të jashtëm (CY, GR). Në Hessen, universitetet nuk mund të zotërojnë ndërtesat e tyre fare. *Huamarrja* është krejtësisht e ndaluar në dy sisteme të arsimit të lartë (GR, HE), ndërsa në Qipro, miratimi i një autoriteti të jashtëm është i nevojshëm për ta bërë këtë. Në Qipro dhe në Greqi, universitetet nuk mund të mbajnë suficit.

Përderisa bllok grantet janë normë në grupin e parë ("të lartë"), e dytë ("të mesëm të lartë") dhe të tretë ("të mesëm të ulët"), *financimi publik* merr formën e një buxheti me vija buxhetore në dy nga tre sistemet përfshira të grupit të katërt ("të ulët") (CY, GR). Nga ana tjetër, institucionet në Hessen marrin grante bllok dhe mund të përdorin këto pa

kufizime.

Kontributet e studentëve janë të përcaktuara ose nga një autoritet i jashtëm (CY) ose nuk janë të përcaktuara fare (HE). Vetëm në Greqi universitetet mund të vendosin tarifat për nivelet e programit master.

Grupi i fundit përmban sistemet e arsimit të lartë, niveli i autonomisë financiare të të cilave është perceptuar të jetë i ulët. Ky grup karakterizohet nga mungesa pothuajse e plotë e autonomisë në fushën e kontributeve të studentëve dhe, në dy nga tre sisteme, nga modalitetet shumë të papërkulura të financimit publik. Kufizime të rënda janë të vendosura në përgjithësi në kapacitetin e universiteteve për të zotëruar vet dhe për të shitur ndërtesat e zëna të universitetit, si dhe për të marrë hua dhe për të mbajtur fondet e tepërta.

3.3 Autonomia e personelit

Tabela 14 – Rezultatet e autonomisë së personelit

Rangimi	Sistemi	Vlerësimi
1	Estoni	100%
2	Mbretëri e Bashkuar	96%
3	Republika Çeke	95%
	Suedi	95%
	Zvicër	95%
6	Finlandë	92%
	Letoni	92%
8	Luksemburg	87%
9	Danimarkë	86%
10	Lituani	83%
11	Irlandë	82%
12	Poloni	80%
13	Austri	73%
	Holandë	73%
15	Islandë	68%
16	Norvegji	67%
17	Hungari	66%
18	Portugali	62%
19	Hessen	61%
	Nordrhein-Westfallen	61%
21	Turqi	60%
22	Brandenburg	55%
23	Slovaki	54%
24	Itali	49%
25	Qipro	48%
	Spanjë	48%
27	Francë	43%
28	Greqi	14%

Në fushën e autonomisë së personelit, numri më i madh i sistemeve të arsimit të lartë bien në grupin **e lartë**. Njëmbëdhjetë Sisteme - Danimarka, Republika Çeke, Estonia, Finlanda, Irlanda, Letonia, Lituania, Luksemburgu, Suedia, Zvicra dhe Mbretëria e Bashkuar – u vlerësuan me një rezultat mbi 80%. Estonia merr një rezultat prej 100%, që tregon se institucionet mundën lirishëm të vendosin për të gjitha aspektet e personelit, duke përfshirë rekrutimin, shkarkimin dhe procedurat e avancimit dhe pagat.

Sistemet e tjera në grupin të lartë janë ndarë në një nivel të sipërm (CH, CZ, FI, LV, SE, UK) dhe një më të ulët (DK, IE, LT, LU). Sistemet e mëparshme, të cilat janë vendosur më qartë në grupin "e lartë" - dmth shënojnë mbi 90% - kryesisht përballen me kufizime vetëm në një tregues. Në Republikën Çeke, Suedi ose Letoni, për shembull, ligji parashikon udhëzime bazë në lidhje me procedurat e rekrutimit dhe të kualifikimeve. Në Finlandë dhe Britani të Madhe, pagat për personelin e lartë akademik (UK) ose për të dy profilet e personelit (FI) janë të negociuara me palë tjera, të tilla si sindikatat. Një tjetër kufizim në këtë nivelin e sipërm bëhet te procedurat e avancimit të personelit të lartë akademik: në Letoni, këto avancime janë të mundshme vetëm nëse një funksion është në dispozicion në një nivel më të lartë. Sistemi zviceran zbaton rregullore të veçantë, të tilla si një periudhë më të gjatë njoftimi për shkarkimin e një numri të kufizuar të personelit të caktuar të nivelit të lartë, zakonisht profesorë të përhershëm.

Niveli i dytë (më i ulët) në grupin e lartë përmban

sisteme të cilat imponojnë një numër pak më të madh të kufizimeve në institucionet e arsimit të lartë. Në Danimarkë, për shembull, ekzistojnë kufizime në lidhje me *procedurat e rekrutimit dhe pagave të personelit*. përdërisa numri i përgjithshëm i posteve të caktuara administrative është i kufizuar me ligj, universitetet mund të punësojnë lirishëm personel. Autoritetet daneze vendosin edhe nivele të pagave për stafin e lartë administrativ. Në të kundërt, ligjet daneze nuk specifikojnë praktikën e *shkarkimit*; megjithatë ato përmbajnë udhëzime të përgjithshme në lidhje me *procedurat e avancimit*. Irlanda është një rast i veçantë: pavarësisht mungesës së kufizimeve formale ose juridike, të gjitha rekrutimet dhe avancimet janë ngrirë si pasojë e moratoriumit të qeverisë "Korniza e kontrollit të punësimit" të vitit 2009.

Për përfundim, sistemet e përfshira në grupin e lartë gëzojnë një **nivel të lartë** të autonomisë në çështjet e personelit. Një sistem i arsimit të lartë nuk imponon kufizime në aftësinë e universiteteve për të punësuar, të paguar, për të shkarkuar dhe për të avanuar personelin. Aty ku zbatohen kufizime, ka kufizime relativisht të vogla dhe nuk e kufizojnë në mënyrë të konsiderueshme lirinë e veprimit të institucioneve. Në grupet e larta të sistemeve, rekrutimet, pagat dhe avancimet priren të jenë të rregulluara më shumë sesa shkarkimet. Kufizime janë të vendosura në rekrutime (5 sisteme), paga (6) dhe avancime (5). Shkarkimet janë të rregulluara nga jashtë në një sistem të vetëm. Së fundi, edhe pse rregulloret sektoriale specifike ekzistojnë në disa sisteme të grupit të lartë, këto nuk janë të lidhura me statusin e nëpunësve civil të universitetit.

Grupi i "mesëm i lartë" mbulon sistemet me rezultate në mes të 61% dhe 80%. Ky grup përfshin Austrinë, Hessen, Hungarinë, Islandën, Holandën, Nordrhein-Westfallen, Norvegjinë, Poloninë dhe Portugalinë, dhe mund të ndahen në dy nëngrupe. Institucionet në Austri, Islandë, Poloni dhe Holandë kanë autonomi të

konsiderueshme në *rekrutimin dhe avancimin* e personelit. Vetëm ligjet austriake dhe polake përmbajnë udhëzime lidhur me procedurat dhe kriteret për përzgjedhjen e personelit të lartë akademik. Kufizimet në këtë nivel të sipërm të sistemeve "të mesme të larta", kanë të bëjnë kryesisht me *pagat e personelit dhe shkarkimet*. Në Austri, për shembull, nivelet e pagave janë të vendosura për disa nga personeli për shkak të statusit të tyre të nëpunësit civil, ndërsa në Islandë dhe në Holandë, nivelet e pagave janë të negociuara me palë të tjera. Në Poloni, nivelet e pagave janë të vendosura nga një autoritet i jashtëm për personelin e lartë akademik dhe administrativ. Përveç Polonisë, shkarkimet e personelit janë të rregulluara në mënyrë rigorozë për shkak të statusit të nëpunësit civil të mbajtur nga disa ose nga të gjitha grupet e personelit në të gjitha sistemet, edhe pse në Austri kjo mbrojtje është dhënë vetëm për personelin e punësuar para vitit 2004. Duhet gjithashtu të theksohet se, edhe në Poloni, shumica e personelit akademik me kohë të plotë gëzojnë mbrojtje të veçantë nga shkarkimi, edhe pse ata nuk janë nëpunës civilë. Në Austri dhe Holandë, rregullore shtesë për sektorë specifikë në lidhje me shkarkimet janë negociuar si pjesë e marrëveshjeve kolektive.

Niveli i ulët i grupit të dytë (HE, HU, NO, NRW, PT) është më pak fleksibël në aspektin e *rekrutimit* të personelit: në Hungari për shembull, disa pozita të përzgjedhura akademike janë të konfirmuara nga ministria. Ngjashëm si në Austri, ligjet në Hessen, Nordrhein-Westfallen dhe Portugali specifikojnë procedurën që duhet ndjekur për punësimin e personelit të lartë akademik. Institucionet në Hungari janë të lira të vendosin për procedurat e avancimit. Në katër sistemet e mbetura, zbatohen disa kufizime, të tilla si nevoja për të mbajtur një pozitë për një numër minimal të viteve (HE, NRW) ose nevoja për një post të hapur në një nivel më të lartë (PT). Institucionet në grupin e poshtëm janë më të kufizuara në lirinë e tyre të veprimit lidhur me *pagat e personelit dhe shkarkimet*. Këtu, kufizime mund të gjenden në pothuajse të gjitha sistemet dhe për të gjitha profilet e personelit. Shkarkimet janë të rregulluara në mënyrë rigorozë për shkak të statusit civil të nëpunësit të të gjithë (HE, KA, NO, NRW) ose vetëm të ndonjë personelit (PT). Nivelet e pagave janë ose të negociuara me palë të tjera (HE, NO, NRW), ose të vendosura nga një

autoritet i jashtëm (HU); në Hessen dhe Nordrhein-Westfalen ka një kufizim të përgjithshëm për të gjitha pagesat për personelin e lartë akademik. Në Portugali, nivelet e pagave të një pjese të personelit janë të përcaktuara nga një autoritet i jashtëm për shkak të statusit të tyre të nëpunësit civil.

Për përfundim, edhe pse universitetet që i përkasin sistemeve në grupin "**e mesëm të lartë**" përballen me më shumë kufizime se sa ato që janë në grupin e parë, ato prap se prap ruajnë autonominë mbi aspekte të caktuara të personelit. Në përgjithësi, procedurat e rekrutimit dhe avancimet janë më shumë të rregulluara se sa pagat dhe shkarkimet. Në kundërshtim me grupin e parë, disa apo i gjithë personeli i universitetit në përgjithësi e kanë statusin e nëpunësit civil.

Grupi i tretë ("i mesëm i ulët"), i cili përfshin sistemet që shënuan rezultatat në mes të 41% dhe 60%, përbëhet nga Brandenburg, Qipro, Franca, Italia, Sllovakia, Spanja dhe Turqia. Pavarësia institucionale në këto sisteme është shumë e kufizuar. Kufizimet e vendosura për rekrutimin, pagesën dhe avansimin e personelit mbulojnë një spektër të gjërë. Statusi i nëpunësit civil që gëzojnë disa ose të gjithë punonjësit sistemeve kufizuese të institucioneve të grupit "të mesëm të ulët", shfaqen sidomos në marrjen e vendimeve mbi *pagat dhe shkarkimet*. Në Qipro, Sllovakia dhe Spanjë, situata është më kufizuese pasi që statusi i nëpunësit civil përcakton poashtu edhe nivelin e pagës për gjithë personelin e lartë akademik dhe administrativ. Në Itali, pagat janë fikse duke u bazuar në statusin e nëpunësit civil për gjithë personelin akademik, por jo atij administrativ. Kufizime shtesë mund të përmbajnë kufizime të përgjithshme në të gjitha pagesat e personelit (BB) dhe nivelet e pagave të cilat janë të parapërcaktuara nga një autoritet i jashtëm (FR, TR) ose e negociuar me një pale tjetër (BB). Në të gjitha sistemet, "liria e institucioneve" për të shkarkuar personelin është shumë e kufizuar për shkak të statusit të nëpunësit civil të disa ose të gjithë personelit. Në Qipro, kategoritë më të larta të stafit akademik nuk mund

të shkarkohen fare.

Avancimet janë shumë të rregulluara në përjashtim të Sllovakisë. Ligjet e arsimit të lartë mund të përcaktojnë përbërjen e komitetit të avancimit (CY, ES). Në disa sisteme, avancimet janë të mundshme vetëm nëse ka një post të hapur në një nivel më të lartë (BB, CY, TR). Në Francë, avancimet rregullohen nga kuotat vjetore, ndërsa Italia kryen një konkurs kombëtar.

Institucionet që i përkasin grupit "të mesëm të ulët" mbeten më fleksibël në *punësimin e personelit të ri*. Një numër i sistemeve ende iu japë universiteteve pak autonomi në kryerjen e rekrutimeve për të personelit të lartë administrativ (BB, SK, TR), ose të dyja kategoritë e personelit (CY, IT). (Në Itali, ligji specifikon megjithatë procedurat e përzgjedhjes që duhet ndjekur). Kufizimet në procedurat e rekrutimit ndryshojnë. Që të dyja Franca dhe Spanja praktikojnë një sistem të parazgjedhjes: në Spanjë, kandidatët për postet akademike dhe administrative duhet të jenë të akredituar personalisht nga agjencia kombëtare e akreditimit para se të punësohen në universitetet. Institucionet franceze mund të rekrutojnë vetëm personel akademik nga lista kombëtare e hartuar nga kolegët të cilët ishin pjesërisht të emëruar nga ministria. Numri i posteve akademike është i kufizuar nga një autoritet i jashtëm në Francë dhe Turqi. Një autoritet i jashtëm konfirmon disa emërimet të stafit akademik në Sllovakia, dhe madje kryen rekrutimin (e administratorëve të lartë) në Francë.

Universitetet e sistemeve të vendosura në grupin e tretë, ku autonomia është parë të jetë "**e mesme e ulët**", përballen me kufizime në shumicën e treguesve të personelit dhe për të dyja profilet e stafit. Në një numër të sistemeve, më shumë se një kufizim vlen për një tregues. Institucionet në këtë grup kanë më pak kufizime në punësimin e personelit; shumica e sistemeve ruajnë disa liri për të përcaktuar procedurat e rekrutimit, kryesisht për stafin e lartë administrativ.

Duke shënuar rezultat nën 41%, Greqia është i vetmi sistem në të cilin autonomia e personelit perceptohet të jetë e ulët. Institucionet greke janë të kufizuara nga (shpesh herë shumëfish) kufizime të vendosura në të gjitha fushat e personelit të arsimit të lartë. Numri i posteve është i kufizuar; Emërimet janë të konfirmuara nga një autoritet i jashtëm për personelin akademik kurse për atë

administrativ kryhen nëpërmjet një sistemi kombëtar të centralizuar. Pagat dhe shkarkimet janë të rregulluara në mënyrë rigorozë për shkak të statusit të nëpunësit civil të mbajtur nga i gjithë personeli, dhe ligji parashikon kërkesa të detajuara për procesin e gradimit. Universitetet greke në këtë mënyrë kanë pak ose aspak zë mbi çështjet e personelit.

3.4 Autonomia akademike

Tabela 15 – Rezultatet e autonomisë akademike

Rangimi	Sistemi	Vlerësimi
1	Irlandë	100%
2	Norvegji	97%
3	Mbretëri e Bashkuar	94%
4	Estoni	92%
5	Finlandë	90%
6	Islandë	89%
7	Qipro	77%
8	Luksemburg	74%
9	Austri	72%
	Zvicër	72%
11	Hessen	69%
	Nordrhein-Westfalen	69%
13	Brandenburg	67%
14	Suedi	66%
15	Poloni	63%
16	Itali	57%
	Spanjë	57%
18	Danimarkë	56%
	Sllovaki	56%
20	Letoni	55%
21	Portugali	54%
22	Republikë Çeke	52%
23	Holandë	48%
24	Hungari	47%
25	Turqi	46%
26	Lituani	42%
27	Greqi	40%
28	Francë	37%

Në fushën e autonomisë akademike, gjashtë vende - Estonia, Finlanda, Islanda, Irlanda, Norvegjia dhe Mbretëria e Bashkuar - janë përfshirë në grupin e

lartë dhe universitetet e tyre në këtë mënyrë mund të konsiderohen si **shumë autonome**. Me një rezultat prej 100%, Irlanda është në krye. universitetet irlandeze lirishëm mund të vendosin për të gjitha aspektet e autonomisë akademike¹². Një tipar i përbashkët për të dy sistemet e larta, dmth Irlanda dhe Norvegjia, është aftësia e institucioneve të tyre për të vendosur mbi numrin e përgjithshëm të vendeve të studimit dhe të përzgjedha e studentëve. Universitetet norvegjeze janë të lira të pranojnë studentë sa ata dëshirojnë, por jo domosdoshmërisht do të marrin fonde publike shtesë.

Paaftësia e universiteteve për të vendosur në mënyrë të pavarur për numrin e studentëve - numri i përgjithshëm në shumicën e rasteve janë të negociuara me një autoritet të jashtëm - vendos Estoninë, Finlandën, Islandën dhe Mbretërinë e Bashkuar më poshtë se dy sistemet më lartë. Kufizime tjera ekzistojnë në lidhje me futjen dhe përfundimin e programeve akademike. Në Estoni dhe Islandë, universitetet janë akredituar për fusha të caktuara të studimit, ndërsa në Finlandë, institucionet mund të ofrojnë vetëm programe akademike brenda kompetencave të tyre arsimore të përcaktuara më parë. Përveç kësaj, Finlanda aplikon edhe disa kufizime në zgjedhjen e gjuhës mësimore.

Grupi i dytë ("i mesëm i lartë") përfshin sistemet që shënuan rezultat në mes të 61% dhe 80%, dhe përbëhet nga Austria, Brandenburg, Qipro, Hessen, Luksemburg, Nordrhein-Westfalen, Suedia, Zvicëra dhe Polonia. Në mesin e këtyre sistemeve, vetëm Luksemburg dhe Polonia lejojnë universitetet e tyre që të vendosin për numrin e përgjithshëm të studentëve dhe për të zgjedhur studentët në nivelin bachelor dhe master.

12 Universitetet e Irlandës janë të detyruara për të nxjerrë në Universitetet Bordit të Cilësisë irlandeze për të shqyrtuar dhe vërtetuar proceset e tyre nga jashtë nëpërmjet një kontrolli institucional. Edhe pse kjo teknikisht nuk përbën një zgjedhje të lirë të mekanizmave për sigurimin e cilësisë dhe të ofruesit, një sistem auditimi institucional është parë për të përmirësuar proceset e sigurimit në masë të madhe të cilësisë duke minimizuar kostot burokratike, rritjen e efikasitetit, dhe duke siguruar standarde të larta të mësimdhënies dhe të të nxënësit (Deklaratë Parimore mbi Cilësi dhe Sigurimin e Cilësisë në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë, EUA, 2010). Irlanda, pra, nuk ka marrë një zbritje për këtë tregues. Një situatë e ngjashme mund të gjendet edhe në Estoni, Finlandë, Norvegji dhe Mbretëri e Bashkuar

Në të gjitha sistemet e tjera, aplikohen kufizime të ndryshme. Numrat e përgjithshëm të studentëve në disa raste negociohen me një autoritet të jashtëm (BB, CY, HE, NRW); Austria dhe Zvicra praktikojnë një sistem të pranimeve falas. Përzgjedhja e studentëve mund të bashkërregullohet (AT, BB, CY, HE, NRW, SE) apo të kontrollohet nga jashtë (AT, CH)¹³. Universitetet në shumicën e sistemeve në grupin "e mesëm të lartë" ruajnë aftësinë për të vendosur kriteret e përzgjedhjes për programet master (BB, CY, HE, LU, NRW, PL).

Lidhur me *akreditimin e programeve të studimit*, ka dallime të konsiderueshme midis vendeve në grupin "e mesëm të lartë". Luksemburgu dhe Zvicra nuk kërkojnë ndonjë akreditim paraprak, ndërsa institucionet austriake dhe suedeze përballen me kufizime vetëm të vogla: në Austri, futja e programeve lidhet me marrëveshjet e performancës së negociuar ndërmjet universiteteve dhe qeverisë. Në Suedi, vetëm një pakicë e programeve duhet të jenë të akredituara përpara se të futen. Në sistemet e mbetura të grupit, akreditimi paraprak - ose si në rastin e Qipros, miratimi nga ana e ministrisë - është i detyrueshëm për të dy nivelet, si bachelor ashtu edhe master (BB, HE, NRW). Polonia është një rast i veçantë sepse programet e reja në të gjitha nivelet duhet të shfaqen në listën kombëtare të fushave standarde të studimit. Futja e programeve të doktoraturës është e rregulluar me më pak forma rigoroze. *Programet mund të ndërpriten* ose në mënyrë të pavarur nga universitetet (CY, CH, HE, LU, NRW, PL, SE) ose me negociata me një autoritet të jashtëm (AT, BB).

Kjo pamje është e ndryshme në mënyrë të ngjashme në fushën e sigurimit të cilësisë. Në tri vende në grupin "e mesëm të lartë", universitetet lirishëm mund të zgjedhin dy mekanizmat e *sigurimit të cilësisë dhe ofruesit* (AT, CH, CY). Nga ana tjetër, institucionet në Luksemburg, Poloni dhe Suedi nuk mund të zgjedhin as regjimin e sigurimit të cilësisë e as agjencinë. Një situatë e veçantë zbatohet në tri shtetet gjermane, ku, edhe pse proceset e sigurimit të cilësisë janë të përshkruara, universitetet janë në gjendje të zgjedhin mes agjencive gjermane, austriake dhe zvicerane të akredituara nga Këshilli Kombëtar i Akreditimit.

Liria e universitetit për të *zgjedhur gjuhën e*

mësimit dhe për të hartuar *përmbajtjen e programeve akademike* nuk është e zvogëluar në mënyrë të konsiderueshme në grupin "të mesëm të lartë". Vetëm në Qipro ligji specifikon udhëzime strikte në lidhje me gjuhën e mësimit: Programet bachelor duhet të mësohen në gjuhën kombëtare kurse nivelet master mund të ofrohen edhe në një gjuhë tjetër, vetëm nëse ato gjithashtu janë në dispozicion në greqishte. Në Poloni, disa standarde akademike, në vend të përmbajtjes aktuale akademike, janë të përshkruara nga jashtë.

Institucionet në sistemet me **autonomi akademike "të mesëm të lartë"** në këtë mënyrë mbajnë pothuajse liri të plotë në zgjedhjen e gjuhës së mësimit dhe dizajnimin të përmbajtjes së programeve akademike. Nga ana tjetër, pothuajse të gjitha sistemet përballen me kufizime kur vendoset në numrin e përgjithshëm të studentëve dhe mekanizmat e pranimit, edhe pse institucionet mund të vendosin ende kritere të përzgjedhjes për programet master në shumicën e sistemeve. Sa i përket akreditimit dhe sigurimit të cilësisë, situata rajonale dhe kombëtare ndryshonë fuqishëm. Mundësitë këtu shkojnë nga asnjë kërkesë formale të akreditimit për akreditimin e detyrueshëm për programet bachelor, programet master ose që të dyja, dhe nga një zgjedhje e lirë e procedurave për sigurimin e cilësisë dhe ofruesit deri në aftësinë për të mos pasur mundësi për të zgjedhur asnjërin.

Grupi i tretë ("i mesëm i ulët"), i cili përfshin sistemet që shënuan rezultate në mes të 41% dhe 60%, përbëhet nga Republika Çeke, Danimarka, Hungaria, Italia, Letonia, Lituania, Holanda, Portugalia, Sllovakia, Spanja dhe Turqia. Ngjashëm si në grupin "e mesëm të lartë", sistemet në grupin "e mesëm të ulët" imponojnë një shumëllojshmëri të kufizimeve në lidhje me kapacitetin e universiteteve për të vendosur mbi numrat e përgjithshëm të studentëve dhe të përçaktojë mekanizmat e pranimit. Në tre vende

13 Dy kufizime mund të aplikohen për disa vende (shih Austria, për shembull), pasi që kjo pyetje është pyetur edhe për studentët bachelor dhe master.

(DK, IT, TU), universitetet vetë mund të vendosin për numrin e vendeve të studimit. Në të gjitha sistemet e tjera të arsimit të lartë zbatohen kufizime, të tilla si nevoja për të negociuar me një autoritet të jashtëm (CZ, ES, PT) ose një skemë të pranimit falas (NL). Një sistem alternativ ku universitetet vendosin për vendet e studimit me pagesë, ndërsa një autoritet i jashtëm fikson ato që do jenë të financuara nga shteti, mund të gjendet në Hungari, Lituani dhe Sllovakia. Vetëm në Turqi numri i përgjithshëm i studentëve është i vendosur në mënyrë të njëanshme nga një autoritet i jashtëm. Në mënyrë të ngjashme me sistemet në grupin e dytë, ato që janë në pjesën e tretë janë të karakterizuara nga një mospërputhje e veçantë mes aftësisë së universiteteve për të vendosur kritere të pranimit për programet bachelor dhe master. Institucionet në tetë nga 11 sisteme (CZ, ES, IT, LV, LT, PT, SK, TR) mund të përcaktojnë kritere të pranimit për studentët master; vetëm në tre sisteme (CZ, IT, SK) këtë mund bëjnë për studentët bachelor. Në sistemet e mbetura, pranimi në nivelin bachelor është ose i bashkërregulluar (ES, LV, NL, PT, TR) ose kyresisht i kontrolluar nga një autoriteti jashtëm (DK, HU, LT).

Dallimi në mes të grupeve "mesëm i ulët" dhe "mesëm i lartë" është më i madh në fushat e *procedurave të akreditimit të programeve dhe të sigurimit të cilësisë*. Përderisa një numër i sistemeve në grupin "e mesëm të lartë" ofrojnë fleksibilitet të konsiderueshëm në këtë drejtim, vendet në grupin e tretë, nuk i lënë institucionet të zgjedhin mekanizmat e sigurimit të cilësisë si dhe agjencitë. Përderisa akreditimi i programit është i nevojshëm vetëm në disa sisteme dhe për disa lloje të niveleve në grupin "e mesëm të lartë", në grupin "e mesëm të ulët", akreditimi është i detyrueshëm posaqërisht për të gjitha nivelet akademike në pothuajse të gjitha sistemet e arsimit të lartë. Kufizimet përfshijnë nevojën për akreditim paraprak për programet që do të futen ose do të financohen (CZ, DK, ES, HU, IT, LT, NL, PT, SK), kërkesa e një licence institucionale operative (LV), ose nevoja që këshilli kombëtar i arsimit të lartë të miratojë të gjitha programet (TR). Vetëm programet e doktoraturës në Danimarkë dhe Holandë mund të futen lirishëm. Nga ana tjetër, universitetet në gati të gjitha sistemet janë të lirë për të përfunduar programet në mënyrë të pavarur. Në Turqi, institucionet negociojnë ndërprerjen e programeve me një autoritet të jashtëm.

Liria për të vendosur mbi gjuhën e mësimit është e kufizuar vetëm në Republikën Çeke, Letoni dhe Lituani. Për shembull, në Republikën Çeke programet që mësohen vetëm në gjuhë të tjera nuk marrin fonde publike. Në anën tjetër, universitetet lituaneze mund të zgjedhin gjuhën e mësimit vetëm për programet që janë pjesë e një strategjie të ndërkombëtarizimit.

Në tri sisteme të grupit "të mesëm të ulët" (IT, LV, LT), janë të përshkruara disa përmbajtje akademike. Për shembull në Itali, ligji përcakton objektivat arsimore dhe rezultatet e të nxënit. Në Letoni, module të caktuara, të tilla si aftësitë sipërmarrëse, janë të detyrueshme për të gjitha programet.

Në përcaktimin e numrit të përgjithshëm të studentëve dhe përzgjedhjen e studentëve, vendet në grupin "**e mesëm të ulët**" shfaqin karakteristika të ngjashme me ato të grupit "të mesëm të lartë". Pasqyra është e larmishme, me mundësi duke filluar nga vendimet e pavarura institucionale për rregullimin e njëanshëm të numrit të studentëve dhe kriteret e pranimit nga një autoritet i jashtëm. Universitetet në një pakicë të vendeve në grupin "e mesëm të ulët" janë të kufizuara në përzgjedhjen gjuhës mësimore dhe dizajnimin e përmbajtjes akademike. Tipari përcaktues i grupit "të mesëm të ulët" është se universitetet nuk mund të zgjedhin proceset për sigurimin e cilësisë dhe ofruesit dhe se programet e tyre zakonisht duhet të jetë të akredituar para se ato të futen.

Franca dhe Greqia janë të përfshira në grupin e "ulët", i cili përfshin vendet që shënuan rezultate nën 41%. Së pari, universitetet në dy sistemet nuk kanë fleksibilitet në përcaktimin e numrit të përgjithshëm të studentëve: në Greqi, ato janë të negociuara me qeverinë, ndërsa Franca përdor një sistem të pranimit të lirë. Kufizime të mëdha ka poashtu edhe në futjen e programeve akademike: të gjitha duhet të dorëzohen për akreditim paraprak. Proceset e sigurimit të cilësisë dhe të

ofruesëve janë të përshkruara, dhe aftësia e institucioneve për të zgjedhur gjuhën e mësimit është e cunguar në të dyja sistemet: të gjitha programet bachelor dhe një pjesë e programeve master duhet të mësohen në gjuhët kombëtare.

Në këtë grup mbetet pak liri veprimi në lidhje me përzgjedhjen e studentëve: edhe pse pranimi në programet bachelor është i rregulluar nga një autoritet i jashtëm, universitetet janë të lira për të vendosur kriteret e përzgjedhjes për gradën master. Në mënyrë domethënëse, të dy universitetet, si ajo franceze ashtu edhe jo greke janë në gjendje për të hartuar përmbajtjen

akademike të niveleve të tyre, pa ndërhyrjen e shtetit.

Grupi i katërt përmban ato sisteme të arsimit të lartë ku niveli i autonomisë të të cilave është përceptuar të jetë i **ulët**. Vendet në këtë grup përballen me kufizime të rënda në pothuajse të gjitha fushat e autonomisë akademike. Ç'është më e rëndësishmja, megjithatë, ata janë të lirë të zhvillojnë programet e tyre akademike.

4. Përceptimet dhe sfidat

Gjatë intervistave, të anketuarit janë pyetur disa pyetje të përgjithshme, të cilat kanë për qëllim për të siguruar një pasqyrë të perceptimeve të tyre mbi sfidat më të mëdha që lidhen me autonominë universitare dhe nivelin e përgjithshëm të autonomisë në sistemet e tyre respektive. Përgjigjet kanë konfirmuar edhe një herë se perceptimet e autonomisë janë të kushtëzuara në sfond të veçantë të një sistemi historik, social dhe kulturor. Për shembull, përdërisa në disa sisteme përfshirja e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese institucionale shihet si një masë e rëndësishme e llogaridhënies, në vende tjera ajo konsiderohet si ndërhyrje në punët e brendshme të universitetit (veçanërisht nëse anëtarët e jashtëm emërohen kryesisht nga autoritetet e jashtme). Është interesante të theksohet se pikëpamjet mbi sfidat kryesore për autonominë universitare nuk kanë ndryshuar në mënyrë të konsiderueshme në krahasim me të dhënat në kuadër të studimit të mëparshëm EUA-së "Autonomia Universitare në Evropë I". Perceptimet mund të grupohen në kategoritë e mëposhtme.

Sfidat e lidhur me implementimin e reformës

Edhe pse përparimet në reformat e qeverisjes në dekadën e fundit kanë qenë përgjithësisht të mirëpritura nga akterët e arsimit të lartë, ndryshimet në ligj janë bërë shkak për shqetësim në një numër vendesh. Pasojat aktuale e ndryshimeve të mëdha rregullatore shpesh janë konsideruar si të paqarta. Në disa vende, reformat e reja janë duke u zhvilluar, ndërsa ndryshimet e miratuara më parë ligjore mbeten për t'u zbatuar. Është komentuar shpesh se autoritetet publike nuk e kanë mbështetur sa duhet zhvillimin e një seri të re të aftësive dhe kompetencave, veçanërisht në fushën e udhëheqjes dhe menaxhimit, për të mundësuar universiteteve të shfrytëzojnë përdorimin e autonomisë institucionale të fituar rishtasi. Në disa vende, kryesisht nga evropa jugore, zbatimi i reformave mbetet një sfidë e rëndësishme për shkak të vështirësive të brendshme lidhur me strukturën organizative të institucioneve.

Dallimet në mes të autonomisë formale dhe praktike

Një numër i të intervistuarve përmenden mospërputhje të konsiderueshme midis autonomisë formale dhe asaj praktike. Në shumë vende, për shembull, kapaciteti i universitetit për të zotëruar dhe për të përdorur ndërtesat si asetë është parë ë masë të madhe si teorike. Në mënyrë të ngjashme, pavarësisht nga përdorimi pothuajse universal i bllok granteve, institucionet shohin kufizime në ndarjen e brendshme të financimit të tyre publik përmes përcaktimit dhe vendosjes të marrëveshjeve të synuara si kufizuese. Nga ana tjetër, universitetet në disa sisteme të arsimit të lartë në fakt mund të kenë më shumë liri për të manovruar sesa që sugjeron korniza ligjore.

Çështjet financiare

Çështjet financiare janë identifikuar si sfidat më të ngutshme nga shumica e konferencave rektorëve kombëtar me të cilat përballen universitetet sot. Çështjet kryesore të përmendura në lidhje me një përdorim të kufizuar të bllok granteve janë, periudhat e shkurtra të financimit, paaftësia për të zotëruar dhe të shitur ndërtesat, për të mbajtur suficit dhe për të ngarkuar tarifat e shkollimit. Paaftësia për të vendosur lirshëm për pagat e personelit është parë si një tjetër kufizim që mund të çojë në disavantazh konkurrues në një treg global të arsimit të lartë. Ndikimi i krizës ekonomike mbi gjendjen aktuale të autonomisë universitare është njohur botërisht si një sfidë e madhe. Në disa vende, rregullat e reja e masave shtrënguese janë perceptuar si reduktim i autonomisë. Në sistemet ku qasja në studime është e lirë, paaftësia për të zgjedhur studentët u pa si një sfidë e madhe. Kjo është perceptuar si edhe më problematike, kur kombinohet me nivele të ulëta ose të reduktuara të financimit dhe një popullsi në rritje të studentëve.

Kërkesat e llogaridhënies

Të intervistuarit theksuan se kërkesat e tepërta të llogaridhënies si një vështirësi shtesë, në shumicën e rasteve të shkurtimet e financimit si dhe shtrëngimin e buxheteve publike. Përdërsa ishte pranuar lehtësisht se universitetet duhet të mbajnë përgjegjësi ndaj shoqërisë dhe ndaj financuesëve të tyre, poashtu u tha se futja e masave të tepërta të resurseve dhe kohës intenzive burokratike poashtu parandalon universitetet të arrijnë potencialin e tyre të plotë. Në vend se të vendosen objektive afatgjate dhe marrja e lidërshiptit strategjik, disa qeveri kanë shfaqur një tendencë në rritje për mikro-menaxhuar punët e universitetit. Proceset e sigurimit të cilësisë poashtu ngritën shqetësime. Akreditimet e rrepta të programeve dhe, në disa raste, statuse të reja ligjore të agjencive për sigurimin e cilësisë janë konsideruar si kufizues të autonomisë.

Niveli i përgjithshëm i autonomisë

Kur krahasojmë kornizat ligjore në të cilën institucionet veprojnë me ato të dekadave të mëparshme, u zbulua se niveli i autonomisë universitare është rritur me të vërtetë me kohë. Pavarësisht nga kufizimet e shumta që ende zvogëlojnë autonominë, të intervistuarit në përgjithësi vlerësuan nivelin e lirisë të sistemit të tyre institucionale, si të kënaqshëm në krahasim me të kaluarën. Vetëm në një pakicë të vogël të vendeve, niveli i autonomisë konsiderohej si e pakënaqshme. Megjithatë, në një numër të vendeve, këto ndryshime me miratimin e masave shtrënguese janë konsideruar se kanë reduktuar autonominë financiare dhe personelit njësoj. Dhe kur nivelet e lirisë institucionale janë krahasuar me sistemet e tjera, shumë të intervistuar mendonin se autonomia e tyre është dukshëm më e ulët sesa ai i institucioneve në vendet e tjera.

5. Trendet

Reformat e fundit të qeverisjes në shumë vende evropiane kanë ndikuar në **autonominë organizative** të universiteteve. Në disa raste, statusi i tyre ligjor ka ndryshuar. Për shkak të diversitetit të kornizave ligjore kombëtare, format individuale organizative janë të vështira për t'u krahasuar. Megjithatë, statusi i ri zakonisht ofron liri më të madhe nga shteti dhe, në shumicën e rasteve, shkon dorë për dorë me rritjen e pjesëmarrjes së anëtarëve të jashtëm në organet e qeverisjes universitare.

Në shumicën e universiteteve evropiane, anëtarë të jashtëm tani marrin pjesë në vendimet më të rëndësishme në organet drejtuese të institucionit. Në sistemet ku organet vendimmarrëse më parë nuk kanë përfshir anëtarë të jashtëm, ky zhvillim është diskutuar në formë më të konstatuar, veçanërisht nëse disa prej këtyre anëtarëve janë të zgjedhur nga qeveria. Kjo është parë shpesh si një mënyrë për qeveritë për të fituar ndikim më të madh mbi proceset e vendimmarrjes të brendshme, duke reduktuar kështu autonominë institucionale.

Në shumicën e vendeve të Evropës Veriore, universitetet janë në gjendje për të zgjedhur anëtarët e tyre të jashtëm lirshëm, edhe pse në disa nga këto sisteme, një autoritet i jashtëm emëron zyrtarisht anëtarët e jashtëm të cilët janë vënë përpara nga universiteti. Në shumicën e sistemeve, qeveria ende pjesërisht ose plotësisht kontrollon emërimin e anëtarëve të jashtëm. Edhe pse shihet një ndryshim i dukshëm në drejtim të organeve më të vogla dhe më efektive të qeverisjes, organet qeverisëse shumë të mëdha ekzistojnë ende në disa sisteme, veçanërisht në vendet e mesdheut.

Shumica e universiteteve janë të lira të vendosin për strukturat e tyre të brendshme akademike dhe mund të krijojnë entitete juridike. Në disa raste, institucionet mund të kryejnë aktivitete të caktuara shtesë më lirshëm përmes këtyre subjekteve të ndryshme juridike.

Kreu i ekzekutiv zgjidhet gjithmonë nga vetë institucioni. Në gjysmën e sistemeve të anketuara,

zgjedhja ose zgjedhjet duhet të konfirmohen nga një autoritet i jashtëm. Ky është një formalitet në shumicën e rasteve, edhe pse në asnjë mënyrë në të gjitha, rastet: në disa sisteme, autoriteti i jashtëm mund të mbajnë peshë të konsiderueshme në procesin e përzgjedhjes. Kohëzgjatja e mandatit është pothuajse gjithmonë e specifikuar në ligj, e cilat ose tregojnë mandatin e saktë, ose një periudhë maksimale.

Për të drejtuar zhvillimin e ardhshëm të autonomisë organizative, do të jetë e rëndësishme për të forcuar më tej lëvizjen drejt organeve të vogla qeverisëse dhe për të dhënë universiteteve më shumë pavarësi në zgjedhjen e anëtarëve të jashtëm në trupat e tyre qeverisëse.

Autonomia financiare është vendimtare për universitetet për të arritur qëllimet e tyre strategjike, kështu që kufizimet në këtë fushë janë parë si veçanërisht të kufizuara. Në pothuajse të gjitha vendet, universitetet i marrin fondet tyre publike përmes granteve në bllok. Buxhetet si akte të vetme tani janë tepër të rralla. Megjithatë, në gati gjysmën e sistemeve që përdorin bllok grantet, mundësitë e brendshme të shpërndarjes janë të kufizuara disi me ligj. Kjo shtrihet nga një division deri në kategori të gjëra me ose pa mundësi të kufizuara për të zhvendosur fonde midis tyre me përcaktim të pjesëve të caktuara të grantit për qëllime të veçanta. Në pothuajse të gjitha sistemet, universitetet marrin fonde e tyre për një periudhë prej një viti, që e bën planifikimin afatgjatë të vështirë.

Në më shumë se gjysma e sistemeve të anketuar, universitetet mund të mbajnë suficitin financiar. Në pjesën e mbetur institucionet ose nuk janë në gjendje për të mbajtur një suficit ose janë të kufizuara kryesisht për shkak të kufizimeve të caktuara. Universitetet tani janë në gjendje për të marrë para hua në shumicën e sistemeve, edhe pse kufizime të ndryshme ende zbatohen. Për shembull, ato mund të marrin hua vetëm një sasi të kufizuar ose të kërkojnë autorizimin e një autoriteti publik për ta bërë këtë. Vetëm në gjashtë sisteme universitete mund të marrin para hua pa asnjë kufizim.

Institucionet mund të zotërojnë pasuri të patundshme në shumicën e vendeve të anketuara. Megjithatë, kjo nuk do të thotë se institucionet në fakt edhe i zotërojnë vetë shumicën e ndërtesave të tyre. Ato mund të jenë në pronësi të kompanive të pasurive të paluajtshme publike ose private. Edhe ato institucione që vetë kanë në zotërim ndërtesat e tyre shpesh herë i'u kërkohet një autorizim i jashtëm për t'i shitur ato ose e kanë të ndaluar tërësisht për të vepruar kështu.

Në lidhje me tarifat e shkollimit, gjendja është shumë e ndërlikuar. Popullata e ndryshme studentore - bachelor, master dhe ata të doktoraturës, si dhe studentët kombëtar/të BE-së dhe ata ndërkombëtar - janë trajtuar shumë ndryshe. Tarifa janë aplikuar për studentët kombëtar/të BE-së në nivel bachelor dhe master në shumicën e sistemeve. Megjithatë, vetëm në shumë pak sisteme të institucioneve, ato mundën lirshëm të vendosin tarifat për gradën bachelor. Në pjesën e mbetur, një autoritet i jashtëm ose përcakton nivelet e tarifës në mënyrë të njëanshme, vendos një limit maksimal, ose bashkëpunon me institucionet në përcaktimin e kontributeve të studentëve. Pak më shumë sisteme - tetë – i'a mundësojnë universiteteteve të tyre për të vendosur tarifat në nivelin master.

Pamja duket shumë më ndryshe për studentët ndërkombëtar. Universitetet nuk janë në gjendje të kërkojnë pagesë në nivelin bachelor dhe master në vetëm gjashtë sistemeve. Në 12 sisteme, universitetet mund të vënë tarifa në mënyrë të pavarur në nivel bachelor; në 13 sisteme, ato mund ta bëjnë këtë në nivelin master. Reformat e fundit, sidomos në disa sisteme të Evropës veriore, kanë mundësuar universitetet për të vendosur tarifat për studentët jo të BE-së, ose lirshëm ose nën një limit të imponuar nga jashtë. Në raste të tjera, tarifat janë hequr, kryesisht pas një ndryshimi në qeveri.

Reformat e ardhshme në lidhje me autonominë financiare duhet veçanërisht të synojnë për të zgjeruar gjatësinë e periudhës së financimit. Është gjithashtu e rëndësishme që masat shtrënguese të aplikuar nga qeveritë pas krizës ekonomike nuk çojnë në kontrolle më të forta dhe një drejtues më të drejtpërdrejtë të buxhetit të universitetit.

Autonomia personelit është përmirësuar në lidhje

me procedurat e rekrutimit. Universitetet në shumicën e vendeve janë të lirë për të rekrutuar personelin e tyre të lartë akademik dhe administrativ. Emërimi duhet të konfirmohet nga një autoritet i jashtëm vetëm në një numër të vogël vendesh.

Megjithatë, në shumicën e sistemeve universitetet nuk janë krejtësisht të lira për të vendosur pagat e personelit të tyre. Një gamë të gjerë e kufizimeve ekziston. Edhe pse në disa vende statusi i nëpunësit civil i universitetit është hequr ose është duke i skaduar jetëgjatësia, në shumë sisteme ajo ende vlen edhe për të paktën disa pjesë të personelit të universitetit. Në shumicën e rasteve, kjo nënkupton rregulla të rrepta për këto kategori të personelit në krahasim me rregullat private kombëtare të ligjit të punës. Në disa vende autonomia e universiteteve mbetet e kufizuar nga shkallët e përshkruara të pagave.

Në më shumë se gjysmën e vendeve të anketuara, universitetet ndjekin rregulla specifike (përmbi ligjeve standarde të punës) për shkarkimet e personelit. Personeli mund të avancohet lirshëm nga universitete në 12 vende. Në shumicën e vendeve të tjera numri i përgjithshëm i posteve është ende i rregulluar nga qeveria dhe universitetet për këtë arsye mundën të vazhdojnë vetëm me avancime në qoftë se një pozitë në nivel më të lartë është në dispozicion.

Për sa i përket **autonomisë akademike**, reformat e fundit, në veçanti të proceseve për sigurimin e cilësisë, kanë pasur një ndikim të fortë. Shumica e vendeve vendosin disa rregulla për numrin e përgjithshëm të studentëve. Hyrja falas për të gjithë ata që mbajnë kualifikimet themelore është një përjashtim; dhe madje edhe në këto vende, presionet mbi fondet publike mund të çojnë në ndryshime në të ardhmen. Në të gjitha vendet e tjera, numri i nxënësve mund të bashkë-rregullohet me një autoritet publik ose të vendoset vetëm nga një autoritet publik ose universitetet. Përzgjedhja e studentëve bëhet në mënyrë të pavarur nga universiteti në mbi një të tretën e vendeve të anketuara. Universitetet nuk janë në gjendje për të zgjedhur studentët vetëm në një pakicë vendesh, ose për shkak se pranimet janë të rregulluara nga një autoritet i jashtëm, ose për shkak të pranimit të lirë.

Futja e programeve të reja akademike zakonisht kërkon disa forma të miratimit nga një autoritet publik. Në rreth një të katërtën e vendeve të anketuara, universitetet janë në gjendje për të hapur programe akademike pa akreditim paraprak. Në shumicën e sistemeve të mbetura, universitetet kërkojnë akreditimin paraprak për programet që do të futen apo do të financohen publikisht. Kjo çasje është shumë e ngjashme për programet bachelor dhe master; ajo vetëm ndryshon më fort në rastin e programeve të doktoraturës.

Universitetet në shumicën e vendeve kanë autoritet të plotë për të mbyllur programet akademike. Vetëm në një numër të vogël të sistemeve ato kanë nevojë për të negociuar këtë me një autoritet publik. Në rreth dy të tretat e vendeve të studiuar, universitetet mund të zgjedhin gjuhën e mësimin. Në vendet e tjera, ka kufizime e ndryshme të cilat shihen si një disavantazh i madh konkurrues në përpjeket për të tërhequr studentë dhe personel ndërkombëtar.

Universitetet në përgjithësi nuk janë në gjendje për të zgjedhur mekanizmat e tyre të sigurimit të cilësisë. Vetëm në katër vende ato janë të lira ta bëjnë këtë. Megjithatë, në vetëm në një të tretën e sistemeve të anketuara, universitetet mund të paktën të zgjedhin agjencin e sigurimit të cilësisë.

Reformat e ardhshme duhet të fokusohen në dhënien që universiteteve t'i ipet liri më të madhe në përcaktimin e kritereve të veta të pranimit. Gjithashtu do të jetë vendimtare për të gjetur ekuilibrin e duhur midis autonomisë dhe përgjegjësisë, duke nxitur auditime institucionale apo vlerësime të proceseve të brendshme të cilësisë.

Edhe pse analiza tregon se janë bërë përmirësime në shumë vende dhe fusha, shumë sisteme ende nuk u japin universiteteve të tyre pavarësi të mjaftueshme. Është e rëndësishme të theksohet se kriza ekonomike, e cila goditi Evropën në vitin 2008, ka pasur efekte afatgjate jo vetëm në aspektin financiar, por edhe në aspekte të tjera të autonomisë institucionale dhe të llogaridhënies. Në disa vende, qeveritë kanë aplikuar më shumë mekanizma të drejtpërdrejtë drejtues. Në shumë

raste, kjo ka rezultuar në një rritje të konsiderueshme në masave të llogaridhënies, të cilat nuk janë gjithmonë të përshtatshme. Debatet mbi efikasitetin e sistemeve të arsimit të lartë dhe "gradën e duhur" të diversitetit institucional mund të çojnë disa qeverive për të krijuar më shumë mekanizma të drejtpërdrejta drejtuese. Prandaj është e rëndësishme për të krijuar mekanizma, të tilla si dialogu me palët e interesuara, që rrisin efikasitetin dhe nxisin diversitetin pa kufizime të autonomisë institucionale.

Divergjenca e shpeshtë midis autonomisë formale dhe asaj praktike tashmë është vënë në pah. Ky studim dhe raportet e tjera të EUA-së kanë treguar se një nga sfidat kryesore të reformave të qeverisjes qëndron në zbatimin praktik të rregullave. Për të zbatuar reformat ligjore me sukses, ata duhet të jenë të shoqëruara nga mbështetja për ngritjen e kapaciteteve institucionale dhe zhvillimin e burimeve njerëzore. Në mënyrë që të përdoret në formë të plotë autonomia më të madhe institucionale dhe për të përmbushur detyra të reja, aftësi shtesë të menaxhimit dhe lidhshimit janë të nevojshme. Mbështetja për të mundësuar përvetësimin e aftësive të tilla është e domosdoshme për reformat e suksesshme të qeverisjes.

Shtojcat

Shtojca 1 – Kontribuesit e studimit

Konferenca e rektorëve kombëtar dhe institucionet partnere në vijim kanë kontribuar në këtë studim.

Austri	Heribert Wulz, Sekretar i përgjithshëm, Universitetet e Austrisë (UNIKO)
Qipro	Gregory Makrides, Drejtor i marrëdhënieve të hulumtimit dhe ndërkombëtare, Universiteti i Qipros
Republika Çeke	Václav Hampl, President, Konferenca e rektorëve çek (CRC)
Danimarkë	Jens Oddershede, President & Susanne Bjerregaard, Sekretare e përgjithshme, Universitet e Danimarkës (DKUNI)
Estoni	Kairi Solmann, Sekretar i përgjithshëm, Konferenca e rektorëve estonez (ERN)
Finlandë	Liisa Savunen, Drejtoresh ekzekutive & Jonna Korhonen, Këshilltare e lartë, Universitetet e Finlandës (UNIFI)
Francë	Alain Abécassis, Sekretar i përgjithshëm & Harald Schraeder, Këshilltar I politikave, Conférence des Présidents d'Université (CPU)
Gjermani	Henning Rockmann, Udhëheqës i seksionit, Konferenca e rektorëve gjerman (HRK)
Greqi	Katerina Galanaki-Spiliotopoulos, Sekretare e përgjithshme, Konferenca e rektorëve greke
Hungari	László Solti, Anëtar i Kryesisë, Konferenca e rektorëve hungarez (HRC)
Islandë	Thordur Kristinsson, Sekretar i përgjithshëm, Konferenca e rektorëve islandez
Irlandë	Ned Costello, Udhëheqësi ekzekutiv, Asociacioni i universiteteve irlandeze (IUA)
Itali	Marina Cavallini, Shefi i zyrës së mardhënjeve ndërkombëtare & Giliberto Capano, Ekspert, Konferenca e rektorëve të universiteteve italiane (CRUI)
Letoni	Andrejs Rauhvargers, Sekretar i përgjithshëm, Këshilli i rektorëve letonez
Lituani	Kęstutis Kriščiūnas Sekretar i përgjithshëm, Konferenca e rektorëve të universiteteve lituaneze (LURK)
Luxemburg	Guy Poos, Sekretari i këshillit drejtues, Universiteti i Luxemburgut
Holandë	Josephine Scholten, Sekretar i përgjithshëm, Asociacioni i universiteteve holandeze (VSNU)
Norvegji	Ola Stave, Sekretar i përgjithshëm, Asocioacioni norvegjez i institucioneve të arsimit të lartë (UHR)
Poloni	Andrzej Krasniewski, Sekretar i përgjithshëm, Konferenca e rektorëve të shkollave akademike të Polonisë (CRASP)
Portugali	António Rendas, President & João Melo Borges, Sekretar i përgjithshëm, Konferenca kombëtare portugeze e rektorëve (CRUP)
Republika Sllovake	Libor Vozár, President & Denisa Voskárová, Sekretar i përgjithshëm, Konferenca e rektorëve sllovak (SRC)
Spanjë	Teresa Lozano, Sekretare e përgjithshme, Konferenca e rektorëve të universiteteve spanjolle (CRUE); Joaquín Lomba, Kancelari i universitetit, Universiteti i Murcias; Joan Oltra, Menaxher financiar, Universiteti i Valencias
Suedi	Bengt Karlsson, Sekretar i përgjithshëm, Asociacioni suedez i arsimit të lartë (SUHF)
Zvicër	Mathias Stauffacher, Sekretar i përgjithshëm, Konferenca e rektorëve të universiteteve zvicerane (CRUS)
Turqi	Yusuf Ziya Özcan, President, Këshilli turk i arsimit të lartë (YÖK)
Mbretëri e Bashkuar	Juliet Chester, Shef i politikave dhe analizave të të dhënave, Universitet e UK (UUK)

Shtojca 2 – Lista e anëtarëve të komitetit drejtues, të ekspertëve dhe personelit të EUA-së

Anëtarët e komitetit drejtues

Susanne Bjerregaard	Sekretare e përgjithshme, Universitetet e Danimarkës
Agneta Bladh	Drejtoreshë menaxhuese dhe dekane, Shkolla e Biznesit Ndërkombëtar Jönköping
Brigitte Göbbels-Dreyling	Zëvendës sekretare e përgjithshme, HRK
Andrzej Krasniewski	Sekretar i përgjithshëm, CRASP
Howard Newby	Zëvendës kancelar, Universiteti i Liverpoolit
Terhi Nokkala	Ndihmës hulumtues, Universiteti i Jyväskylä
António Rendas	Rektor, Universidade Nova de Lisboa

Ekspertët

Eric Froment	Zëvendës-President, Université Lumière-Lyon 2
Liviu Matei	Zyrtar i lartë operativ, Central European University Budapest
Wilbert van der Meer	Shefi i zyrës së sekretariatit dhe dekanit, Copenhagen Business School
Lothar Zechlin	Profesor, Universität Duisburg-Essen

Personeli i EUA-së

Thomas Estermann	Shef i njësisë, Qeverisja, Autonomia dhe Financimi
Enora Bennetot Pruvot	Menaxhere e Programit, Qeverisja, Autonomia dhe Financimi
Monika Steinel	Zyrtar i Projektit, Qeverisja, Autonomia dhe Financimi

Shtojca 3 – Lista e treguesve dhe kufizimet

Autonomia organizative

Procedurat e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit		Zgjedhja e kreut ekzekutiv nuk vërtetohet nga një autoritet i jashtëm
		Zgjedhja e kreut të ekzekutivit vërtetohet nga një autoritet i jashtëm
Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit		Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit nuk janë të përshkruara në ligj
		Ligji thekson se kreu ekzekutiv duhet të mbajë një pozicion akademik
		Ligji thekson se kreu ekzekutiv duhet të ketë diplomë doktore
		Ligji thekson se kreu ekzekutiv duhet të vijë nga brenda universitetit
		Kufizime të tjera
Shkarkimi i kreut të ekzekutivit		Procedurat për shkarkimin e kreut të ekzekutivit nuk janë të përshkruara në ligj
		Konfirmimi i shkarkimit bëhet nga një autoritet i jashtëm, por procedura vendoset nga universiteti
		Shkarkimi bëhet nga një autoritet i jashtëm, por procedura vendoset nga universiteti
		Konfirmimi i shkarkimit bëhet nga një autoritet i jashtëm dhe procedura është e përshkruar në ligj
		Shkarkimi bëhet nga një autoritet i jashtëm, sipas një procedure të përshkruar në ligj
		Kufizime të tjera
Mandati i kreut të ekzekutivit		Kohëzgjatja e mandatit të kreut të ekzekutivit nuk është përshkruar në ligj
		Gama maximale ose periudha është e përshkruar në ligj
		Gama minimale e gjatësisë është e përshkruar në ligj
		Gjatësia e saktë është e përshkruar në ligj
Anëtarë të jashtëm në organet drejtuese të universitetit	Përfshirja e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese të universitetit	Universitetet nuk mund të vendosin, pasië ato nuk mund të përfshijnë anëtarë të jashtëm
		Universitetet nuk mund të vendosin, pasi që ato duhet të përfshijnë anëtarë të jashtëm
		Universitetet mund të vendosin për të përfshirë anëtarë të jashtëm
	Përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese të universitetit	Universiteti mund të vendosin lirishëm për anëtarë të jashtëm
		Propozimi bëhet nga universiteti dhe emërimin nga një autoritet i jashtëm
		Një pjesë e anëtarëve emërohen nga universiteti dhe një pjesë caktohet nga një autoritet i jashtëm
		Emërimi i kontrolluar tërësisht nga një autoritet i jashtëm
		Procese tjera të emërimit
Kapaciteti për të vendosur për strukturat akademike		Universitetet mund të vendosin për strukturat e tyre akademike pa kufizime
		Udhëzimet ekzistojnë në ligj
		Fakultetet / Strukturat e tjera akademike janë të përshkruara në ligj
		Kufizime të tjera
Kapaciteti për të krijuar entitete juridike		Universitetet mund të krijojnë entitete juridike pa kufizime
		Universitetet janë të lejuara për të krijuar subjekte juridike vetëm jo-fitimorëse
		Universitetet nuk janë të lejuar për të krijuar çdo lloj entiteti juridik
		Kufizime të tjera

Autonomia financiare

Gjatësia dhe lloji i financimit publik	Kohëzgjatja e financimit publik	Më shumë se një vit
		Një vit
		Më pak se një vit
	Lloji i financimit publik	Akt i vetëm buxhetor
		Blllok grantet dhe nuk ka kufizime në shpërndarjen e fondeve
		Blllok grantet janë të ndara në kategori të gjera dhe nuk ka ose ka mundësi të kufizuara për të lëvizur fondet mes tyre
		Blllok grante por mundësitë për alokimet e brendshme janë të kufizuara me ligj
		Kufizime të tjera
Aftësia për të mbajtur të suficiti	Suficitit nuk mund të mbahen	
	Suficitit mund të mbahet pa kufizime	
	Suficitit mund të mbahen deri në një përqindje maksimale	
	Suficitit mund të mbahen, por miratimi i një autoriteti të jashtëm është i nevojshëm	
	Suficitit mund të mbahen, por ndarja e saj është e para-përcaktuar nga një autoritet i jashtëm	
	Suficitit mund të mbahen me llojet e tjera të kufizimeve	
Aftësia për të marrë huamarrje	Universitetet nuk mund të marrin hua	
	Universitetet mund të marrin hua pa kufizime	
	Universitetet mund të marrin hua deri në një përqindje maksimale	
	Universitetet mund të marrin hua me miratimin e një autoriteti të jashtëm	
	Universitetet mund të marrin hua nga banka të veçanta (përcaktuar nga një autoritet i jashtëm)	
	Universitetet mund të marrin hua me llojet e tjera të kufizimeve	
Aftësia për të zotëruar ndërtesa	Universitetet nuk janë të lejuar të zotërojnë ndërtesat e tyre	
	Universitetet mund të shesin ndërtesat e tyre pa kufizime	
	Universitetet mund të shesin ndërtesat e tyre me miratimin e një autoriteti të jashtëm	
	Universitetet mund të shesin ndërtesat e tyre me lloje të tjera të kufizimeve	
	Universitetet nuk janë të lejuar për të shitur ndërtesat e tyre	
	Kufizime të tjera	
Aftësia për të ngarkuar tarifën e shkollimit	Student kombëtar dhe të BE-së (në nivelin BA, Ma dhe të doktoraturës)	Universitetet janë të lira për të vendosur nivelin e tarifave të shkollimit
		Universitetet dhe një autoritet të jashtëm bashkëpunojnë në përcaktimin e nivelit të tarifave të shkollimit
		Universitetet mund të përcaktojnë nivelin e tarifave të shkollimit nën një limit të përcaktuar nga një autoritet i jashtëm
		Vetëm një autoritet të jashtëm i lejohet për të vendosur nivelin e tarifave të shkollimit
		Nuk ka tarifa të shkollimit
		Universitetet janë të lira për të vendosur nivelin e tarifave të shkollimit
	Studentët jo BE në nivelin BA, Ma dhe të doktoraturës)	Universitetet dhe një autoritet i jashtëm bashkëpunojnë në përcaktimin e nivelit të tarifave të shkollimit
		Universitetet mund të përcaktojnë nivelin e tarifave të shkollimit nën një limit të përcaktuar nga një autoritet i jashtëm
		Vetëm një autoritet të jashtëm i lejohet për të vendosur nivelin e tarifave të shkollimit
		Nuk ka tarifa të shkollimit
		Universitetet janë të lira për të vendosur nivelin e tarifave të shkollimit
		Universitetet dhe një autoritet i jashtëm bashkëpunojnë në përcaktimin e nivelit të tarifave të shkollimit

Autonomia e personelit

Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit (stafi i lartë akademik dhe administrativ)	Rekrutimi bëhet lirishëm nga universitetet
	Emërimi duhet të konfirmohet nga një autoritet i jashtëm për disa nga personeli
	Emërimi duhet të konfirmohet nga një autoritet i jashtëm për të gjithë personelin
	Numri i pozitave e rregulluar nga një autoritet jashtë për disa nga personeli
	Numri i pozitave e rregulluar nga një autoritet i jashtëm për të gjithë personelin
	Rekrutimi kryhet nga një autoritet i jashtëm për disa nga personeli
	Rekrutimi kryhet nga një autoritet i jashtëm për të gjithë personelin
	Kufizime të tjera
Kapaciteti për të vendosur për pagat (stafi i lartë akademik dhe administrativ)	Universitetet mund lirishëm të vendosin për pagat e personelit
	Vendimi për pagat individuale të personelit është e kufizuar për shkak të kufirit të përgjithshëm për të gjitha pagesat e personelit
	Grupet e pagave janë të negociuara me palë të tjera
	Grupet e pagave janë të përshkruara nga një autoritet i jashtëm për disa nga personeli
	Grupet e pagave janë të përshkruara nga një autoritet i jashtëm për të gjithë personelin
	Paga është vendosur nga një autoritet i jashtëm/me status të nëpunësit civil për disa nga personeli
	Paga është vendosur nga një autoritet i jashtëm/me status të nëpunësit civil për të gjithë personelin
	Kufizime të tjera
Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (stafi i lartë akademik dhe administrativ)	Nuk ka rregullore sektoriale specifike në lidhje me shkarkimin nga puna (aplikohen rregulloret kombëtare të punës)
	Shkarkimi është i rregulluar në mënyrë rigoroze për shkak të statusit të nëpunësit civil për disa nga personeli
	Shkarkimi është i rregulluar në mënyrë rigoroze për shkak të statusit të nëpunësit civil për të gjithë personelin
	Shkarkimet janë subjekt i rregulloreve të tjera specifike për sektorin
Kapaciteti për të vendosur për promovime (stafi i lartë akademik dhe administrativ)	Universitetet mund të vendosin lirishëm të vendosin për procedurat e promovimit
	Ligji përshkruan se kush duhet të përfshihet në komisionin përzgjedhës
	Promovimi vetëm nëse ka një pozitë në një nivel më të lartë
	Kufizime të tjera

Autonomia akademike

Kapaciteti për të vendosur në lidhje me numrin e përgjithshëm të studentëve		Vendim ekskluziv i universitetit
		Universitetet vendosin për numrin e studentëve me pagesë, ndërsa një autoritet i jashtëm përcakton numrin vendeve të studimit të financuara nga shteti
		Universitetet negociojnë me një autoritet të jashtëm
		Vendim ekskluziv i një autoriteti të jashtëm
		Pranimi i lirë
Kapaciteti për të zgjedhur studentët (në nivelin BA dhe MA)		Kriteret e pranimi të përcaktuara nga universiteti
		Kriteret e pranimi të bashkë-rregulluara nga një autoritet i jashtëm dhe universitetet
		Pranimi i rregulluar plotësisht nga një autoritet i jashtëm
Kapaciteti për të futur dhe për të përfunduar programe akademike	Kapaciteti për të futur programe (Në nivelin Ba dhe Ma)	Universitetet mund të hapin programe akademike pa akreditim paraprak
		Një pakicë e programeve/kurseve të reja duhet të dorëzohen për akreditim paraprak para se të futen/financohen
		Të gjitha programet/kurset e reja akademike duhet të dorëzohen për akreditim paraprak para se të financohen
		Të gjitha programet/kurset e reja akademike duhet të dorëzohen për akreditim paraprak para se të futen/prezantohen
		Kufizime të tjera
	Kapaciteti për të futur programe (Në nivelin e doktoraturës)	Universitetet mund të hapin programe akademike pa akreditim paraprak
		Një pakicë e programeve/kurseve të reja duhet të dorëzohen për akreditim paraprak para se të futen/financohen
		Të gjitha programet/kurset e reja akademike duhet të dorëzohen për akreditim paraprak para se të financohen
		Vetëm disa njësi universitare/ akademike mund të hapin programe të reja akademike
		Të gjitha programet/kurset e reja akademike duhet të dorëzohen për akreditim paraprak para se të futen/prezantohen
	Kufizime të tjera	
	Kapaciteti për të përfunduar programet	Universitetet mund të përfundojnë programet akademike në mënyrë të pavarur
		Përfundimi i programeve akademike kërkon negociata mes universiteteve dhe një autorit të jashtëm
		Përfundimi i programeve të ndodh me iniciativën e një autoriteti të jashtëm
	Kufizime të tjera	
Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimit (në nivelin BA dhe MA)		Universitetet mund të ofrojnë programe/kurse akademike vetëm në gjuhën kombëtare
		Universitetet mund të zgjedhin gjuhën e mësimit për të gjitha programet
		Universitetet mund të zgjedhin gjuhën e mësimit për programe të caktuara
		Numri i programeve/kurseve akademike në një gjuhë të huaj është i kufizuar nga një autoritet i jashtëm
		Universitetet mund të zgjedhin gjuhën e mësimit vetëm nëse programi ofrohet edhe në gjuhën kombëtare
		Universitetet mund të zgjedhin gjuhën e tyre të mësimit, por nuk do të marrin fonde publike për programet në gjuhë të huaj

Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat për sigurimin e cilësisë si dhe ofruesit	Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat e sigurimit të cilësisë	Universitetet mund të zgjedhin mekanizmat e sigurimit të cilësisë lirishëm sipas nevojave të tyre
		Universitetet nuk mund të zgjedhin mekanizmat e sigurimit të cilësisë
	Kapaciteti për të zgjedhur ofruesit e sigurimit të cilësisë	Universitetet mund të zgjedhin agjenci të sigurimit të cilësisë lirishëm sipas nevojave të tyre (përfshirë agjencitë e vendeve të tjera)
		Universitetet mund të zgjedhin vetëm midis agjencive kombëtare për sigurimin e cilësisë
Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike		Universitetet nuk mund të zgjedhin agjencinë e sigurimit të cilësisë
		Universitetet mund lirish të hartuar përmbajtjen e programeve dhe kurseve të tyre akademike (përveç për profesionet e rregulluara)
		Autoritetet specifikojnë disa përmbajtje të kurseve akademike
		Autoritetet specifikojnë të gjithë përmbajtjen e kurseve akademike
		Kufizime të tjera

Shtojca 4 – Faktorët e koeficient për tregues

Autonima organizative

Procedura e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit	14%
Kriteret e përzgjedhjes për kreun e ekzekutivit	14%
Shkarkimi i kreut të ekzekutivit	12%
Mandati i kreut të ekzekutivit	9%
Përfshirja e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese të universitetit	12%
Përzgjedhja e anëtarëve të jashtëm në organet drejtuese të universitetit	12%
Kapaciteti për të vendosur në strukturat akademike	15%
Kapaciteti për të krijuar entitete juridike	12%

Autonomia financiare

Kohëzgjatja e financimit publik	14%
Lloji i financimit publik	13%
Aftësia për të mbajtur të suficit	14%
Aftësia për të huamarrje	9%
Aftësia për të zotëruar ndërtesa	12%
Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët kombëtar/të BE-së	17%
Aftësia për të ngarkuar tarifat e shkollimit për studentët jo-të BE-së	21%

Autonima e personelit

Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit të personelit (të lartë akademik)	13%
Kapaciteti për të vendosur mbi procedurat e rekrutimit të personelit (të lartë administrativ)	13%
Kapaciteti për të vendosur mbi pagat (personeli i lartë akademik)	12%
Kapaciteti për të vendosur mbi pagat (personeli i lartë administrativ)	12%
Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (personeli i lartë akademik)	12%
Kapaciteti për të vendosur për shkarkime (personeli i lartë administrativ)	12%
Kapaciteti për të vendosur për promovime (personeli i lartë akademik)	13%
Kapaciteti për të vendosur për promovime (personeli i lartë administrativ)	12% ¹⁴

Autonomia akademike

Kapaciteti për të vendosur në lidhje me numrin e përgjithshëm të studentëve	14%
Kapaciteti për të zgjedhur studentët	14%
Kapaciteti për të futur dhe për të përfunduar programe	16%
Kapaciteti për të zgjedhur gjuhën e mësimi	13%
Kapaciteti për të zgjedhur mekanizmat e sigurimit të cilësisë	15%
Kapaciteti për të zgjedhur ofruesit e sigurimit të cilësisë	11%
Kapaciteti për të hartuar përmbajtjen e programeve akademike	16% ¹⁵

Shtojca 5 – Rezultatet jo tregues për fushën e autonomies

Autonomia organizative		Autonomia financiare	
AT	77%	AT	44%
BB (DE)	57%	BB (DE)	31%
CH	56%	CH	62%
CY	49%	CY	18%
CZ	51%	CZ	35%
DK	94%	DK	53%
EE	82%	EE	93%
ES	60%	ES	40%
FI	91%	FI	42%
FR	56%	FR	33%
GR	40%	GR	29%
HE (DE)	77%	HE (DE)	24%
HU	63%	HU	75%
IE	80%	IE	73%
IS	45%	IS	31%
IT	63%	IT	62%
LT	73%	LT	62%
LU	31%	LU	93%
LV	62%	LV	85%
NL	76%	NL	78%
NO	77%	NO	33%
NRW (DE)	85%	NRW (DE)	45%
PL	64%	PL	47%
PT	74%	PT	75%
SE	56%	SE	44%
SK	42%	SK	64%
TR	29%	TR	44%
UK	100%	UK	90%

Autonomia e personelit		Autonomia akademike	
AT	72%	AT	72%
BB (DE)	54%	BB (DE)	65%
CH	95%	CH	75%
CY	46%	CY	69%
CZ	95%	CZ	49%
DK	86%	DK	55%
EE	100%	EE	92%
ES	47%	ES	58%
FI	92%	FI	88%
FR	42%	FR	39%
GR	13%	GR	34%
HE (DE)	60%	HE (DE)	68%
HU	65%	HU	43%
IE	82%	IE	100%
IS	67%	IS	85%
IT	48%	IT	58%
LT	83%	LT	44%
LU	87%	LU	83%
LV	93%	LV	59%
NL	72%	NL	57%
NO	66%	NO	98%
NRW (DE)	60%	NRW (DE)	68%
PL	80%	PL	70%
PT	62%	PT	52%
SE	95%	SE	72%
SK	52%	SK	55%
TR	59%	TR	51%
UK	96%	UK	97%

Referencat

Aghion, P., Dewatripont, M., Hoxby C., Mas-Colell, A. & Sapir, A. 2008. Higher aspirations. An agenda for reforming European universities. Bruegel Blueprint Series V.

Anderson, D. & Johnson, R. 1998. University Autonomy in Twenty Countries. Canberra: Department of Employment, Education, Training and Youth Affairs.

Ashby, E. & Anderson, M. 1966. Universities: British, Indian, African. A Study in the Ecology of Higher Education. Cambridge: Harvard University Press.

Berdahl, R. 1990. Academic freedom, autonomy and accountability in British universities. Studies in Higher Education 15(2): 169-180.

Council of the European Union 2007. "Council Resolution on modernising universities for Europe's competitiveness in a global knowledge economy", 23 November 2007.

De Boer, H., Jongbloed, B., Enders, J. & File, J. 2010. Progress in higher education reform across Europe: Governance reform. Brussels: European Commission.

Dill, D. 2001. The regulation of public research universities: changes in academic competition and implications for university autonomy and accountability. Higher Education Policy 14: 21-35.

European Commission 2006. "Delivering on the modernisation agenda for universities: education, research and innovation", COM (2006) 208 final, 10 May 2006.

European Commission 2007. "The European Research Area: New Perspectives", Green Paper, 4 April 2007.

European Commission 2010. "Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union", COM (2010) 546 final, 6 October 2010.

European University Association 2001. "Salamanca Convention 2001. The Bologna Process and the European Higher Education Area".

European University Association 2003. "Graz Declaration – Forward from Berlin: the role of universities".

European University Association 2005. Trends IV: European Universities Implementing Bologna. S. Reichert & C. Tauch.

European University Association 2007. "Lisbon Declaration – Europe's Universities beyond 2010: Diversity with a Common Purpose".

European University Association 2007. "European Commission's "Green Paper" on "The European Research Area: New Perspectives" Viewpoint from the European University Association".

European University Association 2009. "Prague Declaration – European Universities: Looking forward with confidence".

European University Association 2009. University Autonomy in Europe I: Exploratory Study, T. Estermann & T. Nokkala.

European University Association 2010. Trends 2010: A decade of change in European higher education. A. Sursock & H. Smidt.

European University Association 2010. "EUA Policy Statement on Quality and Quality Assurance in the European Higher Education Area".

European University Association 2011. Financially Sustainable Universities II: European universities diversifying their income streams. T. Estermann & E. Bennetot Pruvot.

European University Association 2011. Impact of the economic crisis on European universities.

European University Association 2011. "Smart People for Smart Growth: Statement by the European University Association on the EU Flagship Initiative "Innovation Union" of the Europe 2020 European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth".

Eurydice 2008. Higher Education Governance in Europe. Policies, structures, funding and academic staff. Brussels: Eurydice.

Felt, U. & Glanz, M. 2002. University autonomy in Europe. Changing paradigms of higher education policy. Bologna: Magna Charta Observatory.

Fielden, J. 2008. Global Trends in University Governance. World Bank Education Working Paper Series 9. Washington: The World Bank.

Huisman, J. 2007. The Anatomy of Autonomy. Higher Education Policy 20: 219-221.

Jongbloed, B., De Boer, H., Enders, J. & File, J. 2010. Progress in higher education reform across Europe: Funding reform. Brussels: European Commission.

Karran, T. 2009. Academic Freedom in Europe: Time for a Magna Charta? Higher Education Policy 22: 163-189.

Kohtamäki, V. 2009. Financial Autonomy in Higher Education Institutions – Perspectives of Senior Management of Finnish AMK Institutions. Tampere: Tampere University Press.

Ordorika, I. 2003. The limits of university autonomy: power and politics at the Universidad Nacional Autonoma de México. Higher Education 46: 361-388.

Romo de la Rosa, A. 2007. Institutional Autonomy and Academic Freedom: A Perspective from the American Continent. Higher Education Policy 20: 275-288.

Salmi, J. 2007. Autonomy from the State vs Responsiveness to Markets. Higher Education Policy 20: 223-242.

Verhoest, K., Peters, B.G., Bouckaert, G. & Verschuere, B. 2004. The study of organisational autonomy: a conceptual review. Public Administration and Development 24: 101–118

European University Association

Asociacioni i Universiteteve Evropiane (EUA) është organizata përfaqësuese e universiteteve dhe e konferencave të rektorëve kombëtar në 47 vende evropiane. EUA luan një rol vendimtar në procesin e Bolonjës dhe në influencimin e politikave të BE-së për arsimin e lartë, hulumtimet shkencore dhe inovacionin. Në sajë të bashkëveprimit të tij me anëtarët e saj dhe një vargu të tjera organizatave evropiane dhe ndërkombëtare EUA siguron që zëri i pavarur i universiteteve evropiane të dëgjohet kudo që mirren vendime që do të ndikonë në aktivitetet e tyre.

Asociacioni ofron një ekspertizë të veçantë në arsimin e lartë dhe hulumtimin shkencor, si dhe një forum për shkëmbimin e ideve dhe praktikave të mira në mesin e universiteteve. Rezultatet e punës së EUA-së janë vënë në dispozicion anëtarëve dhe palëve të interesuara nëpërmjet konferenca, seminare, faqes së internetit dhe publikimeve.

European University Association asbl

Avenue de l'Yser, 24 – 1040 Brussels,

Belgium Tel +32 2 230 55 44

Fax +32 2 230 57 51

www.eua.be

